

CAMBRIDGE
PUBLIC LIBRARY

PRESENTED BY
MORRILL WYMAN, M. D.,
OF CAMBRIDGE, MASS.

PROPERTY OF THE CAMBRIDGE PUBLIC LIBRARY,
Deposited in the Boston Medical Library,
by order of the Trustees.

Date APR 29 1904

M. Wyman 9

DE CONCEPTV.

ET GENERATIONE HO-

MINIS, ET IIS QVAE CIRCA

hec potissimum consyderantur, Libri sex,

congesti opera IACOBI RUF~~E~~FF

Chirurgi Tigurini.

INSERTAE quoq; sunt picturæ uariæ foetus, pri-
mum in utero siti, deinde in partu, mox etiam matricis &
instrumentorum ad partum promouendum & extrahend-
dum pertinentium, nec non postremo uariorum monstro-
rum insuper.

CHRISTOPHORVS FROSCHO-
VERVS EXCVDEBAT TIGVRI
ANNO M. D. LIII.

IACOBI RVEFF
DE CONSILIO ET RA-
TIONE OPERIS AD LE-
STOREM, PRÆFATIO.

ONSYDERANTI mibi, Lector humanissime, inio-
qua multorum de bonis quorundam institutis iudicia, qui
nihil non, nisi quod ipsi fecerint, liuido mordere dente fo-
lent, fermè contigit ut his quoq; præsentis libri laboribus
abstiuissim. Sed magis publicæ necessitatis cura ductus,
quam liuidis illorum moribus impeditus, hos subire tandem non detrectau. Ne-
que enim par uisum est propter paucorum rigorem & calumnias omittere,
quæ publice multis multum profutura uidebantur esse. Licet uero tanto præ-
sentis materiæ oneri sustinendo impares humeros esse fatear, conandum tamen
imbecilliori, cum nemo robustior succederet, fuit aliquid. Talis enim tamq; ne-
cessaria hæc existit materia, ut de hac tractare summe etiā fuerit necessarium.
Sed quia hanc de Generatione hominis, & quæ circa hanc consyderantur, tra-
stationem, & multis alienan quasi professionem præteriri, ab alijs quorum pro-
prium erat hæc pertractare negligi, à nonnullis etiam contemni uidemus: nos
perpensa summa huius tractationis necessitate, propter infinita quæ uidimus ha-
ctenus ex huius professionis ignorantia, enata incommoda, non potuimus quin
propter publicum bonum tandem daremus aliquid. Aliorum hæc dare fuerat,
quia tamen multi sibi parcunt, multi circa alia minus forte utilia desudant, plu-
res autem rebus alijs speculando, legendo & agendo incumbunt, horum uero
nihil dant, noluimus nos harum præceptionum indigos ea quam consecuti su-
mus cognitione frustrare diutius. Prodidere quidem de his non pauca Veteres,
que aut temporum infortunio perierunt, aut sermonis, quo scripta sunt, squalo-
re contempta iacent. Prodidere recentiores non pauci, quorum alij tanta obscu-
ritate, ut nequeant intelligi: alij tanta breuitate, ut nil solidum ex his imperitio-
res queant assequi: alij tam prolixis libris, ut uix queant perlegi. Qui uero me-
lius, illi etiam forte brevius: licet nullus horum sua laude fraudandus sit. Me-
diū ergo nobis sequi placuit, ne uel breuitate nimia rē tenebris inuolueremus,
aut nimis effusa tractatione ambages faceremus, legentiq; induceremus tedium.

P R A E F A T I O.

Præsentis autem instituti non est, tantam ad paucula præcepta tractationem restringere, uel ex tam copiosa materia unam aliquam tractare particulam: sed pro contemplando totius humanæ naturæ opificio, rem ipsam ex fundamentis petere, & à primis eius materiæ ordiri principijs. Tradendi enim meliorem fingere quam ipsa natura sequitur ordinem, nemo poterit. Quotquot enim ab hoc in tradendis declinatur rebus, plus tenebrarum quam lucis suis affudere traditionibus. De semine itaq; & eius natura primum dicemus, nec non de conceptu, mirabilq; eius in utero alteratione & incremento, ut hinc uel leuiter rem considerantibus, prima illa Dei Opt. Max, ex nihilo conditoris omnium, adhuc eodem modo procedens stupori sit omnipotentia. Cui proximum est organi quoq;, in quo ciuse generatio fit, mentionem facere, matricis inquam, & quomodo se in illa foetus usq; ad partus horam habeat, pro agnoscenda summa illa Dei in creatione hominis bonitate, sapientia, moderatione & potentia ineffabili. Inde & ordo naturæ postulat partum ipsum, uariosq; huius casus ac formas, nec non abortus, molas, informes species, monstrajq; cum causis sterilitatis & fœcunditatis uarijsq; sobolis parentumq; remedij persequi, ad cognoscendum mirabilia Dei opera, gratiam infinitam, misericordiam stupendam, cum sacrosanctis ipsius iudicijs omnem hominum captum superantibus. Qua quidem tractatione non omnia que circa hanc dici possent, prosequi, sed potissima tantum complecti uoluimus: quibus omnes ad celebrandum Deum et excolenda humanitatis officia, proprie originis ratione habita, & doctiores peritioresq; in hac professione ad perfectiora danda excitarentur.

Cæterum, et si publicæ necessitatibus commodijs studiosi, vulgata nostra lingua hunc tractatum publicari uoluerimus, noluimus tamen te quoq; humanissime Lector, huius linguae desiderio magis detentum, hoc fraudare opusculo. Ut enim non cauillandi, non detrahendi, nec alios qui de his priores tradidere sua gloria fraudandi, immo nec priuatæ quidem assimilationis, sed publicæ tantum utilitatis gratia, hoc opus instituimus: ita de te nobis uicissim promittimus, non maligno te hæc à nobis suscepturum animo, sed moderato iudicio, ea que aliorum sunt, ad communia præcepta relaturum: que uero nostra, nostræ experientie monumenta agnitus, publicæq; utilitatis studiose cupidè suscepturum animo. Nos nostram, ut debemus, publico(uti nobis promittimus) cōmodo liberamus fidē: tu uero quantū in te est, hæc diligenter inspice, perlege, fruere, Vale.

DISPOE

DISPOSITIO OPERIS

PER ARGUMENTA

Librorum & Capitum.

L I B E R P R I M V S

de Generatione hominis.

- Cap. 1. De genitali seminē, quid sit, unde & quomodo nascatur.
- Cap. 2. De mixtura utriusq; sexūs seminis eiusq; substantia & forma.
- Cap. 3. De tribus tunicis quibus fœtus in utero munitur ac tegitur.
- Cap. 4. De tribus facultatibus corpus disp̄fiantibus, & ipso Spiritu.
- Cap. 5. De uera partium generatione, & incremento fœtus pro ratione dierum ac mensum.
- Cap. 6. De nutrimento fœtus in utero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excrescat.

L I B E R S E C V N D V S

De Matrice & eius partibus, nec non de
conditione infantis in utero, &
grauidarum cura & officio.

- Cap. 1. Quām necessariū sit matricis anatomē huic operi inferere.
- Cap. 2. De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.
- Cap. 3. Quantē utilitatis sit exactā huius tractationis tenere notitiā.
- Cap. 4. De conditione infantis in utero, & grauidarū cura et officio.
- Cap. 5. Quomodo se infans in utero, 5. 6. 7. & 8. mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.
- Cap. 6. De præceptis quibusdam prægnantibus usq; ad partus horam ad uarios casus admodum necessarijs.

L I B E R T E R T I V S

De Partu, & parturientium infantiumq; cura omnifaria.

- Cap. 1. De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.
- Cap. 2. De obstetricum officio & apta sedilis forma.

- Cap. 3.** De naturalibus quibusdā præceptis & medicaminibus partus moram & difficultatem alleuantibus.
Cap. 4. Quomodo Secundæ moræ facientes ad facilem exitum peremouendæ sint.
Cap. 5. De cura puerperæ & infantis recens nati.
Cap. 6. Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes producendi.

L I B E R Q V A R T V S
 De differentijs non naturalis partus, & earundem curis.

- Cap. 1.** De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.
Cap. 2. De secunda.
Cap. 3. De tertia.
Cap. 4. De quarta.
Cap. 5. De quinta.
Cap. 6. De sexta.
Cap. 7. De septima.
Cap. 8. De octaua.
Cap. 9. De nona.
Cap. 10. De decima.
Cap. 11. De undecima.
Cap. 12. De duodecima.
Cap. 13. De decimateria.
Cap. 14. De decimaquarta.
Cap. 15. De decimaquinta.

L I B E R Q V I N T V S
 Demola alijsq; falsis uteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstris diuersis,
 nec non de conceptus signis uarijs.

- Cap. 1.** De mola, cæterisq; falso creditis conceptibus.
Cap. 2. De cura molæ & aliorum falsorum tumorum uteri.
Cap. 3. De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigiis partibus.

Cap.

- Cap. 4.** De abortus causis & signis, nec non de abortientium omnifaria cura.
Cap. 5. De signis conceptus.
Cap. 6. An homines ex dæmonibus, & rursum dæmones ex hominibus infantes concipere possint.

L I B R S E X T V S

De sterilitatis causis diuersis, & de præcipuis matricis ægritudinibus, omniumq; horum curis uarijs.

- Cap. 1.** De sterilitate uirorum & fœminarum, eiusq; causis & signis,
Cap. 2. De cura sterilitatis à phlegmate profectæ.
Cap. 3. De cura sterilitatis, à biliosis inmatricis humiditatibus obortę.
Cap. 4. De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus superfluis proueniat.
Cap. 5. De cura sterilitatis ex melancholico humore natæ.
Cap. 6. De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate & frigiditate profectæ.
Cap. 7. De generalibus quibusdam præceptis, uirorum & fœminarum sterilitati curandæ inseruentibus.
Cap. 8. Desuffocatione matricis, eiusq; causa, signis & cura.
Cap. 9. De præcipitatione matricis, eiusq; causis & cura.
Cap. 10. Desuperfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.
Cap. 11. De retentionis menstruorum causis & cura.

C O N R A D V S G E S N E R V S
ad Lectorem.

N O N parca laus debetur illi & gloria,
Qui rebus in magnis sui
Exercet ingenij uires: & publicè
Prodeſſe querit plurimis.
Sed alij rerum partes alias excolunt,
Laude omnes dignandi sua.
Excellit ille, principia qui maximè
Doctrinæ cultu ornauerit.
Iam porrò ut princeps omnium rerum est homo,
Quas mundus hic complectitur:
Sic principem illi gloriam debebimus,
Qui nascituro fert opem
Homini doctrina scriptisq; ut initia statim
Sint commoda & facillima.
Quod si quis non multum, nec magna præstitit,
Conatus est laudabilis
Et institutum saltem, quod quidem optimum
Fuit Iacobo Rueffio
Chirurgo insigni, & artis experientia
Passim celebratissimo.
Amore hunc Lector te decebit candido,
Multo & fauore prosequi,
Fruiq; rebus traditis ab eo magis,
Quam uerba carpere & stylum.

LIBER PRIMVS DE GENERATIONE

H O M I N I S.

C A P V T I.

De genitali semine, quid sit, unde & quomodo nascatur.

ROCREATIONEM naturalem hominis, talem omnino obseruāmus, qualem omnis generis stirpium generationem animaduertimus. Ut enim illę ex semine sui quæq; generis telluri commisso, germinat, augentur, & ad perfectam suę naturę formā naturaliter ex crescunt: ita homo quoq; rationalis creatura, sui corporis ratione, ex uirī genitura in uterum foeminæ, tanquā agrum, projecta, naturaliter suum trahit principium. Ea ipsa autem genitura, quam sperma siue semen dicimus, sua origine atq; natura, superfluis tātum humor est, residuum inquam alimenti, & superfluum ter-
Semen gestit
nitale quid sit.
tiæ in corpore concoctionis, per abstrusa organa ex potissimis corporis membris ad partes genitales deductum, generationi inseruiens.

Oritur autem ex omnium alimentorum hominis Vnde na- nutritiōni inseruentium residuis, eorundem naturali scatur. in tertiam usq; concoctionem alteratione facta: ex cuius concocti alimenti superfluo, suo modo hoc recollectū, pro ætatis & naturae constitutione, generari compertum est. Fit enim cuiuscib; cibi in animantibus alimentum concilio Concilio
nes quaesuer. conuersi, usq; ad seminis generationem triplex conco-

- ctio, sequente nihilominus ea quæ omnium concoctionum est purissima. Alimento nanc̄ per manductionem ad uentriculum demisso, mox quod syncerum alimentum reliquis destinatur partibus (excremento sicco per intestina ad aliud depulso) per uenas mese=raicas exugentes, raptū ad unam uelutī portam, ex innumeris canalibus corruatum, iecinorī infertur. Vbi ad prioris in uentriculo concoctionis rationem, altera mox etiam in hepate ad ipsum deriuati alimenti fit concoctio; & separatis superfluis, utraq̄ bile scilicet, & humore aquoso à uasis emulgentibus attracto, ut colatus per renes, inde per ureteres meatus in uescicam defluat, residuum per concoctionem hanc hepatis defecatum, sanguis inquam ad cor, uelut ad uitalem administratio=nementem transmittitur. In corde rursum tertia semel sumptū alimenti fit concoctio. Illuc enim sanguis uitali assumpto sp̄iritu, per singula corporis membra diffusus, rursus quod in se superfluum est per latentes poros excernit. Tandem hic sp̄iritus per uasa spermatica, uenae cauæ ramos, deriuatum sanguinem, amplius illuc concoctum, in spermatis naturam conuertit, minimorum ad hoc uasorum crispatis reuolutionibus & glandulosa testium & quas parastatas uocant substantia, conducenteribus. Sic elaboratus in hepate sanguis, & in uitalem spiritum magna ex parte conuersus, mox per aortam arteriā eiusq̄ ramos ad omnia reliqua totius corporis membra deriuatur. Inde uero quarto loco (ut hoc præter institutum subijciamus) assimilatio fit, uegetante & confirmante hoc succo uitam qui ultimo omnium purissimus cum uitali sp̄iritu remansit, expulso rursum in sudore per poros, si quid impuri uel relicta uel obortum fuerit.

Quomodo
nascatur
semen.

Cæterum

Cæterum ut planior nobis huius generationis & ori-
ginis ratio constet, eandem stirpium quoq; & si quæ
cum stirpibus sub eandem rationem cadunt, originem
esse, subiecta breui demonstratione declarabimus. Itaq;
quemadmodum in cuiuscunq; generis seminib; gra-
num ipsum terræ commissum, omnium sequentium al-
terationum alimentum, & quasi primum subiectum exi-
stit, unde in similem sui naturam germinat, augetur &
ex crescit; ita sumptus cibus in humano corpore primā
uariæ concoctioni præbet materiam. Et ut illuc certissi-
mam discretionem puri ab impuro, & residui à super-
fluo obseruamus, ita hic naturalem inutilis ab utili sepa-
rationem certis suis gradibus animaduertimus. Pri-
mo enim semen terræ commissum, mox eius humore
tumidum, pellicula sua qua conclusum erat sese exuit,
sursumq; germinando illam, quasi siccum excremen-
tum, inanem projicit, grano interim, ut ad incremētum
tendat, progerminante. Incremento deinde ad nuda-
tam usq; flore frugem tendete, altera depuratio florem
in eminentia rami natum dejicit; denudatam autem flo-
re frugis spem, uelut hoc quod purum & utile ex alte-
ra purgatione remansit, conseruat. Exinde, fruge iam
ad iustam quantitatem enata, tertia alteratio folia, uelut
huius gradus superfluum, dejicit, fructum uero iam to-
ties excoctum, ad utilitatem alimēti hominum data ma-
turitate, destinat. Iam uero & fructum ipsum latens
in eo semen uel rumpit, uel putrefaciendo excutit, ter-
ræq; commissum, rursum in suæ naturæ proprietatem
festinat, non in se quod est manens, sed ad sui primitiū
unde enatum est similitudinem tendens, ut omnino ue-
rum in eo esse constet, Naturam similia sibi generare.
Quiduis enim eius unde enatum est formam & simili-

tudinem naturaliter appetit: unde non est piro mala, ut nec est malo pira, nisi insitionis & plantationis ratione seclus fiat, generari uideas. Quare idem in hominum generatione, quod in stirpium ortu, agnoscendum relinquitur, ut quoniam ex uno semine membris bene distincta corpora generari uidemus, ex distinctis quoque

An ex cerebro genita le semen. corporis partibus illud oriri credamus. Vnde, quid & quam bene dicant, ipsi uiderint, qui genitale semen tantum ex cerebro generari assuerant, cum & concoctionum rationi & corporum constitutioni minus hoc sit consentaneum. Certum quidem est, aliquam huius nec paruam etiam partem a cerebro deriuari, potissimum autem ex totius corporis potissimis partibus colligi. Si enim ex una aut altera tantum parte hoc generari dicimus, illud ipsum non fallaci ratione consequi nemo non uidebit, easdem tantum partes iterum generari oportere. Recte itaque dicimus, praeter eam quam a cerebro trahit originem, ex toto quoque corpore eiusque partibus potissimis generari, effectu ipso causam docente, maxime cum membra distincta & ad iustam corporis formam perfecte absoluta in prognatis uideamus. Habeimus pro nobis contra aliorum opiniones ipsum quoque Hippocratem omnium medicorum facile principem: qui & ipse genitaram ex toto colligi corpore assuerat, & ita quidem, ut constitutioni generantis, generatum quoque respondeat, ex infirmo inquam semine, infirmo, ex ualida uero genitura, ualido nato homine. Quibus accedit quod & in liberis quoque non raro eas, quae & parentibus aegritudines uel uitiosae corporis notae insunt, obseruamus, quae genitare uitio in ipsos transisse omnino credimus. His itaque certò constitutis de genitalis seminis origine atque materia haec præmisisse sufficiat.

C A P V T II.

De mixtura utriusq; sexus seminis, eiusq; substantia & forma.

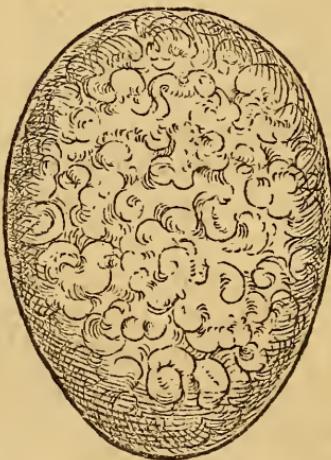
O S T Q V A M autem uterus, quod genitale foeminei sexus membrum est, uiri genituram conceperit, suum quoq; semen illi admiscet, ita ut ex ambobus utriusq; sexus seminibus una mixtura fiat. Circa hanc autem proximam foetus Prima foetus materiam, non omnibus idem est iudicium. Aristoteles enim foeminæ menstruum, præparatā dicit esse totius foetus, licet crudam materiam, quæ informetur instrumento in hanc uirilis semine in uitalem spiritum uero, qui artificis instar hanc distinguat, & fabri instar ru de ferrum malleo super incubē complanantis, formet. Galenus autem ambo in matrice confusa semina primam foetus perhabet esse materiam, & ita quidem, ut si ne debita horum mixtura nihil neq; concipiatur neq; generetur. Licet uero par horum confusio fiat, tamen non eandem eorum esse qualitatem, non est dubium. Calore enim & spissitudine uiri genitura muliebre semen superat, quod pre illo magis humidū & frigidum, ideoq; & aquosum magis esse, uel temperamenti ratione constat. Nihilominus tamen, licet in tantum qualitate differant, muliebre semen uiri genituræ par in foetu constituendo præbet auxilium, ita ut utriusq; uirtute si mul ipsa inter se semina mutuo coalescant.

Porrò cum sanguis menstruus genituræ muliebris materia sit, (ut huius etiam non minus quam uirilis genituræ origo constet,) tenendum est, menstruum aliud Menstruum non esse, naturali ratione habita, quam tertiae cōcoctionis excrementum, singulis mensibus collectum expur quid sit.

L I B E R

gatumq; , à mense lunari menstrua purgatione dicta. Quæuis enim foemina eius quæ purgationem hanc ferre potest ætatis, ualetudine modo corporis bene constiuta, naturaliter singulis mēsibus ab hoc superfluo purgari debet. Et ea ipsa de causa expurgationem hāc Germani florem uocat, quod quemadmodum arbores quæ flores non emittunt, uel senio uel naturæ uitio; non fru&ificant; ita etiam quæuis foemina, hoc flore, hac inquā purgatione suo tempore destituta, naturaliter neq; concipere neq; generare possit, sterili uiro similis, eadem generandi facultate, aut aliquo uitio, aut propter cōpulationem nimis humidam & frigidam, exhausto calore naturali, destituto.

Mixtis itaq; ambo bus seminib; & in uterū receptis, mox tenui quadam tunicula ex calore matrīcis generata concluduntur, et ad formā ouī te nuissima pellicula cōclusi coagulātur, quē admodū adiecta hæc ipsa figura demonstrat.

C A P V T III.

De tribus tunicis quibus fœtus in utero munitur & tegitur.

Primi fœtus tunica Chorion.

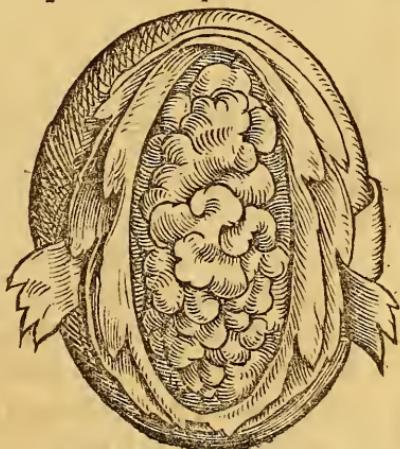

ENERATO primum post conceptionem loculo, conclusus in illo se uitalis sp̄ritus exerit, & munimenta concepto fœtuī generantur. Et primum quidem ex extrema seminis superficie

cie, propter muliebris geniturae humiditatem aquosiorē, tenuis membrana generatur, quae propter humidiorem qualitatem latius extenditur, pellucida primū, post partum autem in fasciculum conclusa, chorion uel secundæ dicta. Ex huius autem humiditate superflua, generantur & aliae duæ tunicae, quæ à superfluis foetum muniunt, ueluti à menstruis post conceptum retentis, nec non alijs quoq; superfluitatibus, quæ neq; alimento neq; incremento foetus seruiunt, sed officiunt magis, nihilominus tamen in matrice intra secundas usq; ad pariendi tempus retinentur, quando aut sponte rupta facta, aut obstetricis ope soluta, disfluunt.

Secunda itaq; tunica Arabicè Biles, Græcis allantois Secunda Biles.
des dicta, conuexis foetus partibus adiacens, ab umbili co omnia inferiora concludit, rugosa & sinuosa admodum, sinuosa uesti non assimilis, in quam urina, sudores, et si qui alijs acriores humores à maturo ferè iam foetu profluunt, destillant, & ad pariendi tempus usq; detinentur. Maturiores enim iam infantes nō per ureteres ad pudenda, sed meatibus quibusdam per umbilicum extra septum hoc urinā excernunt. Ab hac ergo ethumoribus alijs foetus illa tunica munitur, ne horum acrimonía afficiatur, aut impuritatis aliquid sibi contrahat.

Tertia tunica, totum foetum interius ambiens undiq; complectitur, & ab humoribus & asperioribus exterioribus tu-

Tertia Ab
845.

nicis tenerum foetum defendit, mollicula & tenuis admodum, eoq; à Græcis amnœa, quasi ad agni mollitię accedens, nuncupata. Quibusdam uero Armatura conceptus, Arabice abgas dicitur. Harū autem tunicarum differentias cum contentæ genituræ mixtura, adiecta figura declarat.

C A P V T . I I I I .

De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso spiritu.

IXTA iam & conclusa utraq; uiri & fœminæ genitura, mox uis siue facultas, animæ inquam potētia essentialiter ei ad suas in corpore actio-nes peragendas attributa, se exerit, & tripli- ci ferè modo conuenienter operari incipit.

Prima Fa Prima facultas naturalis est, facultatum aliarum facultas, na-mes & basis, animalibus simul & plantis communis. *turalis.* Hac mox à tempore generationis usq; ad perfectio-nem eius quod generatum est operatur, augmentando inquam & nutriendo. Locum autem in hepate obtinet, unde deinceps per uenas in totum corpus spargitur. Eius uero operatio prima fronte duplex esse deprehen-si-
1. ditur. Alteratrix inquam, quam immutatiuā nonnulli *Alteratrix* dicunt, quæ generatim primum seminis substantiā im-mutat, & ex eo quod ante fuerat in substantiam singula-rum partium ut singillatim fiat quælibet, conuertit; par-ticulatim uero ex mixtis qualitatibus & elementaribus facultatibus in eam substantiam rursum intendens, per calidum & humidum molliorem substantiam efficit, qualis in animalibus est caro, in plantis uero flores & medulla: per calidum & siccum in animalibus cor, in plantis radices: per frigidum & humidum in animalibus pilos, in plantis folia: per frigidum & siccum autem in

In animalibus nerois & ossa, in plantis uero cortices & ligna, operatur. Formatrix deinde, quam Informati-
uam uocant alij, quæ eam quæ alteratur materiam, effin-
git ad eius similitudinem, unde suam traxit originem,
partibus suo primituo similibus singillatim dispositis.
Hac ipsa partes quæ cauæ esse debent, ueluti intestina,
uenæ, arteriæ & similia, cauæ fiunt: quæ uero solidæ, so-
lidæ itidem. Et breibus, hæc omnia singillatim uel mi-
nutissima quæc performat, & cuiusuis particulae superfi-
ciem perficit, ita ut nihil otiosum, nihil etiam super-
fluum existat.

His autem principalibus facultatibus ad naturalem
uim in perficiendo animali pertinentibus, aliæ quoq; auxiliaries uel famulantes potius insuper accedunt. Ge-
neratrix inquam uel generativa, in longitudinem, lati-
tudinem & profunditatem ipsum generatum dideces.
Auctrix etiam, quæ per nutritionem auget, & ad iu-
stum augmentum usq; perficit. Nec non & Nutrix,
quæ fœtui in utero iam inde à concepto semine seruit,
fouetq; ut tot ac tantis animalis partibus constituendis
sufficiat. Ultimæ autem huic aliæ quoq; auxiliaries fa-
cultates quatuor accedere perhibentur. Attractrix, quæ
appetitiam dixerit quidam, quæ conueniens nutrimen-
tum singulis partibus sua ui ceu instrumento attrahit,
ueluti pro carnis nutrimento substantiam sanguinis, pro
cerebri uero alimento substantiam phlegmaticam, & si
militer in alijs calida & sicca facultate sua operans. Co-
ctrix uel alteratrix calida & humida ui operans, alimen-
ti substantiam immutat, & diuersæ naturæ alimenta in
unam ueluti massam redigit. Retentrix uel retentiva,
quæ purum nutrimentum retinet (unde id excoctum
singulis membris assimilatur atq; unitur) frigidi & siccii

*Facultates
auxiliaries
uel famu-
lantes.*

1.

2.

3.

b

L I B E R

ope usā. Expultrix uel expulsiua, quæ superflua, neq; quantitatī neq; qualitatī partium conuenientia, ideoq; partibus nullatenus assimilanda, humidi & frigidí ope, necessario expellit.

*Secunda fas.
cultas Vi-
talis.* Secunda facultas quæ in humano semine principali ter operatur, Vitalis dicitur, & suum in corde locum ha bet. Ea autem cor uiuiscat, à quo per arterias annexas uitalis sp̄iritus ad omnia membra, naturali facultate dis posita, uiuiscanda, cor atq; arterias dilatando & con stringendo procedit. Dilatando inquam, quia quæ cordi motiuū uis inest, ipsius cordis motum à medio ipsius in omnes extremitates dilatat. Constringendo autem, quia eadem uis cordis motum ab omnibus extremitati bus rursum ad medium ipsius colligit & constringit.

Pulmo. Vtruncq; uero horum pulmonis beneficio fieri uide mus, qui follis instar aerem cordi per arteriam attrahit; is ab eodem rursum ad alias corporis partes per arterias transmittitur. Idem continuo motu pectus mouet, neruis & lacertis motis primitus. Summè ergo necessarius hic est, tum propter naturalis caloris circa cor mitigationem, qui ex aere frigido temperandi gratia nimirū calorem attrahitur, maxime cum tāti caloris ipsum cor esse constet, ut nisi ex aere frigidum per pulmonem sibi subinde temperamentum attraheret, in se mox suffocatum periret; tū etiam propter uitalis sp̄iritus nutrimentum, ex cuius temperamento animalis generatur sp̄iritus, cuius in cerebro sedem esse mox dicemus: unde omnes nerui originem trahentes, per spinam dorsi descendunt, & in corpus hinc inde diuiduntur, nec non & à primitivo suo animali sp̄iritu ope uitalis sp̄iritus cōseruantur. Idem tamen ille per anhelitum attractus pul monis ministerio aer, & in uitalem sp̄iritum transiens, multis.

multis quoqz modis non rara obseruatione corrupti-
tur, cerebri inquam dispositione mala, infectione hepatis,
affectione cordis, perforatione pulmonis & similibus,
exterius quoqz accedete nimia aeris corruptione:
de quibus in præsenti plura dicere, & preter institutum
& præter utilitatem aliquam singularem foret.

Tertia facultas Animalis est, quæ regina ueluti su- Tertia fac-
cultas, And
malis.
premium locum occupat, sedemqz in cerebro obtinet,
Ea uero triplex certò deprehenditur. Prima enim hu- 1.
ius uirtus Ordinatrix est, quæ totum cerebrum dispo-
nit, & sola suo ordine occupat. In priori enim huius par-
te Imaginationem, in media Rationem, in posteriori
uero collocat Memoriam. Quod enim in prima cellula
phantasia concepit, mox id ad Rationis domicilium ue-
lut iudicandum transmittit: & quod hic iudicio decer-
ptum, Memoriæ ad cōseruandum & in effecta dirigen-
dum relegat. Altera Sensitiua est, quam licet uariam 2.
pro sensuum ratione sciamus, hoc tamen fieri modo te-
neamus. Spiritus animalis (cui modo in cerebro locum
esse diximus) procedens ab interioribus cerebri cellu-
lis, mediantibus neruis quibusdam subtilissimis, sensus
format, & sua uirtute horum neruorum ministerio, ad
oculos uisum, ad nares olfactum, ad aures auditum, ad
palatum uero gustum dirigit, quos ex sensibus capitis
tatum numerari uidemus. Tertia Motiua, in cerebro
generata: cui mouere proprium dicitur. Sicut enim spí-
ritus animalis disponit & dirigit ordines ac proprieta-
tes sensuum, uti prædictum: ita eiusdem beneficio mo-
tus quoqz diriguntur, quibus spirituum uirtutes dilaten-
tur, & ad alia quoqz membra dimittantur.

Cæterum ad omnium harum facultatum perfec-
tionem, necessario spiritus exigitur, cuius beneficio &

*Spiritus
quid sit.*

motu continuo tam sensus quam uirtutes impellantur, ut actiones suas peragant. Hunc autem dicunt subtilem quandam aereum esse substantiam, quae corporis uirtutes continue ad suas peragendas actiones excitet. Et re uera, hic Spiritus subtile quoddam corpus est, caloris ui generatum, propter sanguinem in hepate scaturientem, per anhelitum & arterias attractus, indeq; per uenas ad omnia membra diffusus, corpora uiuificas, promouendo motui, mediantibus nervis & musculis, inseruiens.

*Quomodo
generetur
spiritus
Naturalis.*

Hic autem primo ad hepar dirigitur hoc modo: Calore existente in sanguine, ebullitio quedam fit in hepati, unde fumus quidam uel vapor prodit, qui mox per uenas hepatis depuratus in subtilem quandam aereum mutatur substantiam, & Spiritus Naturalis dicitur, qui sanguinem subtiliat, & inde ad singula membra dimittitur.

*Quomodo
Vitalis.*

Inde, ab hepati inquam, idem ille spiritus per uenas quasdam ad cor transmittitur, ubi motu partium cordis & agitatione mutua magis purus fit, & in naturam magis subtilem conuertitur, & Vitalis spiritus esse incipit, eò quod à corde per arterias ad totius corporis membra se diffundit, & naturalis spiritus uirtutem auget &

*Quomodo
Animalis.*

adiuuat. Rursum autem & à corde idem ille spiritus sursum per arterias ad cerebri cellulas penetrans, ibidem plus elaboratur, & in essentiam Animalis spiritus, qui omnium est purissimus, transmutatur, unde mox rursum per sensuum organa ad confirmandos illos aliquatenus dimittitur. Licet ergo idem ille unus sit spiritus, tamen propter diuersa in diuersis partibus officia, aliter atq; aliter intelligitur, ut in hepati Naturalis, in corde Vitalis, in cerebro uero Animalis dicitur.

*An Spiritus
sit Anima*

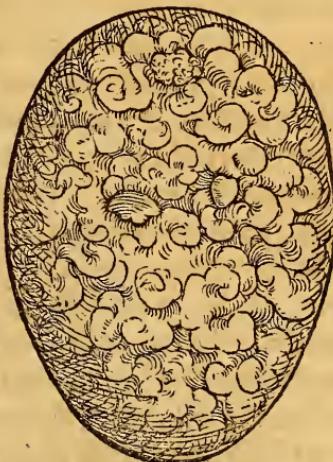
Cæterum hunc Spiritum non credendū est esse Animam illam immortalem homini à Deo infusam, sed tantum

tum instrumentum & uehiculum eiusdem. Nam hoc
spíritu mediante tantum, anima corpori coniungitur;
nec tamen etiam sine huius ministerio perfecta animæ
in corpore exerçitatio est: id quod multis rationibus
probare facile esset, nisi alias isthæc de Facultatibus &
Spiritu tractatio in longum sat nimis excreuisset.

C A P V . T V .

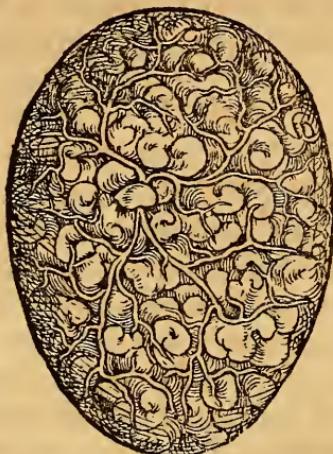
*De uera partium generatione, & incremento foetus pro
ratione dierum ac temporum.*

 Ostquam matrix recipiendo genitali semini
naturaliter propria (magneti ferrū, & electro
crines ac plumas attrahentī, similis) genitale
semen receperit, & calore suo in coaguli uel ouī formā
ambo semina concluserit, à primo statim die usq; ad se-
xtum uel septimū plurimæ & subtilissimæ fibræ oriun-
tur, calido motu natæ, in quibus mox hepar cum potis-
simis organis suis naturali uirtute generatur. Vitalis e-
nīm Spiritus per sua organa ad conceptum semen di-
missus, potissima mēbra in-
tra decimū diem format atq;
distinguít, intromissus inq;
per uenas quasdam secun-
dine, quibus matrix est affi-
xa, quibus sanguis importa-
tur, & ex quibus umbilicus
generat, ut ex tertio capite
costat. Eodē uero tempore in
cōcreto semine tria alba mi-
nuta pūcta cōcreto lacti nō
dissimilia, loco hepatis, cor-
dis & cerebri oriuntur, hac
ipsa figura teste,

b 3

Mox etiam uena per umbilicum directa crassiorem sanguinem in semine confusum, alimento idoneum, at trahit, unde ad huius figure formam bifurca uena generatur.

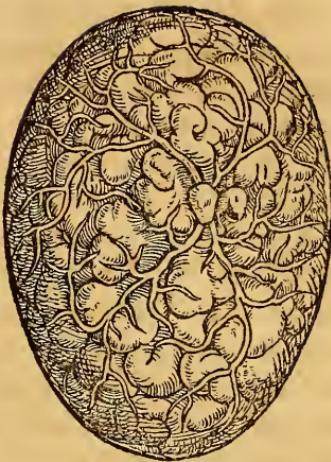
Hepatis generatio. In altero eius uenæ ramo sanguinis colligit, ex quo pri-
mum hepar generatur, eo modo quo supra de facultate
naturali dictum est. Vnde facile constat hepar coagu-
latum & concretū tantum esse sanguinem, massam in-
quam quandam sanguineam: nec nō etiam uidere licet
quām multas & uarias in expulsiua & attractiua uirtute
uenas sibi habeat accōmodas. In altero uero ramo ge-
nerantur texturæ illæ uel telæ uenarū, cum dilatatione
aliarū uenarū, nec non uentriculi, splenis & intestinorū
in infima uentris parte. Hinc mox omnes uenæ tanque
rami ad unum recolliguntur truncū in superiori hep-
atis textura ad uenam cauam. Is truncus mox ramos ue-
narum ad constituendum diaphragma dimittit, & non
paucos in superiorē partem spinæ dorsi supra diaphra-
gma sitam, nec nō & in inferiorē usque ad femora dirigit.
Deinde

Deinde cor cū uenis suis ab umbilico in semen extensis, uitali uirtute generatur, ad spinā dorsi directis, pro huius figurę demonstratione.

Istae uero uenæ calidissimum & subtilissimum sanguinem attrahunt, ex quo cor generatur in membrana cordis uel pericardio, natura carnosum & crassum, pro calidi membrī ratione necessaria. Vena caua autē exten-

dens se & penetrans interiorem concavitatem dextri in corde lateris, sanguinem pro cordis alimento eō deriuat. Ex eodem etiam eius uenæ ramo in eadem cordis parte, alia quædam uena suboritur, immota quibusdam uel tranquilla dicitur, eō quod pro aliarum cordis uenarum pulsantium ratione non pulset, sed traquilla delitescat, in hoc ordinata, ut excoctum in corde sanguinem ad pulmonem dimittat, bīnis arteriarum instar (unde uena arteriosa dicitur) circundata tunicis. Ceterum in cōcauitate sinistræ in corde partis, maxima uena pulsatilis Aorta dicitur, uitalem sp̄iritum per sanguinem cordis in omnes uenas pulsatiles corporis diffundens. Ut enim uena caua origo est omnium uenarum per quas corpus totum sanguinis nutrimentum attrahit; ita ab Aorta derivantur omnes uenæ pulsatiles, per totum corpus uitalem undiquaque diffundentes. Cor enim fons & origo uitalis caloris est, sine quo nullum nec animal neq; membris foueri posset.

Sub modo dicitur magna Aorta in cōcauitate sinistra Arteria ue
nosa.

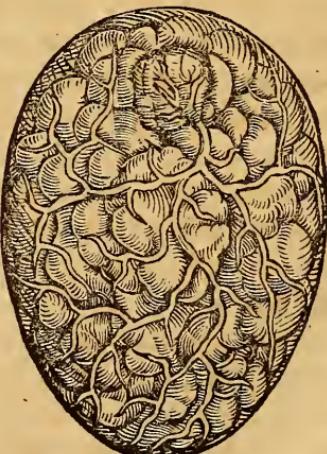

Cordis ges
tatio.

cordis, alia adhuc uena, arteria uenosa dicta, oritur. Ea etiam si uerè pulsatilis uena sit, & uitalem spiritum dirigat, unicam tantum tamen tunicam habet pro sanguinearum uenarum more. Ideo uero illa condita est, ut frigidum aerem à pulmone ad cor refrigerandi gratia deriuet, & nimum calorem temperet.

Pulmonis generatio. Quia uero ex utraq; concavitate cordis uenæ prorumpunt & pulmoni inseruntur, ex his pulmo quoq; formatur. Vena enim è dextra concavitate cordis procedens, sanguinem producit subtilissimum, qui dispersis hinc inde fibris in carnem pulmonis mutatur. A magna uero uena cordis & hepatis, caua inquā & aorta generatur totum pectus, nec non successiue etiam cum brachijs crura.

Cerebri generatio. Intra prædictum tempus generatur etiam suprema & potissima huius structure pars, cerebrum inquam, in tertia huius massæ pellicula. Repleta enim tota seminis massa animali spiritu, contra hit is magnam genitalis humoris partem, & in concavitatem quandam, in qua cerebrum formetur, cōcludit. Externè autem operculo quodā circūquaq; tegitur, quod calore tostum & siccatum, in os redigitur & Cranium fit, pro huius figuræ forma.

Sic autem formatur cerebrū, ut uitium spirituum omnium naturas concipere, retinere & mutare possit, unde etiam & rationis & omnium sensuum initia proueniant.

ueniant. Ut enim ex hepate uenæ, ex corde uero arteriæ suam trahunt originem: ita etiam à cerebro' nerui, mollioris & lenioris naturæ existentes, oriuntur, non uenarum more concavî, sed solidi. Illi autem prima & potissima omnium sensuum instrumenta sunt, per quæ omnes sensuū motus propter uitalem spiritu rite fiunt.

*Neruorum
origo.*

Post neruos ex cerebro etiam medulla spinæ dorsi *Medulla
spinæ dorsi.* generatur, non absimilis à cerebro naturæ, ut uix medulla dicit possit, tum quod nullam ad medullam similitudinem habet, tum quod nec substantia illam refert. Medulla enim superfluum quiddam est alimenti membrorum ex sanguine ortum, ad humectanda & uegetanda corporis ossa destinatū: cerebrum autem & medulla spinæ dorsi ex semine suam trahunt originem, nō pro alendis aut uegetandis alijs deputata membris, sed ut per se priuatas corporis partes constituant, propter sensuum motum & usum, ut inde omnes alijs nerui sua initia sumat. Ex medulla enim spinæ dorsi plures nerui oriuntur, ex quibus corpus sensum & motum habeat, sicut ex facultate uitali & animali bono discrimine constat, ut in superioribus capitibus declaratum est.

Porro hic notandum est, ex ipso semine generari cartilagine, ossa, tunicas uenarum hepatis, & arteriam cordis, cerebrum cum neruis, rursum tunicas & panniculos tum alios tum tegumenta fœtus. Ex proprio uero fœtus sanguine generatur ipsa caro, & si quæ carnosa sunt, uelut cor, hepar & pulmo. Deinde uero omnia hæc simul uegetantur sanguine menstruo per umbilici uenulas attracto, quæ ex uenarum orificijs in matricem directæ obseruantur. Quæ omnia distincte ab ipso conceptu usq; ad decimum octauum diem primi mensis fiunt, quo tempore semen dicitur. Deinceps uero fœ-

Fath. **tus & dici & esse incipit, quod ueteres quidam his etiā carminibus complexi sunt.**

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini.

Bisseni carnē, ter seni membra figurant.

Et aliter.

Iniectum semen, sex primis certe diebus

Est quasi lac: reliquiasq; no-

uem fit sanguis: at inde

Cōsolidat duodena dīes; bis-

nona deinceps

Effigiat: tempusq; sequens

producit ad ortum.

Talis enim prædicto tempore figura confit.

C A P V T VI.

De nutrimento fœtus in utero, quibus alimentis alatur, &
quando in infantem ex crescatur.

DVM in utero fœtus est, attracto per umbilicū fouetur sanguine, quo sit ut post conceptum menstrua mulieribus fluere desinant. Fœtus enim tum appetere multūq; sanguinis attrahere incipit. Sanguis autem mox à conceptu triplici discrimine di- scernitur. Primam & purissimā eius partem fœtus pro alimento attrahit. Secundam minus puram & tenuem sursum matrix per uenas quasdam ad ubera propellit, ubi in lac transit, quo iam natus nutritur infans: eoq; fit ut meatus quidam à matrice sursum ad ubera tendat, ut sequenti libro in demonstratione patebit anatomica. Tertia & impurissima sanguinis pars in matrice rema- net,

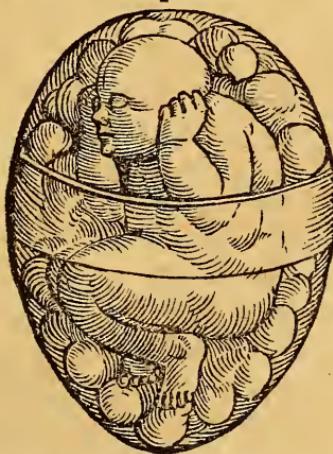
*Triasane
guinis meno
strui discris-
mina post
conceptum*

*Lactis ge-
neratio.*

net, & cū secundina in partu & post partum effluit. In-
de est quod Hippocrates multum affinitatis inter lac &
menstrua esse dicit, cum illud ex his fieri contingat.
Galenus etiam huius rei gratia eleganter monet, infan-
tem plus ex matre quam a patre habere, eo quod primū
semina menstruis augeantur, mox his in utero nutritur
fœtus, rursus natus alatur lacte: & quemadmodū quæ-
uis stirpes plus ex terra quam parente planta habet, ita
infantes plus ex genitrice. Hinc etiam fieri ait, quod tan-
to plus matribus tribuatur, quanto plura ipsæ dederint.

Ceterum formatus iam & perfectus in utero infans,
primo mense urinā per umbilici meatus emittet: poste-
mo autem mense, occluso eo ductu, per pudenda, ut su-
pra in 3. cap. de tribus panniculis est demonstratū. Per
anus autē dum in utero est nihil excernit, quia per os
nullum adhuc alimentū attraxit. Post 45. diem Hip-
pocrate monente uitam accipit, & cum hac animam dī-
uinitus infusam, multorū iudicio, ita ut tum sentire in-
cipiat. Ab eoq; tempore nō fœtus porrò, sed infans &
dici & esse, hac forma, incipit.

L I B E R . I.

Licet uero hoc tēpore sentire possit, motu tamen ca
Motus tem ret, utpote tener adhuc admodum. De motus autē tem
pus. pore scitē Hippocrates sic monet, Si duplo accipias à
conceptu dies, motum deprehendes. Motus autem nu-
merus triplicatus, indicabit diem partus. Exempli gra-
tia. Si 45, diebus formatus fuerit infans, 90, die se mo-
uebit, qui dies medium tempus est latentis in utero; no-
no uero mense prodibit & ad partum festinabit, quan-
quam puellæ decimo demum mense plerunq; nascan-
tur. Et hæc de formatione, incremento & perfectione
pro ratione dierum & temporum.

L I B R I P R I M I
F I N I S.

LIBER SE CVNDVS.

DE MATRICE ET EIVS
partibus; nec non de conditio[n]e in-
fantis in utero, & grauidarum
cura & officio.

C A P V T I.

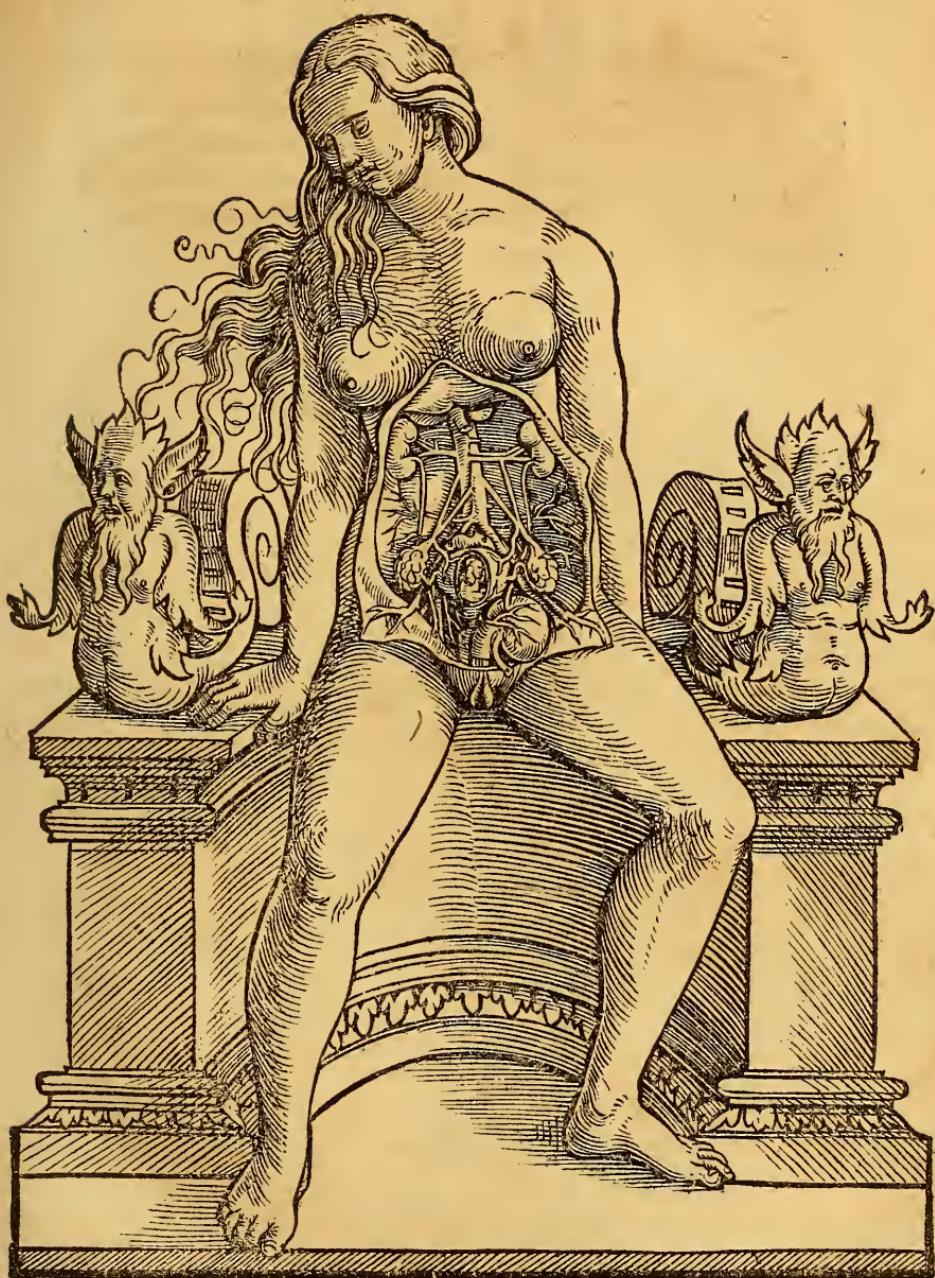
*Quād necessarium sit, matricis anatomen huic operi
inserere.*

T I A M S I pro materiæ & operis ratio-
ne, huius capiti tractatio facile omitti
posset, circumstantiæ tamen (quia de
prægnantibus res est) hanc non imme-
rito postulare uidentur. In quauis e-
nīm re, obiecta plurimum docere, sen-
susq[ue] ad percipiendam rei certitudinem plurimum ex-
citare, rudioresq[ue] ex his plura posse assequi, nemo est
qui nesciat. Ut enim cæcus, quia luminiis orbus est,
nihil artificiosum dabit: ita nec obstetrix harum igna-
ra præceptionum in dubijs casibus se expedire pote-
rit. Quomodo solabitur hæc alias quæ propter igno-
rantiam ipsa formidolosior extiterit? quomodo infanti
opem feret, quæ nec partus signa nec prolis conditio-
nem & situm nouerit? quomodo parturienti, cui com-
moda præcepta ignorantia causa dare non possit? Non
ibi consilium, non ibi auxilium. Ergo quemadmo-
dum in speculo quauis obseruantur, ita in hac tracta-
tione summe necessaria præcepta percipiuntur, quæ

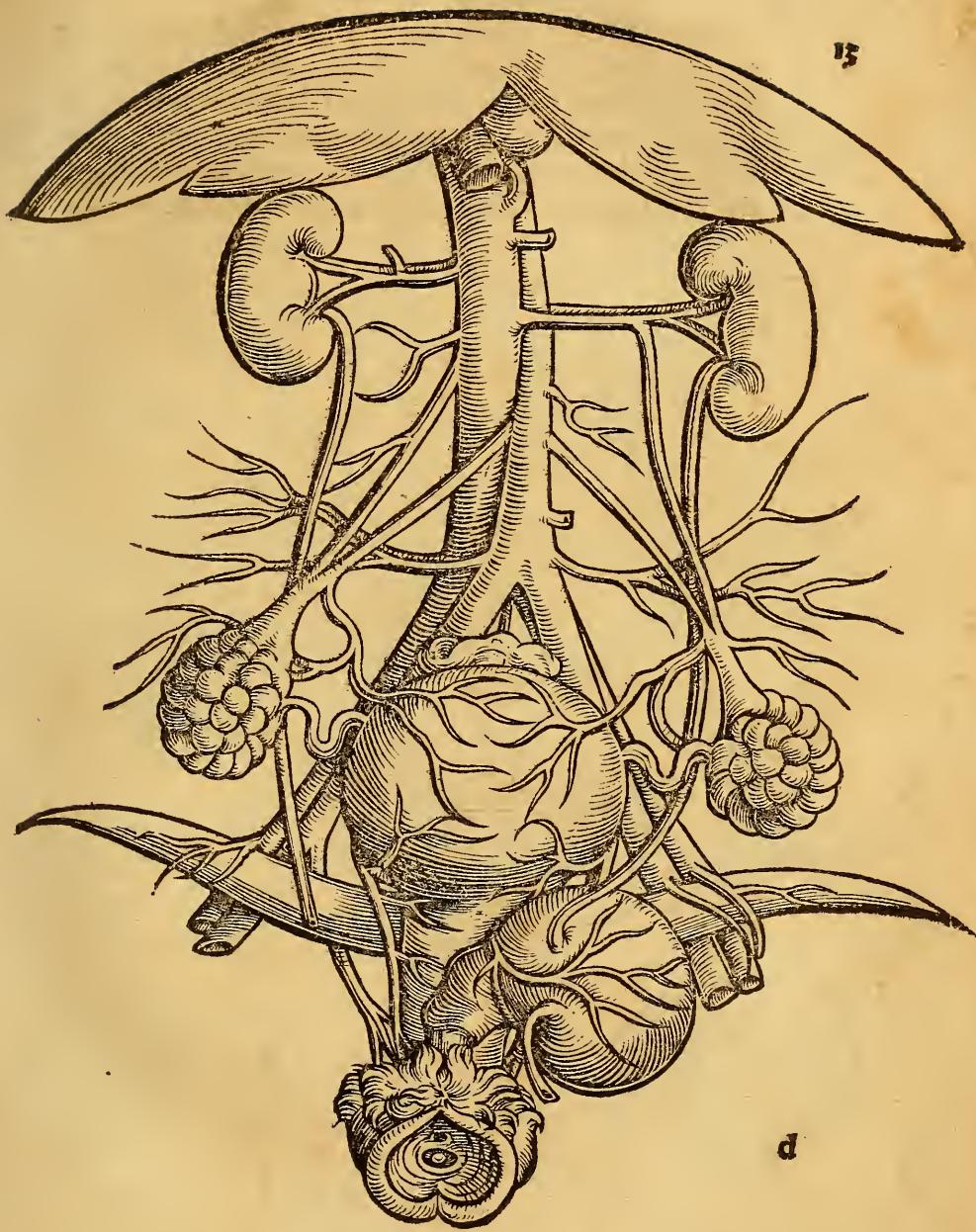
L I B E R

huius negotio et curæ cum primis seruiunt. Ea causa moti,
hanc ex celeberrimi doctissimiq; Andreæ Vesalij Ana-
come foeminei corporis figurā cum matrīce et alijs uteri
partibus proferre uoluimus, ut hac ceu speculo quot-
quot prægnantibus inseruiunt utantur utiliter.

L I B E R

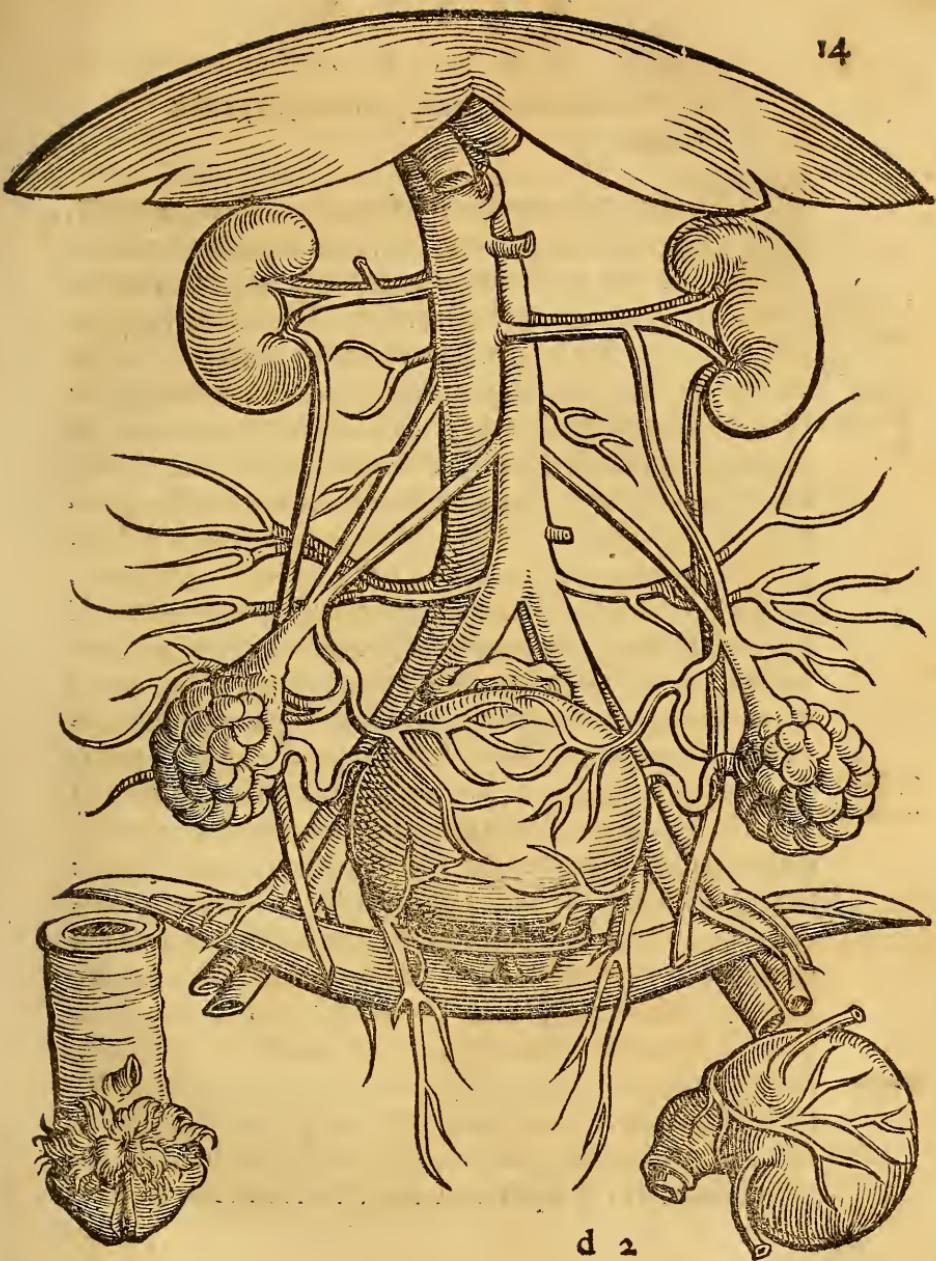
Cæterum quia in intestinis fœminei & virilis corporis nihil existit discriminis, nisi in genitalibus & uasis spermaticis tantum, sigillatim illa pro nostræ tractatione ratione distinguimus, & matricem cum orificio collis, annexis poris ureteribus, & tota eiusdem structura, sequenti figura spectandam proponimus.

L I B E R

Sequens uero figura uterū ipsum resecto collo, cum
occlusō matrīcī ostendit orīfīcio, intra quod conceptū
formatur & ad partus usq; horā detinetur semen. Ea
ipsa uēsīcam quoq; à collo resectam simul adumbrat.
Singula autē literis et characteribus signare superfluum
duximus, quia in Anatomicorū librīs hēc passim extāt.

14

d 2

L I B E R

C A P V T II.

De Matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus
annexis.

MATRIX membrum fœmineo sexui propriū, conditum est à natura seminis receptaculum, in quo conceptum retineatur, usq; dum ad iustum corporis formam excreuerit. Forma huius quas dantenus quadrata, simul tandem rotunda est, uesicæ non absimilis. Partes huius duæ sunt. Prior, receptaculum, concauitas siue sinus, cuius substantia neruosa, ex neruis, ligamentis & carne mixta confusis, unius tunicae, sensu exiguo prædita, arcto meatu constricta, naturalis sibi humoris recipiendi, alterandi & diuidendi appetens. Ea pars matrix dicitur uel genitale membrum, in quo semen concipitur & formatur. Huius meatus & porta post conceptum tam arctè constringitur, ut hanc acus quidem sine periculo penetrare possit, quod certissimum conceptus signum est. Non recluditur etiam hic meatus, nisi in conceptu, coitu, partu & mensu struis purgationibus. Posterior, ceruix siue collum dicitur, lacertosâ, quasi cartilaginea carne constans, non sine pinguedine tamen, superius rugam habens, & per se sati sensibilis existens. Ea pars pudenda dicitur, in quo rū apice duo labra sunt, præputia dicta, quibus uterus et pudenda teguntur, & contra subeuntem cōmuniuntur aerem. Circa fundum huius partis sub osse sacro uesicæ collū & urinæ meatus cernitur, quibus & colon subest. In media parte collī matrīcis panniculus uirginalis est, tenuissimo reticulo nō absimilis, multis cōtextus fibris, cuius corruptio, uirginitatis est diminutio. Hunc alij eu gion, centonem & hymena uocat. Porro in hac eadem parte

Matricis
forma.

Partes.

Receptacu
lum.

Collū uel
ceruix.

Hymen.

parte à dextra & sinistra duo cornua prominent, liga= *Cornua sui*
 menta maricis dicta, quibus et firmatur & ab utracq; parte ue ligamen
 spinæ dorsi affixa hæret. Ligamētis illis & testiculi, sua ^{ta.} *Testiculi.*
 natura minores & duriores quam uirorum, annexi sunt.
 Vtracq; autē hæc albis & tenuibus neruis, uasis inquam
 seminalibus, cincta sunt, ex arterijs compacta. His iti-
 dem uenulæ ex uena caua ductæ affixæ sunt, per uarios
 ramos in matricem diffusæ, ad uegetandum foetum in
 utero, & menses suo tempore reddendos. Renes liga= *Renes.*
 mentis quibusdam pone spinam dorsi utero appendet,
 calidi & siccí temperamenti, per quos omnis ex uenis
 in uesicam deferenda attrahitur colaturq; aquosa humili-
 ditas. Mammæ, frigidæ & humidae qualitatis, uenis &
 arterijs intertextæ, spongiæ non absimiles, mollí carne
 pulmonis instar constantes, sanguinem dealbandi & in
 lac conuertendi uim habent. Ut enim hepar attractum
 chylum in sanguinem, ita mammæ sanguinem ipsum
 in lac transmutant. A mammis porro in matricem duæ
 uenæ descendunt, quæ sanguinem illinc in lac mutan-
 dum hauriunt. Quo sit ut nato infante, menstrua statim
 his meatibus ascendant, & in lac transfire incipiant, nec
 non mulierum tumescant & indurentur ubera, donec
 lactando papillæ laxatae sint.

Quia non parum matricis qualitates cognouisse iu= *Qualitates*
 uat, eas breuiter his notis obseruare poteris. Calidam *matricis.*
 in ijs, quibus pulsus uelox, sitis frequens, urina colore
 intensa, amor Veneris, delectatio cita, sperma copio-
 sum, pilii crīspantes, menstrua ad colorem subflavum
 declinantia, tertiumq; diem nō excedentia. Frigidam,
 quibus pulsus tardus, sitis rara, urinatenuis & alba, nul-
 lis amor Veneris, semen paucū, delectatio nulla, igna-
 uia socors, pilorum paucitas, menstrua ad albedinem.

declinantia. Siccam, quibus pulsus durus, urinatenuis, labia sicca, delectatio pauca, menstrua rara. Humidam, quibus pulsus mollis, urina spissa, labia lubrica, delectatio nulla. Et hoc modo simplices qualitates cognoscuntur. De compositis uel mixtis aliud est iudicium.

C A P V T III.

Quante utilitatis sit exactam huius tractationis tenere notitiam.

1. **I**LIGENTER Lectorem hic monitum esse uelim, probè aestimare quātæ utilitatis sit exactam huius tractationis tenuisse notitiā. Quid enim sanitati omnibusq; humani corporis partibus, & tuendis & restituendis, hac notitia magis accommodū? Quid animos formabit melius, quam tam eximiæ strueturæ consyderasse finem? Quid iucundum atq; decorum magis quam propriæ naturæ corporisq; quod usq; incolimus, tam artificiosam tenuisse formaturam? Partium etiam harum proportio consyderata, sobrietatis iubebit esse memores, ne plus æquo repletis illis, debita concoctio perfici nequeat. Cum primum enim prima concoctio naturaliter non procedit, mox etiam omnes fallunt aliae: quo fit, ut corruptis humoribus infectoq; sanguine repleatur corpus, maximisq; detur morbis occasio. Genitalium item membrorum & uasorum seminalium abstrusa & tortuosa conditio situsq; quid aliud quam temperantiae documenta præbent: ut ea propagando humano gener itantum, reueandisq; corporibus & tuendæ sanitati seruiant. Nec dubium, ea ipsa causa naturaliter quoq; humani generis uiribus derogatum esse, porròq; derogari plurimū, propter immoderatum harum partium usum. Quid quod diligenter perpensa harum rerum structura, & mirabili naturæ in perficiendo
- 2.
- 3.
- 4.

perficiendo homine artificio, nostri quoq; nunquam non admonemur officijs ut quantum in nobis est diligenter conseruemus, quæ tanto negotio uix dum natura produxit; & charitatis memores, non in ea mutuo saeuia-
mus, quæ natura communij parente procreata posside-
mus corpora, eadem unius corporis uariorū membro-
rum compage perpensa, quam in uno corpore natura quām optime finxit & sociali lege cōstrinxit. Et quod summum est, ex tam artificiosa nostri corporis structu-
ra profundissimam Dei sapiētiam, bonitatemq; stupen-
dam, nec non proprię conditionis finem, illius inquam gloriā nostramq; salutem agnoscere, & summa grati-
tudine tanto conditori nunquam non respondere, mo-
nemur ac discimus.

C A P V T I I I I .

De Conditione *infantis* in *utero*, & grauidarum cura
& officio.

ONCEPTVM semen usq; ad 45. diem in iusti infantis formam mutatur, & tūc quorundam doctorum iudicio uitam accipit; eoq; non fœtus porrò, sed infans dicitur, licet motu ob mirè tene*Infans quā do dicitur.*
ram conditionem adhuc careat. Tenero enim tunc ar-
borum flori simillimus est, qui quauis aura pluuiacq; fa-
cile deīscitur; eaq; de causa summa cautione opus est ne *Cura gra-*
quid periculi grauidis aliquo modo contingat, uel me-*uidarum.*
turepentino, terriculamentis, incendijs, fulgure, fulmi-
nibus, monstruosis hominum bestiarumq; aspectibus,
gaudio, dolore, mōeroreq; nimio: uel nimio exercitio
motuq; currendi, saltandi, equitandi: uel repletione ex
cibo potuq;: uel ne correptæ morbo aliquo, acutioribus
utantur medicamībus imperitorum usq; medicorum

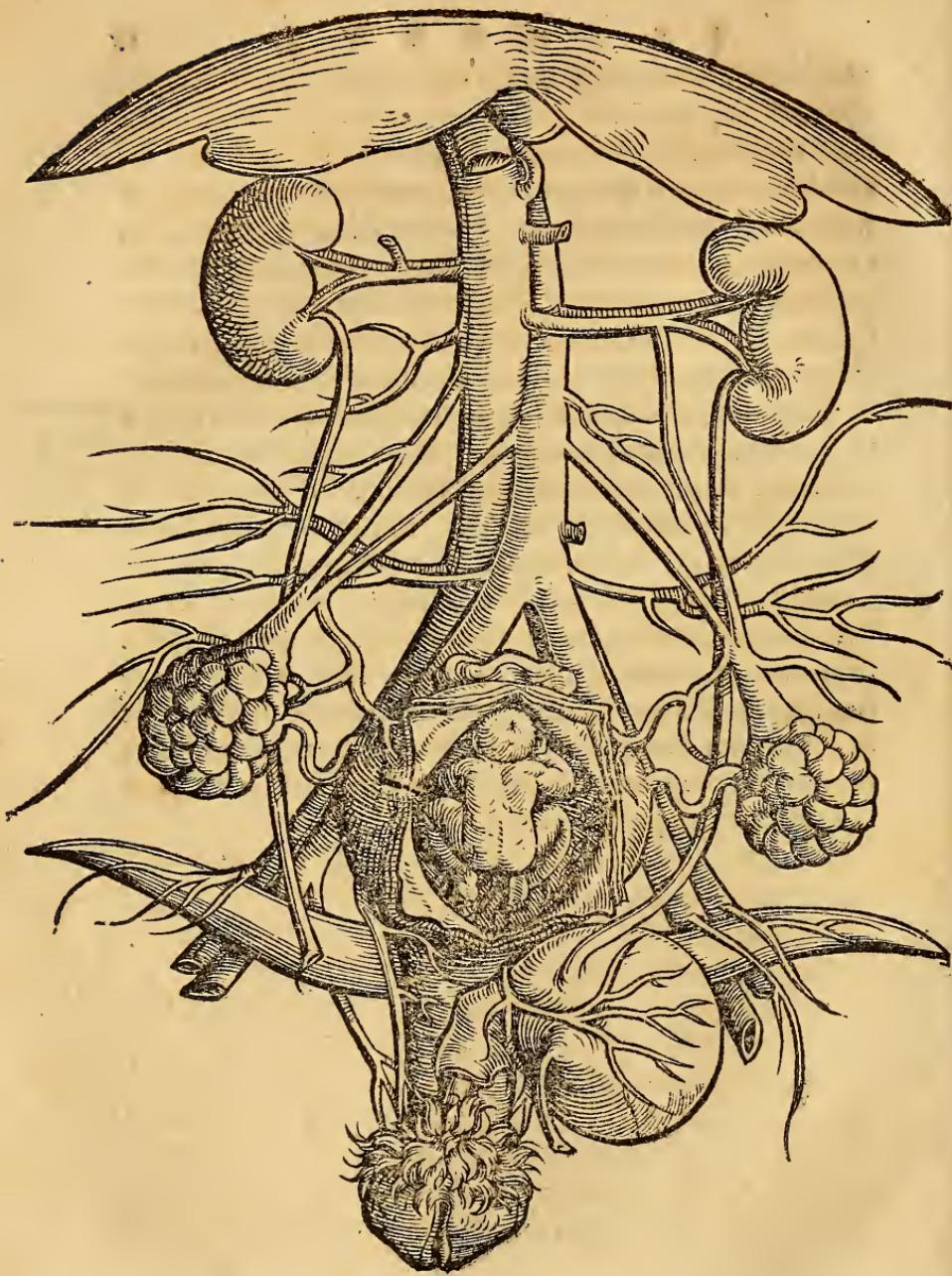
consilio. Rursum ne malis uetularum, ueneficarum & scortorum utantur artibus, quarum & tollendarum & puniendarum cura in primis magistratibus, utpote plebis patribus, debebat esse propria. Quot enim uirgines, quot item uiduae his implicitae artibus scelerata dedere infanticidia? Sed et multis pauca commemorabo, quibus longo admodum tempore pestes illae per totum orbem liberrime usae sunt, reliqua reliquis aestimanda relinquam, saltem maleficis harum artibus proditis aliquantulum. Cum primum compressae aliquam inse mutationem fieri animaduerterint, ueluti appetitus uarios, cibi potusque soliti fastidium, uomitus continuos, nauseas matutinas, passiones cordis, deliquia, dentium dolores; statim malis instructe artibus arctissime se precingendo prima experimenta faciunt, ut foetus in utero conceptum extinguant. Sed cum nullam inde operi senserint, maiora tentant, dæmonis instinctu maleficam aliquam accedentes uetulam, his morbis curandis egrearie instructam, & longa experientia famosam, rogantes de menstruorum retentorum cura, petentes haec ciendi medicamen & consilium: ea enim retenta parere dolores in praecordijs & femoribus, multosque cire uomitus. Malefica rei non ignara uetula, pharmaca iubet a pharmacopolis petere, nec non aliunde quasdam herbas colligere, monendo, ut his in uino utantur, alijs suffiantur, alias calceis imponant, alijs quotidie mane & uesperi aqua decoctis pedes & crura abluant: de non nullis etiam decoctis mane & uesperi bibant. Sed cum necque haec cura prodest, uenas in utroque pede aperire monet, quo facto, statim perit quod in utero conceptu fuerat. Haec obseruantibus interdum patribus & matribus familiis, nec non etiam quibusdam alijs, & quod res est certò

*Artes &
acta scors
torum &
ueneficarū.*

certò coniçientibus, mox tormína uentris, dolores pectoris & capitis prætexunt, & quod res est dissimulant. Redeuntibus uero menstruis quando se foetu norunt esse liberas, alijs quoq; easdem artes communicant, ut eò plura infanticidia fiant. Nonnullæ autem obstetriæ etiam, nec non chirurgi & imperitiores medici, interdum plus nimiū creduli tale quid magno malo consulunt. Sed omnia hæc & obseruare & preoccupare sancti magistratus interest. Iam uero ad rem redeamus.

Post tertium & quartum à conceptu mensem mouere se in utero infans, & aliquantulum explicare incipit, arctumq; suum domicilium in latius díducere, quo fit ut turgere uterus, & in longum, latum & profundum díducí incipiāt. Sub partus autem tempus facie uersus genua propendet, utraq; crura attrahit, ambas super genua manus abiçit, naribus in medio positis, in globi modum conuolutus, anteriori parte tergum matris respiciens, posteriorem uero uentri matris obuertens. Et licet quidam Anatomici diuersum sentiant, nos tamen uti non rara experientia deprehendimus subiecta figura spectandum proponimus,

Motus infanüs in utero.

C A P V T V.

Quomodo se infans in utero, quinto, sexto, septimo & octavo
mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.

OS T tertium & quartum mensem infans in utero uberiori alimento utitur, eoq; uegetatur magis magisq; donec pariendi tempus aduenierit. Sciendum autem quando sexto mense natus fuerit, uitam naturaliter retinere non posse, eò quod (licet distincte formatus) nondum tamen iustæ perfectionis sit. Si uero septimo mense nascatur, uiuet facillime, quia tum satis perfectus existit. Quod uero octavo mense natu rariissime uiuere possunt, cum qui septimo nascantur plerunq; in uiuis maneant, non sine ratione sit. Septimo enim mense semper mouetur infans ad partum, *Cur septis* quo tempore si tantarum uirium fuerit, ad partum pro=mo mense dit; si non, in utero remanet, donec satis inualuerit, per *natus in-* duos inquam menses reliquos. Post eum motum men= *fans possit* sis septimi si nō exeat, in aliū locum transmo= *uiuere.* uet, adeoq; eo motu debilitatur, ut si sequenti octavo mense ad partum procedat, uiuere propter eum motum omnino nequeat. Neque enim sola hac, sed duplīci mo= *Duo letis* tione infans ad mortem debilitatur. Primo, quando post motum septimi mensis octavo mense nascitur, uti *feri motus* modo diximus. Deinde, quia (pro astrorum ratione) *infantium.* septimus quisq; mensis noxiū & damnosum cuiq; foetu motum parit, Sole inquam eo tempore semper in opposito signo stante: & quod octauus mensis Saturno proprius sit, hosti omnium quæ uitam accipiunt.

Sciendum item masculos in dextro matricis concipi *Discrimen* latere ex uberiori semine, ex dextro uiri testiculo pro= *sexus.* deunte; foemellas autem in sinistro, ex sinistri testiculi

semine. Dextrū enim latus propter hepar calidius est, sinistrum uero frigidius. Princípaliter autem uberior seminis caliditas masculis progenerandis causa est.

Similitudo Quod etiā pueri parentibus suis interdum similitudinem formæ cum dñe formæ respōdent, idem uirtute seminis fit, ut cuius parentibus semen uirtute plurimum superat, infans ei magis forma respondeat. Sed & hic astrorum motus aliquid posse creditur, ut quando semen sub bonis planetarum conceptis aspectibus, egregiam hoc formam: quando uero malis, tēram uicissim conciliet. Et hēc quidē hactenus.

C A P V T VI.

De præceptis quibusdam, prægnantibus usq; ad partus hominum ad uarios casus admodum necessarijs.

DE IN C E P S salutaria & necessaria aliquæt prægnantibus præcepta dabimus, quibus instruæ certò sciant, qmodo se à conceptu ad partum usq; gerant, ne quid illis periculi eueniat, aut præceptorum negligentia difficilem sibi partum faciant.

1. Ante omnia hilari sint animo, luctu & curis ne consificantur, gaudijs mediocribus dent operam. Hēc enim & infantem exhilarant, & facultates foetus omnes excitant & in membris eius confirmant, ut ex 3. cap. constat.
2. Deinde omni motu uehementi ac laboribus difficultibus abstineant, & modico utantur exercitio, subito non exilient aut assurgant: non currant etiam, neq; saltent, nec equitent, necq; se comprimant aut coarcant, aut onus aliquod maius subleuent. Somnus quidem illis appetime conuenit.
3. Rursum, frigidiores & asperiores uentos, æstus magnos, iram, animi perturbationes, terrores, Venerē nimiam, & omnē edendi & bibendi intemperantiā caueat;

Victus

Victus grauidarū frugalis & mediocris sit, crudioribus & crassis cibis, qui facile concoqui nequeunt, abstineant: puta, lentibus, fabis, milio, carne bubula, salsa, & frixa, frugibus, lacte, caseo & similibus. Ut tantur autem gallinarum pullis, ouis, pulmentis uarijs, auibus, ouilla & uitulina carne. Proderit interdum & cinamo & myristica nuce cum saccaro uti. Pro potu uinum album mediocre seruat.

Primis quatuor à conceptu mensibus (Hippocrate monente) uenas non aperiānt, cucurbitulis & scarificatione abstineant, catapotia nulla sine periti medici consilio sumant. Eo enim tempore fœtus ligamenta adhuc admodum mollia & debilia sunt, eoque facile fœtus destruitur, & alimentum illi subtrahitur.

Quod si contigerit prægnantium aluum duram fieri, spinachiam non pauco butyro conditam, lactucas etiā aqua mollitas, cum sale, uino & aceto sumant. Quæ si aluum nō laxauerint, suppositorijs utantur ex melle & uitello, uel sapone Veneto confectis. Si uero tanta constipatio fuerit ut nec illa cura profutura sit, consilio periti medici potionē ex decoctione foliorum senæ unā cum cassia nouiter extracta utatur, quam medicus pro constipationis ratione semper aut plus aut minus præbere poterit.

Quod si cum grauibus symptomatis conceperint, & post conceptum usque syncopam passæ fuerint, bibenda erit aqua acetosæ & rosarum calefacta, mixta cinamomo & tabulis quibus Manus Christi nomē est, uel Diademariton. Vel aqua rosarum & buglossæ cum pauco cinamomo, caryophyllis & croco tritis permixta, in panno aliquoties complicato ea aqua merso tanquam epithema pectori erit imponenda.

8. Quod si ante tempus parituræ uidentur, ueluti menses septimo aut alio immaturo tempore, & iam pariendi dolores senserint, concitatos, uel propter nimium aliquod exercitium, uel propter alui duræ compressionem, uel propter febrim aut morbum alium aliquem: super prunas ex thure suffitum excipiāt. Hoc enim fecisse, & matrici & infanti non parum addit uirium. Deinde anteriora abluant alumine, gallis & consolida maiore in aqua pluuialī, uino & aceto decoctis. Quod si propter syncopam infirmiores futuræ sint, Diāmargariton uel manus Christi sumant, eo quo prius modo diximus.

9. Quod si cibi nausea illis obrepserit, uel cibum sumptum concoquere nequeant, hoc Syrupo utantur.

Rx Syrupi malorum granatorum 3. j. f.

Musci,

Ligni aloes ana. 3 j.

Cinamomi 3 f. Misce cum

Aqua acetoſae 3 iiij.

Fiat haustus.

Syrupum hunc quotidie ieiunæ bibant bene calidum. Pro confortatione ventriculi etiam utantur hisce tabulis. **Rx** Confectionē Diāmbra mane & uesperi, sumptoq̄ cibo itidem. Imponant etiam ori ventriculi sequens emplastrum.

Rx Mastiches,

Cinamomi,

Rosarum rubearum,

Saluiæ,

Menthæ,

Balaustij ana 3. f.

Olei de Cytonijs

Terebinthinae q. f.

Fiat

Fiat emplastrum, de quo sume q. s. ad illinendam a= lutā, latitudine & forma scuti, quod tegatur serico. Vel hoc unguento utantur:

℞ Mastiches,

Aenthæ,

Thuris albi, æqualia pondera.

Trita singula oleo misceant communi, & os uentriculi perungant.

Quod si per uteri gerendi tempus menstrua sense= rint, lac dulce in quo chalybs extinctus sit parabunt, ex eo bībent, comedent, pulmenta & offulas coquent. Su= dare etiam his usæ rebus poterunt.

℞ Plantaginis maioris,

Inulae campanæ,

Pentaphylli,

Stercoris columbini,

Culmorum fabaceorum & auenæ, ana M. j.

Omnia in aqua simul decoquātur, & sudores euocētur insidendo.

Sunt etiam nonnullæ quæ raro iusto tempore, sed ni mis cito & ante tempus pariant; eæ dum grauidæ sunt, balnea pro pedibus & cruribus sibi parent, in quibus quotidie una ante cœnam hora, & tribus post cœnam horis rursum una desideant, & satis calefactæ crura calidis pannis abstergant. Balnea autem talia erunt:

℞ Saxifragiæ,

Chamæmelii,

Salis,

Anethi, ana M. j.

Vti etiam hoc electuario mane & cubitum ituræ po terunt. ℞ Electuarium lætificans, cum been albo & rubeo tritis mixtum. In primis uero hoc (quod multa

LIBER

experientia cognitum est) ualde proderit. & pelliculas ex uentriculo gallinarū extractas, has tritas, aliquot diebus mane unius florenī pondere cum uino ieiunæ sumant. Et hęc quidem generalia præcepta sunt, multis aptata casibus, ut singulis certò constet quomodo se à conceptu usq; ad partus horam gerere debeant, quorū notitia non tam utilis, quam usus necessarius existit.

LIBERTER
TIVS.

DE PARTV, ET PARTV-
rientium infantiumq; om-
nifaria cura.

C A P V T I.

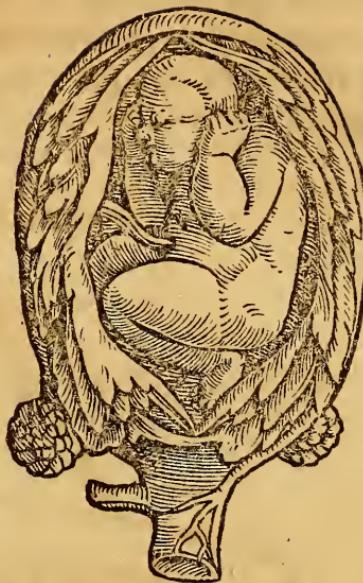
De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.

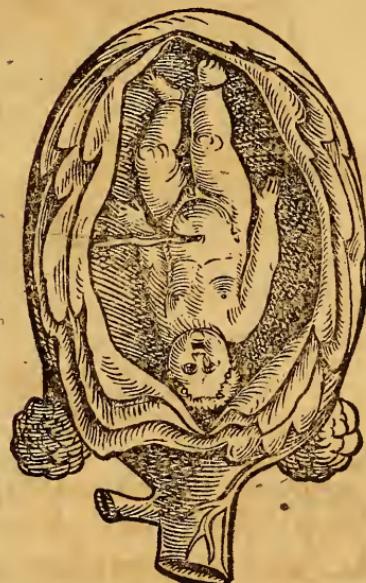
N S T A N T E iam nono mense, infan-
tis alimentum in utero deficere inci-
pit, propter infantis ad quam excrevit
magnitudinē. Iam enim magnus mul-
to alimento indiget: quod quia suffi-
ciens per uenulas & umbilicum por-
ro attrahere nequit, magno impetu in utero mouetur,
adeò ut ligamenta, uenulas cum tunicis quibus inuolu-
tus est, secundinam inquam, cum duabus reliquis tuni-
cis, de quibus supra dictum est, perrumpat, & pro huius
figuræ

figuræ ratione se ad partum expediat.

Hac indicatione obsterices & aliæ quæ interdum prægnātibus adsunt mulieres ueros partus do lores obseruent: qui re ipsa nihil aliud quam perfecti īā infantis impetus sunt, quibus impelluntur & rotantur, deorsumq; ad inferiora exeundi gratia contendunt. Ruptis enim ex impetu membranis & reclusa matrice, humores difluere incipiunt, quibus liberatus īā infans mox aērem sentit, & huius uitæ cupidus, exitum matricis uersus uoluitur, capite ori ficio matricis obuerso. Et hæc legitimi & maxime naturalis partus forma est, si caput primum ad exitum ducatur, deductis ad latera manibus et super coxas applicatis, uti præsens adiecta figura ostendit. Non naturalis autem partus dicitur, si harum conditionum aliqua defuerit. Curabit itaq; obstetrix, ut

*Partus do
lores quid.*

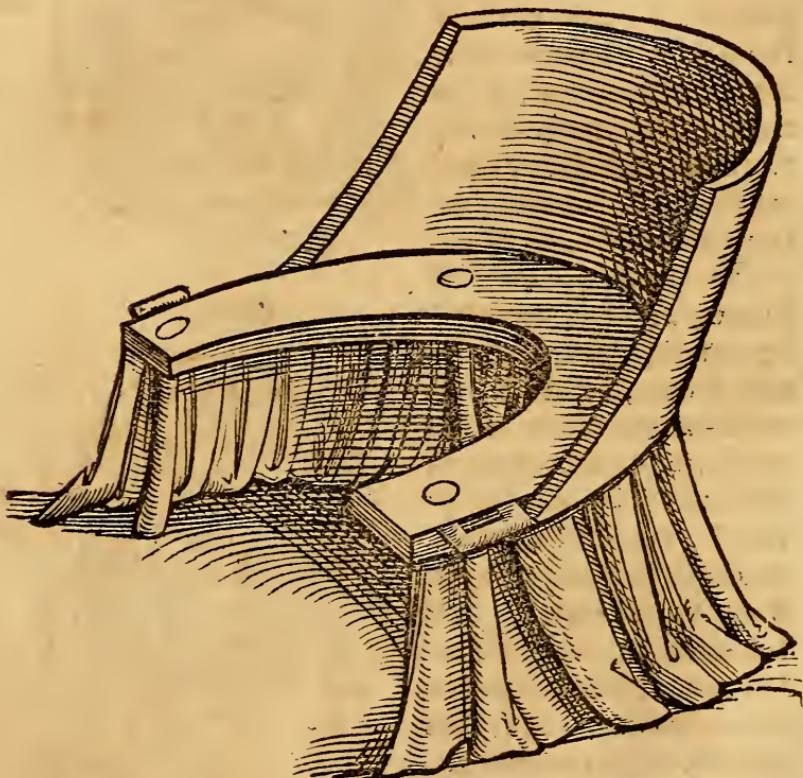

*Naturalis
partus qui.*

maturè ad quemuis partum excipiendum , apto sedili,
cultro, spongia , uinculis , calido & ex lilijs oleo, quo &
parturientis uterum & manus suas commode perun-
gat,instructa sit.

C A P V T II.

De obstetricum officio & apia sedilis forma.

VOD autem ipso partus tempore obstetricum
officium sit, & quomodo actio ipsa procedat,
deinceps dabimus. Primo tempus nōrit, &
ueros

ueros dolores obseruet, prægnantem etiā uerbis confoletur, nec non confirmet, & ad obsequendum hortetur alacriter. Reliquas simul præsentes cohortetur itidem, in primis ad pīas fundendas ad Deum preces, deinde ad facienda simul sua ut possunt officia. Quo facto ad se dile prægnantem deducat, quod talī forma instructum esse debet.

Sedile ipsum semicyclī forma sit, quatuor suffultum pedibus, fulcro à tergo aliquantulum retrorsum deducto, panno nigro subtus ad terram usq; propendēte obductum, ea ratione, ut tecta sit parturiens, reliquæq; interdum, si necesse fuerit, mulieres ubiq; manus admouere possint. Sedes ipsa pannis munita & obducta sit, ne laedatur enītens mulier, aut īfans alicubi propter dolores & motus matris forte īmpingens.

Postquam autem ī sedili iam enīxura prægnans considerit, obstetrix unam aliquam à tergo mulierem illi adhibeat, quæ prægnantem comiter utroque brachio complexam teneat, & si opus sit, feruentibus dolibus & nitente prægnante, uterum eius utracq; manu comprimat, deorsumq; aliquantulum infantem compellat. Alias uero duas à lateribus sistat, quæ nītentem & uerbis hortentur & ad opeim quamcunq; partæ adsint.

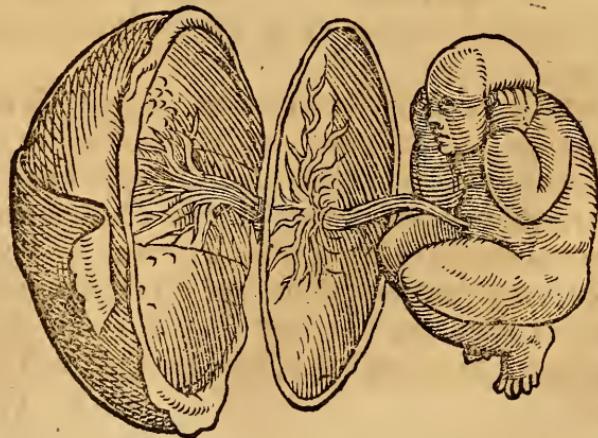
Hoc facto, obstetrix ipsa prona assideat, & manus suas uterumq; parturientis, oleo līlīorū alborum, amygdalarum dulciū & adipe gallinæ mixto perungat. Hoc enim fecisse, multum ihs prodest quæ obesiōres sunt & quarum pudenda arctiora, quibus item os matrīcis siccum, & que primo iam parturiunt. His & albumen oui miscuisse contulerit,

Postremo omnībus hisce ad hunc modum præpara-

tis, prægnantem ad enitendum cohortari incipiat, manusq; ut debet comiter operi admoueat, dígitis inquiendo infantis situm, eiçq; dum dolores sunt commode uiam laxando, collumq; matricis ubi opus est cautele dis- tendendo, & si qua infans constiterit aut impeditus fuerit, dígitis percommode ex obliquo in directum deducendo, & ad facilem partum promouendo. Prodeunt

Resecatio umbilici. tem infantem apte excipiat, statimq; umbilicum relicta quatuor dígorū circiter longitudine, resecet, duploq; filo acriter constringat, quam proxime ad uentrem infantis fieri poterit. Quo facto, diligentem secundinæ rationem habeat, hanc moueat & ad exitum sollicitet, matrice adhuc díducta & aperta, antequā restricta de- nuo conniveat. Ut autem in resecando umbilico dilig-

Secunda. gens cura adhibeatur, tuniculas omnes uno nomine Secundas dicas, distinctè hac figura spectandas dare uoluimus, quomodo in utero cohæreat, & sese mutuo tra- hant. Secundina enim trium tunicarū panniculus est, totum inuoluiens foetum, uenis & arterijs matrīci affi- xus, per quas sanguinem pro nutrimento foetus attrahit, & attractum per umbilicum ad infantem dimittit.

Rese

Resecto umbilico lotoꝝ infante, siccus iam eius um
bilicus pulucre ex bolo armenia, sanguine draconis &
myrrha confecto inspergi debet, pannoꝝ complicato
imposito cōprimi. Hoc enim & sanguinis fluxui & a-
lijs medetur casibus. Utendum etiam hoc pulucre con-
uoluto iam umbilico, & reiectis ligamentis. Sic enim et
probe sanatur & formatur egregie.

C A P V T III.

De naturalibus quibusdam præceptis, & medicaminibus
partus moran & difficultatem alleuanibus.

VONIAM de partus impedimentis reueandis
hic erit tractatio, notandum ante omnia par-
tum impediri duplicitate, naturaliter & non na-
turaliter. Quando non naturaliter impediri contigerit, ^{Duplicia}
procedendum erit iuxta præcepta sequenti quarto libro
tradita. Quando autem naturaliter, præceptis hoc capi-
te traditis erit utendum. Ante omnia tam perita rei exi-
stat obstetrix, ut quantum in ipsa est, omnia partus im-
pedimenta commode declinet. Quod si autem partum ^{Quomodo}
impediri siccitate aut angustia collis matricis contigerit, ^{prouocan-}
ex elleboro aut pipere trito parturientis naribus inspi-
randum aliquantulum. Comprimendum item eius os,
detinendus sp̄ritus, prouocandumque sternutatum,
quod sp̄ritus deorsum compulsus infantem ad inferio-
ra detrudat. Quod & hæc sequentia similiter faciunt.
Bursa pastoris arida trita, in uino aut iuscule cicerum
sumpta, ualde proderit. Item pars mellis unius coclea-
ris mensura cum dupla aqua calida sumpta. Lac quoq;
mulieris alterius cum artemisiæ coma mixtum, & cali-
dum umbilico impositum. Nec non oleum laurinum
in aqua calida aut iuscule cicerum sumptum. Grana

L I B E R

Hauſtū. etiam piperis duo sumpta & partum & secundas impel lunt. Nostrum quo nos potissimum impedito partu & deficientibus doloribus utimur medicamen hoc est.

Rx Trociscorum de myrrha 3. j.

Croci grana x.

Cinamomi 3 j.

Misce cum aquæ

Artemisiæ uel

Pulegij 3 ij.

& fiathauſtū unus.

Haustum hunc prægnans calidum sumat, quo sumpto ad lectum unius círciter horæ spacio redeat, donec uim huius experta de nouo excitatis doloribus surgēs ad labores redeat. Si uero nec hoc profuturum sit, infans autem præmisso capite ad partum impeditus adhuc hæreat, mox harum pilularum septem præbendæ, quibus sumptis rursus aliquantulum quiescat.

Rx Gumi Bdellij,

Myrrhæ,

Seminis sauinæ,

Styracis liquidæ, id est stactes,

Castorei,

Agarici, ana 3 f.

Diagrīdij grana vj.

Misce cum medulla cassiæ extracta q. f. & fermentur pilulæ ad modum cicerum. Duo hæc pharmaca oxytocia omnibus ferè peritioribus medicis probantur & in usu sunt.

Pessariū. Pessario etiam uti licebit, quod longitudine & crassitudine digitij ex lana pura conficies, sericoq; obduces, quod succo rutę in quo scammonium dissolutum sit intinctum, ritè adhibere poteris. Sunt quæ lapidem aquilinum

linum uel iaspidem à sinistra coxa appendant. Hæc si frustra tentata fuerint, eundo se aliquantulum prægnās exerceat, deinde hoc encathismo utatur, balneo inquā <sup>Encathis-
mus.</sup> supra uentrem usq; ascende.

R^g Althææ herbæ & radicis, M. vj.

Maluæ,

Chamæmelii,

Meliloti,

Apij, cuiusq; M. iiij.

Seminis lini,

Fœnogræci ana ~~it~~ ij.

Foliorum lauri,

Lauendulæ ana M. ij.

Omnia hæc aqua bulliant, in quam prægnans insideat, aut spongias ea calida tintas uentri & tergo imponat aliquoties. Quo sufficienter factio, calidis pannis foueat ^{Vnguentum.}

R^g Amygdalarum duleitum,

Pinguedinis gallinæ,

Olei de lilijs,

Muscilaginis althææ ana ȝ. f.

Misce cum cera q. s. & fiat unguentum. Proderunt hæc & ad secundas expellendas, ut sequenti capite docebimus. Hoc factio, ossulam ex duorum ouorum uitellis cum uino ueteri decoctam, his speciebus mixtis, præbebis.

R^g Cinamomi ȝ. f.

Corticum Cassiæ ȝ. ij. (uel potius eò amplius cinamomi loco cassiæ, quam prorsus inutilem seplasiarij hodie ostendunt.)

Croci ȝ. f.

L I B E R

Sauinæ,
Betonicæ,
Capillorum Veneris,
Dictamni,
Fœnogræci,
Baccarum lauri,
Menthæ ana 3. f.
Os de corde cerui,
Margaritarum præparat.

Misce cum saccharo, & fiat puluis crassiusculus. Quod si ante infantem secundina prodeat, exitumq; infantis impedit, resecada ea fuerit, umbilicus uero ligandus, & pessarium subscriptum collo matricis inferendum.

℞ Bismaluae cum radicibus M. ij.

Artemisiae M. j.

Rutæ 3 j. f.

Fœnugræci

Seminis lini ana 3 j.

Ficus numero x.

Misce & cum aqua q. s. decoctio fiat, cui percolate ad- dantur hæc:

Olei liliorum,

Olei lini, utriusq; 3 ij.

Musci granum j.

In hac decoctione madefactum pessarium collo matris in seratur. Electuatio etiam hoc mox utatur.

Electuarium.

℞ Myrrhae,

Castorei,

Calami arom. ana 3. ij.

Cinamomi 3. j.

Croci 3 f.

Macis,

Sauinæ

Sauinæ, ana & j.

Mellis despumati & s.

Electuarium confice cum aqua melissæ & artemisiæ, in quibus decocta sint

Fœnogræci,

Seminis lini,

Granorum iuniperi, ana

Cochleare unum.

Porrò cum ex impedimentis talibus debilitata fuerit parturiens, pro confortatione illi in iuscuso species Læticantis, uel Manus Christi perlati, aut Diamargariton præbendum.

C A P V T I I I I .

Quomodo secundæ moram facientes ad facilem exitum promouendæ sint.

 ECVNDAE nato iam infante multis modis im
pediri possunt. Primo propter debilitatem matricis quæ ex impetu infantis & frequenti
eius motu contingit; item propter partus difficultatem,
nec non propter continuam matricis distensionem &
restrictionem, quibus adeò debilitatur, ut sua uirtute (si
cuti alioqui natura solet,) secundas expellere nequeat.
Deinde si secundæ matrici intus affixæ hæreant, quod
propter copiam humoris superflui in utero detenti sæ-
pe fit, propter quam matrici his humoribus infestatae se
cundæ facile agglutinantur. Hæ non aliter, quam inser-
ta obstetricis manu erunt reuellendæ. Tertio, si nato
infante statim omnes que in matrice sunt aquæ diffluat,
quibus destitutæ secundæ siccantur, nec non matrix e-
tiam & collum eius propter eam siccitatem asperiora
fiunt. Aquæ enim illæ & infanti & secundis lubricam

1.

2.

3.

g

LIBER

4. uiam prabere debēbant : quāre hīs elapsīs, uterus oleis & succīs intus & extra perungendus erit. Quarto, quando os matrīcis propter partū dolores intumescit, ut plerūq; fit, nīsi prouida cura hoc malū declinetur.
5. Quinto, quando in primo partu os matrīcis nīmis adhuc est restrictum. Eandem ob causam, quando obesiores fuerint fœminæ, infantem & secundas enituntur dificilius. Quando itaq; moram aliquantulum quacunq; de causa fecerint, omnem obstetrix impendet operam

Suffocatio matrīcis. ut has ad exitūm sollicitet. Ea enim retentio suffocatiōnem parit, & mala plurīma generat. Cum primū enim longius illīc detenta fuerit, mox contabescere & fœtere incipit, unde dirus fœtor sursum ad uentriculum, cor, hepar & diaphragma, & per consequens ad cerebrum ascendit, unde mox dolores capitis, præcordiorum, imminutio sp̄iritus, deliquia plurima & sudores frigidi proueniunt, ita ut periculum mortis, nec nō apoplexia & epilepsia usq; timenda sint. Non enim non potest si-

Secundæ quomodo sollicitādæ. ne malo maximo matrix in corpore contabescere. Dū uero retentæ fuerint, omni ea mora cibo & potu conuentienti mulieres reficiendæ sunt, ijsq; addendum robur, offulīs inquam cum solis ouorum uitellis & uino ueteri cum saccharo decoctis, croco & cinamomo conspersis. Vel iusculis ex caponibus aut gallinis, itidem cinamomo & croco conditis.

Suffitus. Suffitus deinde fient super prunas in uterum recipiendi, ex croco non trito, castoreo, myrrha & cinamomo, de singulis unius aut alterius fabæ pondere. Sit autem infra pannis obducta pregnans, ut fumus ad matricem tantum pertingat. Hoc tam diu fiat, donec suffitus ex speciebus illis defecerit. Deinde ex elleboro aut sternutatorio puluere aliquātulum naribus eius inspirandum, comprimendum os, detinen-

dus

dus halitus, & sternutamentum, uti supra dictum, est prouocandum. Si uero neç hæc impulerint, Cassiam (uel cinamomum potius) pondere nucis, crocum & cinnamonom duarum fabarū magnitudine, trita in iuscule rubeorum cicerū ebibēda porriges. At hoc nonsuccedente, haustū supra cap. 3. descriptum calidum illi præbe, post quem sumptum, cum quieuerit aliquantulum, nonnihil ex elleboro & opopanace, pura lana inuolutum, collo matricis inseratur: & sine dubio secundis breui liberabitur. Tantæ enim hoc uirtutis est, ut mortuos etiam infantes cum secundis efficaciter expellat. In hoc casu unguento Basilico matricem deungere pro expellendis secundis itidem non parum proderit. Horum si nullum eas expulerit, tantumq; periculi fuerit ut de uita parturientis desperandum sit, consentientibus marito uel cognatis, pilulæ sequentis descriptionis septem *Pilulae.* præbeantur, quibus sumptis lecto decumbat, donec harum uirtus nouos dolores concitârit & secundas expellere coeperit. Nam & hæ tâtae uirtutis sunt, ut mortuum infantem & secundas etiam simul expellere possint, Ni hil tamen hic temere sine periti medici consilio fiat.

- ℞** Castorei,
 Myrrhæ,
 Styracis liquidæ ana 3 j.
 Corticis cassiae, (uel cinamomi potius,)
 Aristolochiæ rotundæ Lugduno missæ, an. 3. f.
 Agarici 3. f.
 Diagridij grana vij.
 Croci,
 Sileris montani,
 Sauinæ ana grana iiij.
 Opij Thebaici,

Aflæ foetidæ ana granum j.

Misce cum Cassia extracta q. s. & formentur pilulæ ad modum cicerum, & ex his septem præbeantur cum a-
Emplaſtrū qua pulegij uel artemisiæ. Emplaſtrum etiam illud, si opus fuerit, umbilico imponatur, hoc modo parandū.
¶ Colocynthidis decocti in aqua partem unam, & tandem succi rutæ, quibus miscebis myrrham, semen li ni, foenogræcum, hordei farinam, cuiusq; cochlearium, decoquātur omnia simul; emplaſtrum autem ex his con fectum toto uentri ab umbilico ad pudenda usq; impo natur. Probatum quidem aliquando hoc est, sed tamen illo non temere sine periti medici consilio erit utēdum. Et hæc quidem de secundis educendis dīcta sint.

C A P V T V.

De cura Puerperæ & Infantis recens nati.

Cura ma-
tris primo
à partu
tempore.

IBERATA infante & secundis puerpera, ob fetrix spongiam puram calida mersam sumat, ipsamq; in sedili adhuc desidentem leniter ubi opus est abluat, & si quid de matrice propendeat, oleis calidis rosarum, uiolarum uel chamæeli deungat, & calidis pannis fotum in suum locum dirigat. Quo facto ad lectum deducatur, ubi locus satis temperatus sit, illuc supina recumbat, crura exporrigat, & quantum satis est disiungat, reliqua corporis parte tam erecta, ut sedenti magis quam iacenti similis sit, quo si quid restat superflui, commodius diffluat. Quod si primis diebus nimis citò fluxus illi cessarint, ut saepe fit, puluis ex elleboro aut pipere naribus singulis diebus semel aut iterum erit inspirandus, pro impellendo fluxu, pro ut videbitur re quirere necessitas. Quod si fluxus abundauerit, eoq; puerpera infirmior facta fuerit, multum quiescat, & sic-
cioribus

cioribus cibis utatur, gallinis puta & caponisbus elixa-
tis & assatis, nec non quibusuis in sartagine tostis. Li-
quidioribus cibis omnibus abstineat: his enim fluxus
abundantior fieret. Utatur & confectione Diatriasan-
dali, ea enim & confortat & restringit, bucella una ali-
quoties sumpta. Velsi placet sequenti puluere aut trage-
mate utatur cum pane supra prunas tosto & uino dulci
madefacto:

B: Specierum Dianthos,
Diapliris,
Diamargariton,
Diacaryophyl.
Diagalangæ,
Diatriasandalon, ana 3. f.
Diamusci,
Diambra ana 3 f.
Sacchari q. f.

Misce, & fiat puluis siue tragema, & seruetur in scatula.

Infantem autem iam lotum & fascijs inuolutum an-
tequam uel ubera sugat uel aliquem cibum sumat, ma-
tri in lecto decubentî à sinistro latere cor prope adhi-
bendum esse primo tempore multi dicunt. Naturaliter
enim (ut persuasi sunt) omnes ab infante morbos ma-
trem attrahere, & sine sui ipsius nocumento per fluxum
uteri quicquid malum attraxerit rursum excernere. Præ-
seruare enim hoc infantem per totam uitam à morbo
comitiali & lepra. Singulis dum cibo & lacte diebus ab-
stinet una hoc hora fieri uolunt. Eo ipso autem tempo-
re sepius infantî in os inferendi sunt corallî rubei præ-
parati saccharo et butyro recete mixti, quia & huius infan-
tem à prædictis morbis usque præseruant. Suspendantur
etiâ à collo eius & brachijs corallî rubei & grana Paxo-

*Cura infan-
tis recens
nati.*

nix, confortant enim, nec non hilarem ac uegetum faciunt. Et hæc de prima puerperæ & infantis post partum cura.

C A P V T VI.

Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes producendi.

VANDO QVIDEM matrīcīs partes duæ sunt, quarum utraq; neruīs, rugosa carne & obesiōri spissitudine constat (uti supra cap. 3. monūmus) i ciendum est, īteriorē eius partem, cuius porta īsensibilis quasi ē angustissima est, nec unquam nīs ī coitu, menstruis & partu aperit, tantam dilatationem admittere posse, ut producendo infantī facile sufficiat, sine omni & prolī & matrīs nocimento, si naturālis partus extiterit. Hanc autem uiam quando īfans per se (uti aliās natura solet) neq; īuenire, neq; aperire propter restrictionem īterioris portæ, & propter claustra eius impedita, ualuerit, tūc obstetrix per unctis manib; dīgitos īserat, eamq; angustiam quām commodissime poterit in latitudinem tantum dīducat, ī longitudinem uero nequaquam, ne ligamenta matrīcīs rumpantur, & īcurabilis morib; præcipitatio matrīcīs se quatur, eius īquam īuersio, cum exitu & eminentia collī matrīcīs. Itaq; obstetrix ī dilatando īteriorē partem antrorsum moueat, ut caput infantis quod proximum est inde se exerat, & ī exteriōrem partem, collū īquam matrīcīs, prodeat. Nam modo dicta dilatatio īterioris partis neq; matrī neq; prolī quicquam īcommodare poterit, utpote quam & natura ipsa ī facili partu spōte dīducit, & post partum restringit iterum.

Quod si autē propter angustiam alterius partis, collū scilicet,

Præcipita
tio matrī
cis.

scilicet, infans prodire nequeat, sed capite illic, reliqua uero corporis parte adhuc in interiori receptaculo hæreat (quod tamen ubi recte proceditur raro contingit) tunc sciendum, exteriorem portam, genitalia inquam, magis dñduci & dilatari posse, omnesq; partus difficultates facilius perpeti quam receptaculum interius, eoq; obstetrix rursum pro rei qualitate eam quoq; portam dñducat latius, ut totus ad partum infans prodeat.

Quod si prædicta hæc nihil auxiliū dederint, ita ut subinde immotus adhuc infans hæreat, omnesq; partus dolores cessauerint, rursum ad lectum de ducenda erit parturiens, & sequentibus iuuanda medicaminibus, quæ talia sunt ut & mortuos infantes, retentas secudas, abortus quoq; & molas expellere possint. Ante omnia, cum primum ad lectum deducta fuerit, sequentem *Hauſlus.* hanc potionem satis calidam sumat, eaq; sumpta omni alio cibo abstineat, & unius aut alterius horæ spacio trā quilla quiescat, donec huius uim & efficaciam egregie persenserit.

R Ficus incisas vij.

Fœnogræci,

Seminis artemisiæ,

Rutæ, ana 3 ij.

Aqua pulegij &

Artemisiæ ana 3 vj.

Fiat decoctio ad medium partem, coletur, & colatur & addantur

Trochischorum de myrrha 3. j.

Croci grana iiij.

Sacchari q. s.

Fiat hauſlus unus, & aromatizetur cū cinamomo q. s.

Post prædictum quietis tempus rurſus ad partus la-

Suffitū. bores deduci poterit, ubi Suffimenta sient trochiscis ex his speciebus paulatim supra prunas īiectis, ita ut omnis fumus ad solam tantum matricem perueniat.

℞ Castorei,
Sulphuris,
Galbani,
Opopanaxis,
Stercoris columbinī
Assæ fœtidæ ana ʒ. f.

Misce cum succo Rutæ & fiant trochisci ad formam nūcis auellanæ. His sumigia facere proderit.

Emplastrū. Quod si nihil inde opis comparuerit, Emplastro hoc uentri imposito uti poterit:

℞ Galbani ʒ j. f.
Colocynthidis sine granis ʒ. ij.
Succorum rutæ,
Artemisiæ,
Ceræ nouæ q. f.
Fiat emplastrum.

Decocto hoc pannus liniatur latitudine uentris formatus, ut ab umbelico ad pudenda usq; & utrinq; ad latera pertingat; quod unius aut alterius, si ita opus sit, horæ spacio retineat. Vel Pessarium dīgitī magnitudine & longitudine ex lana confectum & serico obductum, sequenti decoctione madefactum, collo matricis inserendum & duabus illic horis relinquendum.

℞ Aristolochiæ rotundæ è Gallia aduecta,
Sauinæ,
Colocynthidis sine granis,
Staphisagriæ,
Ellebori nigri ana ʒ. f.

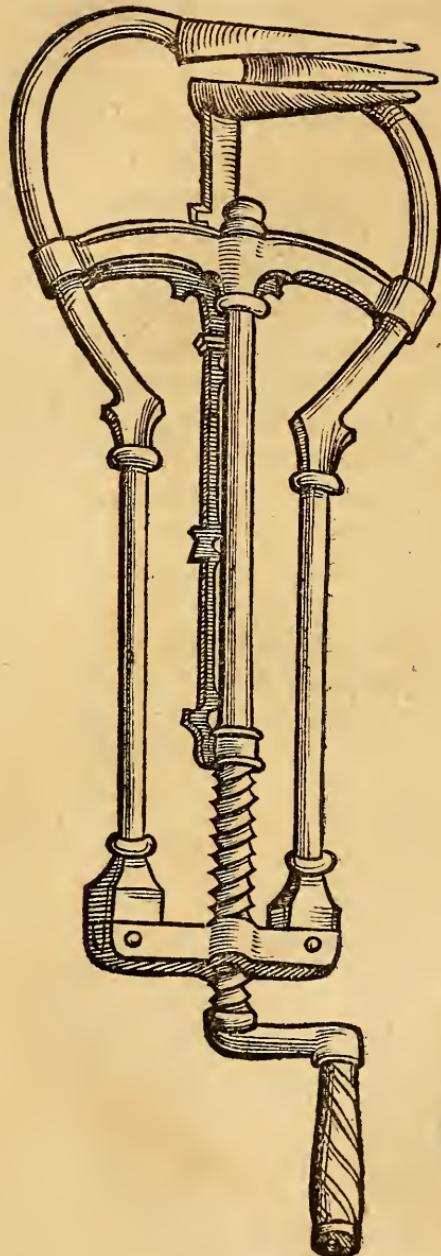
His tritis fiat pessarium cum succo rutæ q. f.

Cæterum

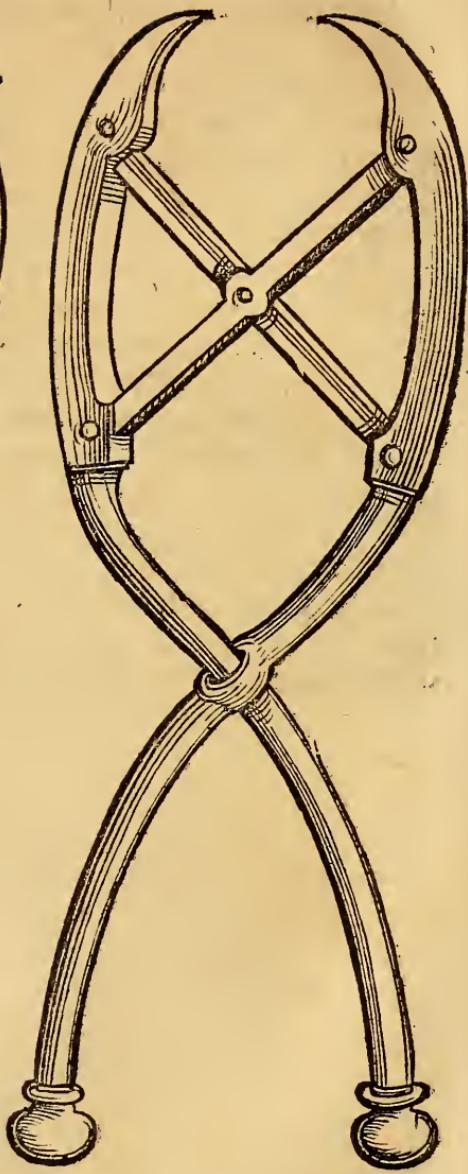
Cæterum post omnia hæc adhibita, in primis uero si *Quando*
obstetrix rite dilatatis matricis partibus uiam facere in= *quomo-*
fanti non ualuerit, omnino instrumenta his usibus ac= *do instru-*
commoda, erunt adhibenda. *metis uen-*
dum. Quando autem necessitas
horum usum postulauerit, prius uerbis confirmanda e= rit misera parturiens, deinde expedienda instrumenta, & preces piaæ ad Deum fundenda: eoque facto ita sedili insideat, ut anum quantum potest tergo sedilis obuer= tat, crura uero quam maxime potest attrahat, & quam late potest, opem ferentibus astantibus mulieribus reli= quis, dⁱducat, ut commode obstetrix quod instrumen= tis erit agendum, exequi ualeat. Quod si alia ratio pla= cuerit, & commodior obstetrici uisa fuerit, ad lectum ipsam deducat, in quo, capite aliquantulum retrouerso, sublimius uero natibus surrectis, cruribusque quantum potest attractis, decubat. Tum deuncto alterutro quod ex his placuerit instrumento, operari & progredi incipiatur. Vtraque enim hæc deinceps descripta, ad aperien= dum, dilatandum & educendum præparata sunt.

h

Speculum matricis.

Apertorium.

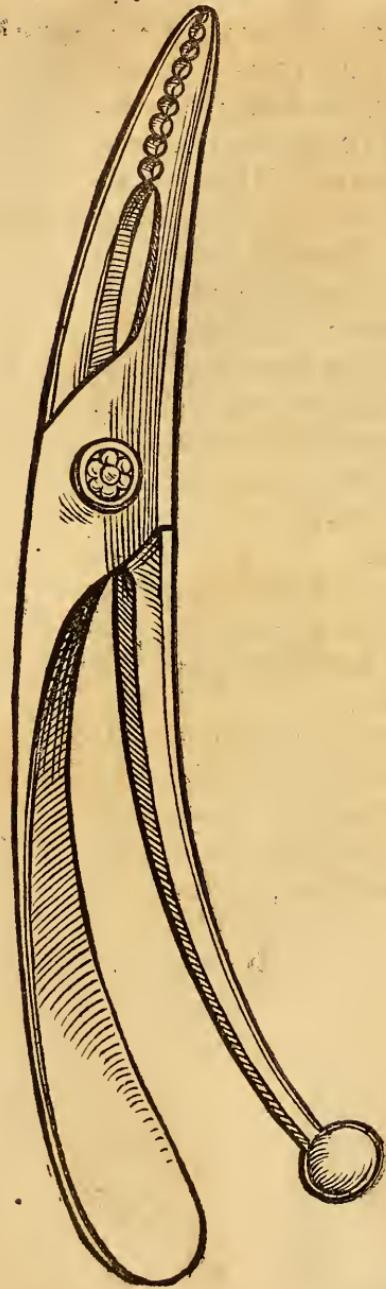

Alterum ex instrumentis illis , apertoriū inquam, *Aperiōriā*
 unctum & compressum obstetrix leniter per collū ma-
 tricis ad portam interiorem dīrigat: quo sufficienter fa-
 cto, utraqꝫ manu apertoriū infra comprimat, donec
 quantum sufficit os matricis dīduxerit. Velsi placet al-
 tero instrumēto, Speculo inquam matricis , eodem mo *Speculare.*
 do utatur, uti de apertoriō modo dīctum est. In hoc au-
 tem uertebram toties circumvolui oportet, donec suffi-
 cere propter dīlatationem intellexeris . Eo autem mo-
 do dīducto matricis orificio , obstetrix manibus infan-
 tem leniter apprehendat, & si possibile est cum secun-
 dis educat . Vterum deinde parturientis abluat & per-
 ungat, partu liberatam ad lectum deducat, atqꝫ aromati-
 bus , nec non cibo potuꝫ conuenienti quantum potest
 reficiat, uti supra cap. 3. monuimus.

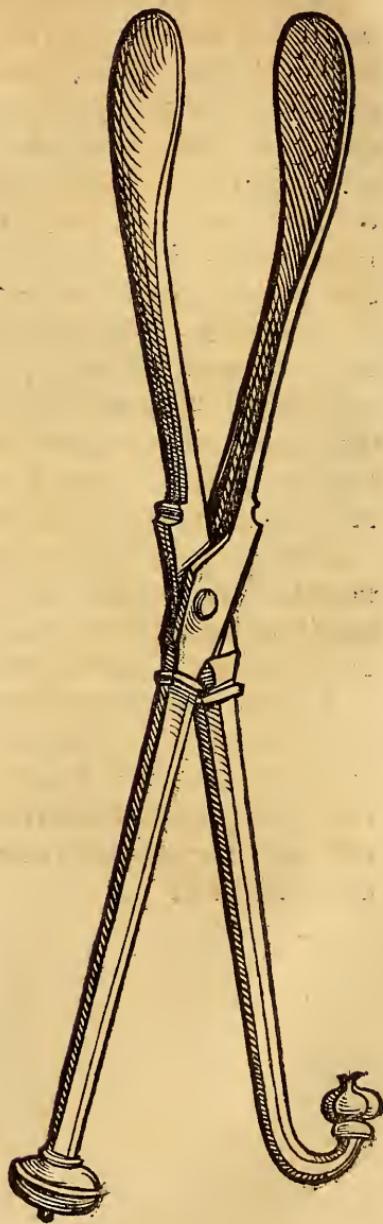
Hoc progressu etiam utendum erit cum omnibus
 mortuis infantibus & molis, nec nō secundis quoqꝫ ubi
 nimium impeditꝫ fuerint, quando necessitas ipsa talem
 operationem & curam postulauerit.

Si fiat autem ut mortuus infans propter magnitudi- *Quomodo*
 nem suam prædicto modo educi nequeat, uel secundæ *mortui in-*
manibus prehendi & educi non possint , curandum *fantes ex-*
tunc ut sequentibus instrumentis quicquid id fuerit, si-
 ne matris nocimento , comprehendatur , & prudenti
 cura educatur.

Rostrum anatis.

Forceps longa & terfa.

Altero igitur ex his instrumentis, rostro inquam, e= mortuum infantem comprehendat, comprehensum dextra manu trahat, sinistra uero portas utrasq; antror= sum repellat, ne ligamenta rumpantur & præcipitatio matricis sequatur. In hoc casu, si postulauerit necessi= tas, huic instrumento forcipem qua dentes eruuntur adhibeas, uel depictam hic forcipem longam & teroram, qua ita utatur commode, ut si possibile sit, id quod pro= trahendum est, educat faciliter.

Quod si contigerit etiam inflationem aliquam, uel concretum in præputijs matricis sub cute apparere san= guinem, ex partus laboribus & difficultate obortum, uenulis aut fibris ruptis propter dilatationem, ut sit, ni= miam; uel interius tumor aliquis sanguineus enatus fue= rit, quibus & infans & secundæ ante partum multum impediti solent: eum tumorem, siue ante siue post par= tum apparuerit, obstetrix, ubi materia tenuior & matu= rior uisa fuerit, puro cultello incidat, concretum sangui= nem exprimat, & inflationem deprimat, quæ comma= culata sunt abstergat, infantemq; si nondum natus fue= rit ut poterit producat. Pessarium deinde saepe inse= rat, oleo rosarum deungat, & quotidie donec sanata fue= rit obliget. Eo enim modo & nos non semel in his casi= bus progressi sumus.

L I B E R
LIBER QVAR
T V S.

D E V A R I E T A T I B V S
non naturalis partus, &
earundem curis.

QVANDOQVIDEM partus, qui contra naturam se exhibent,
multi sunt & in ijs casus varij, de his sequenti libro dicemus, quomodo in-
quam, & quot modis contra naturam fiant, nec non qua opera & arte cu-
randi singuli, eo fine tantum, ut pericula eiusmodi partus agnoscantur citius,
& quantum fieri potest praeceperint diligentius.

C A P V T I.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo
ei subueniendum.

AEPE contin-
git hac ad-
scripta forma
infantem ad
partum ueni-
re, premissis inquā pedibus
manibusq; deorsum ad fe-
mora deductis. Eo casu au-
tem curabit obstetrix, ut o-
leo conuenientibusq; lini-
mentis instructa sit, exitūq;
infantis ungendo & demul-
cendo tantum iuuet, ne re-
tro feratur, sed uti coepit ita
recte perget. In primis au-
tem operam dabit, ut utracq;

infantis

infantis brachia deorsum porrecta, apprehendat, firmis-
terq; teneat, nec retrorsum reducere permittat, sed hoc
ipso modo ad partum prodire cōpellat. Quod si autem
infans hac forma prorumpēs, & propter magitudinem
suam & deducta per latera brachia, matricis angustia
ita coarctetur, ut totus ad partum prorūpere nequeat,
tum uterus parturientis cum infante oleis perungēdus
erit, & elleborum parturienti pro impellendo partu na-
ribus inspirandū, nec non uterus eius utraq; manu com-
primēdus leniter, ne sursum uergat, sed ut oportet deor-
sum tendat, donec totus in lucem prodeat.

C A P V T II.

*Secunda contra naturam partus forma que, & quo mo-
do iuuanda.*

ONTINGIT rur-
sum in pedes ali-
quādo partū pro-
cidere, manibus tamē non
penes latera ad femora, ut
in superiori forma, expor-
rectis, sed supra caput sur-
rectis. Quod ubi sit, obste-
trix nullo modo tamē par-
tum excipiet, nisi admodū
paruus & gracilis infans,
& diductū admodum ma-
tricis extiterit orificium, ut
facilis exitus sine matris et
infantis nocimento omni-
no sperādus sit; nec tamen
eum prius excipiet, quin ante uterum & infantem dili-

genter perungat. Multo autem consultius erit & utrisc^p salutarius, partum in uterum repellere, & ad legitimam formam conuertere, quod hoc modo fieri poterit. Supina in lecto reclinabit se parturiens, capite retro demiss^o, sublimioribus natibus; quo facto, obstetrix uentrem ipsius præcordia uersus mediocriter stringet, ut in uterum infantem ipsum repellat, & alia forma prodeundi occasionem ministret. Ante omnia autem curabit ut faciem infantis tergo matris obuertat, deinde infantis nates & crura umbilicum matris uersus eleuet, ut ad legitimum partum acceleret. Tutius experimetur in hoc casu non est, utpote in omnibus contra naturam uenientibus partibus, utilissimum.

C A P V T III.

Tertia non naturalis partus forma, quæ ex quomodo iuuanda.

VOD si uno tantum pede infantē prodire contigerit, brachijs quidem circa latera demissis, retrouerso autem ut figura habet pede altero, parturienti omnino non instantum, sed ad lectum deducenda uel alias reclinanda erit, eoq^b quo ante modo docuimus procedendum, ope aliarum quæ illi adiumenti gratia adsunt mulierum, remittendo inquam altero quoq^b pede in uterum. Quo facto, aliquo-

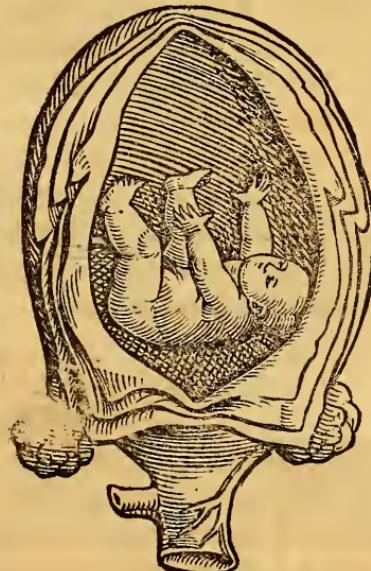
ties

ties se in lecto uolutabit parturiens, capite demissior, natibus uero sublimior recumbens, donec aliquantulum conuersus infans esse deprehenditur, tunc ad labores reducenda & omni qua fieri potest ope iuuanda. Ea uolutatio in omnibus similibus partibus fieri poterit, ubi inepto modo infans apparuerit. Interim ubi opus erit, potionibus quoq; & alijs medicaminibus supra positis erit reficienda & ad partum impellenda. Quod si autem in hoc casu contigerit retrouersum illum pedem uolutatione illa matris, aut alia obstetricis opera, directe ad partu exeri, statim curabit obstetrix ut comprehensis brachis, aliâs circa latera deductis, infantem q; potest producat commode, eo quo in prima forma modo docuimus.

C A P V T I I I I .

De quarta non naturalis partus forma, & eius cura.

VENIT interdum transuerso modo ap parere infantem et in latus procidere, quod ubi fit, parturie neq; urgen da neq; hoc modo expetendus infans. Sic enim infantem nasci posse sine conuersione aliqua, & natura & res ipsa impossibile esse ostendunt. Quocirca dabit operam obstetrix, ut ad legitimam naturalis partus formam infantem reuocet, sub mouendo inquam nates, & ad exitum dirigendo caput.

Si hac non successerit, uoluntudo saepius quid possit tenet, donec ad legitimam formam conuersus fuerit.

C A P V T V.

De quinta contra naturam partus forma, & eius cura.

VOD si distortis pedibus atq; bra chijs ad partum properare infantem contin gat, obstetrix parturienti non instet, sed à sedili ad lectum ducat, ubi illius uterum prædicta saepe forma recubentis retrouersus cōprimat, uel aliquoties uoluntari iubeat, donec ad commodiorem formam infans conuersus fuerit. Si nihil hoc profuturū uidebitur, obstetrix utrunc; pedem in unum cōiungat, manus uero circa latera si usquam potest ducat, & tutissimo quo poterit modo ad partum dirigat. Tutissima tamen uia fuerit, infantem in uterum conuerti & illic ad legitimam formam componi.

C A P V T VI.

De sexta forma, & eius auxilio.

VOD si utroq; genu in partum infans procederit, manibus circa femora demissis, obstetrix dextra inserta utrunc; genu sursum uersus impellat, donec pedes prorumpere contigerit, ibi tum sinistra

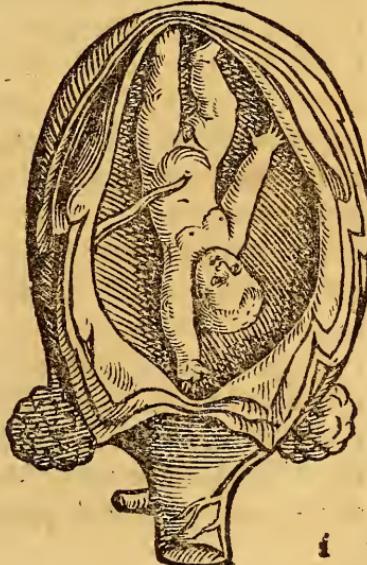
stra pedes prehendat, dextera uero manibus circa latera retentis, infantem ad existum sollicitet. Hoc si non satis tutum fore videbitur, ad lectum deducenda erit parturiens, ubi supra dicto modo reclinata, tardiū se uolutabit, donec ad meliore parus formam infans conuersus fuerit.

C A P V T VII.

De forma septima, & quomodo iuuanda.

HI uero altera manu tantum ad partum infans properauerit, altero brachio circa latera deducto, pedibus que rite in uterum exporrectis, eum obstetrix nequam excipiet, nec ad partum ulterius procedere permittet, sed parturiētem ad lectū deducat, ubi anu altius & capite demissius recumbere possit. Ibi tum uenter eius retro leniter

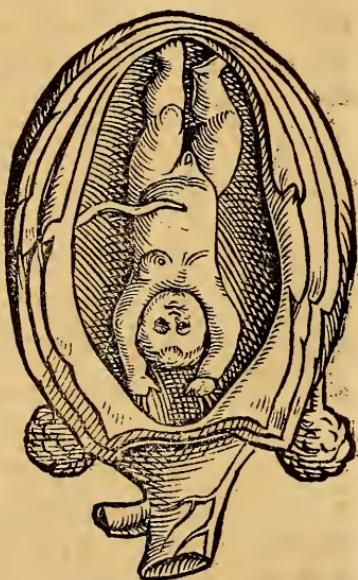
stringendus ut infans in uterus recidat. Ipsa etiam obstetrix si opus sit, neque sponte infans reciderit, inserta manus humeros eius reprimat, eminens uero brachium ad latus reducat, ut naturali forma in utero disponatur, & ad facilem partum possit prorumpere.

C A P V T . V I I I .

De forma octaua, eiusq[ue] cura.

VLTVM periculosis est hic partus inter eos qui se contra naturam offerunt, cuius formam hic descriptam uides; dabit ergo operam obstetrix, ut summa cura adhibita totum hunc partum in uterū reuocet. Manus itaque primum cum parturientis utero perungat oleo, quia laborib[us] h[ic] non paucis opus. Deinde si poterit inserta manus altera iuxta infantis brachia, humeros eius ita impellat ut totus in uterus recidat. Rursum uero ne ad eādem partus formam recurrat, inserta manu relapsi infantis brachia ad latera deducat, eoq[ue] modo ad naturalem formā redigat. Si hac non successerit, ad lectum deducenda parturientis, ubi post quietem habitā, eo modo uti prius tradidimus, est procedendum. Hoc si frustra fiat, neque ad aliam formā mutatus sit, ad sedile reducēda, uterus uero eius mulierum astantium opera undiquaque & deorsum comprimēdus, obstetrix

obstetrix autem peruncta matrice & utrisq; obuīs brae
chijs, illa in unum quantum potest coniūgat, & eo mo
do prorumpentem partum excipiat. Minus in hoc par
tu periculi erit, si nihil in suo officio obstetrix remissior,
infans autem in partu gracilior extiterit.

C A P V T I X.

De forma nona, & eius cura.

V O D si natibus ad
partum primo in
fans p̄ciderit, ob
stetrix uncata & inserta ma
nu anum infantis subleuet,
& caput ad exitum uertat.
Festinandum in hoc casu
non est, ne in deteriorē ali
quam formam recidat. Ne
que etiā possibile sic infan
tem nasci posse sine summo
matris infantisq; detrimen
to. Itaq; si inuerti inserta ma
nu non possit, ad lectum de
ducenda parturiens, ubi si
infirmiter fuerit conuenien
tibus reficienda est cibis, & iam sāpe dicto proceden
dum modo, donec commodioris partus forma uenerit.

C A P V T X.

De forma decima, eiusq; cura.

IT interdum ut inflexa ceruice se partus exhi
beat, pronis ad partum humeris, retrouerso
autem capite surrectisq; pedibus ac manibus.

Eo casu obstetrix retro submouebit infantis humeros, ut capite primum compare re possit. Facile enim hoc fieri poterit, quia summotis ali quātum humeris, caput ori ficio matricis per se proximum fiet. Quod si aliter tentanda res fuerit, ad lectum deducēda reclinandaq; erit parturiēs, & p̄ceptis supra traditis utendum.

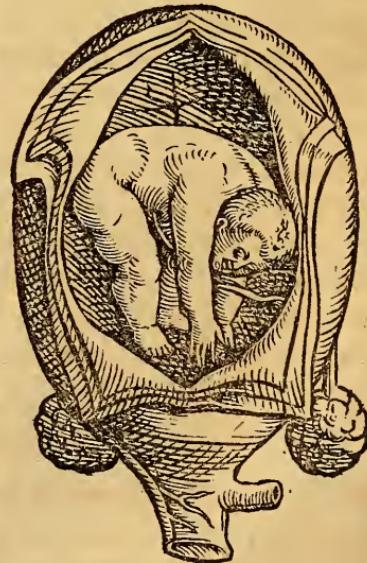

C A P V T XI.

De forma undecima, eiusq; cura.

VANDO manibus et pedibus simul ad partum inclinat īfans, cauendum ne quid ob hanc difficultatem & informem speciem periculi accidat. Obstetrix itaq; hoc agat ut submouendis infantis occupata pedibus, caput apprehendat, & quantum potest ad exitū primo dirigat. Submouenda & brachia sunt, nisi sponte se ad latera deduxerint. Hac si non successerit, priori cōuerisionis modo est utendum.

CAPVT

C A P V T X I I .

De forma duodecima, atq; eius cura.

ONTRA priorē formam interdum sit, ut in pectus aliquādo partus procidat, retro manibus pedibusq; coniectis & auersis, Omnia periculosisimū hic habetur, quapropter his præceptis hoc casu diligenter intēdendum. Primo manus suas & parturientis uterum perungat obstetrix, quo facto inserta manu brachia infantis requirat, eaq; prehensa, donec & caput apprehenderit firmiter teneat, omni cura in hoc adhibita ut caput ad exitum primo reuocet. Deinde brachia infantis subimouebit, & ad latera diriget: hoc enim facto, & citius partus prorūpet & minus erit periculi. Postremo, si neutro horum infans educi poterit, tutissimum erit parturientem ad lectum deducere, & iam saepe dicto modo procedere, si forte ad commondam partus formam ea mora se infans accommodet.

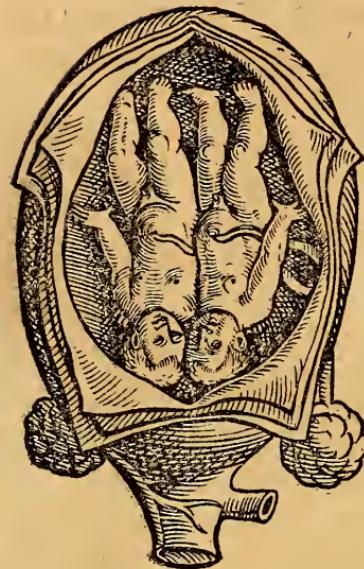
C A P V T X I I I .

De forma decimatertia, & eius cura.

VAE in simplici partu ratio est, eadē quoq; in gemino & trino esse obseruatur. Ut enim simplex partus unam tantum uere naturalem for-

mam, plures uero nō naturales habet; ita geminus quoque. Itaqꝫ quando cōtigerit naturali forma partum comparere geminū præmissis ad exitum capitibus, curabit obstetrix ut alterum ex his, qui claustris cōmodius obuersari uidebitur, legitimè excipiat; alterum autē, dum prior prodit, non dimittat, ne in uterū relapsus in aliam formam transeat, sed nato altero confestim & illum ut debet excipiat. Partus hic sine periculo leuior erit, quia prior infans uiam posteriori tam facit planam ut sine omni difficultate prodeat. Curandum item ut in gemino hoc partu Secundæ ad exitum mature sollicitentur, ne uterus infantibus liberatus mox concidat, illasqꝫ illic retentas magno malo detineat.

CAPVT

De forma decimaquarta, & eius cura.

ON naturalis gemini partus & hæc forma est, quam hac figura spectādam proponimus, obuersis scilicet ori matricis utriuscq; infantis pe-
dibus. Periculosus satis eiusmodi partus est, sed pruden-
tia obstetricis corrigendus. Vterum itaq; parturientis
perungat, ut eò leuior partui uia sit: quo facto, cura-
bit ut alterius infantis brachia comprehendat, & ad late-
ra deducta firmiter teneat, caputq; ad exitum leniter so-
licitet. Eo nato, mox altero prehēso, procedat similiter.
Quod si neutrius brachia apprehendere potuerit, ita ut
foelicis partus bona spes non sit, ad priorem formam re-
currendum, si forte ea quæ in lecto fit opera & conuer-
sione citius infantes in lucem ædi possint,

k

De ultima non naturalis partus forma, & eius cura.

LIA non natura-
lis gemini partus
forma est, quā hic
spectare licet, altero inquā
infante in caput, altero uero
in pedes demisso, quæ
quidem ex naturali & non
naturali partus genere com-
posita est. Vbi uero duos se
hoc modo infantes ostende-
re cōtigerit, obstetrix prio-
rem in naturalem formam
uersum primò educat, alte-
rum uero in pedes demis-
sum submouebit, & si fieri
possit, reuocabit in uterū,
ut idem ille ad naturalis partus formam disponatur etiā.
Quod si autem in meliorem formam cōuerti nequeat,
manibus eius confestim apprehēsis ad exitum sollicitan-
dus erit. Tutius tamen foret hunc ad naturalem conuer-
ti formam, in quod obstetrix ungendo, dirigendo, sub-
mouendo, uoluendo & conuertendo diligentē incum-
bet opera, ne forte ex tali non naturalis partus forma of-
fendatur uterus, & inflationibus tumescant præputia,
unde sine periculo partus non prodeat, aut impediatur
diutius. Quæ quidem pericula omnia, prouida cura aut
declinari aut ad minimum aliquatenus corrigi possunt.

LIBER QVIN

T V S.

DE MOLA ALIIS QVE FALSIS
 uterī tumoribus, simulq; de abortibus
 & monstris diuersis, nec non de
 conceptus signis uarijs.

C A P V T . I.

De Mola, ceterisq; falso creditis conceptibus.

VOT QY OT unquam de mola scripse= *Mola quid*
 runt, hāc īpregnationē esse falsam di= *sit.*
 xerunt, quæ si quando ad partū ueniat,
 informis carnis frusti similitudine pro=
 deat. Hanc nonnulli à molon, quod ro=
 tundum Grēcis sonare dicunt, eo quod
 ipsius quoq; forma rotunda sit, uel à Persico molī uoca=
 bulo, quod illis īforme quiddam uel rudem massam si=
 gnificat, dictam uolūt. Vel potius, ut doctiores quidam
 scribunt, quoniam induratus tumor ad tactum ferè lapi=
 dosus, molæ lapidis instar, ī utero sentiatur, siue toto, si
 ue ostiolo tantum: unde motus difficultas mulieribus
 hoc malo occupatis, tanquam graui pondere pressis, ac=
 cedit: nam & Græci mylen, id est, molā appellant. Hanc *Vnde nō*
 autem īformem massam Auerrois & Paulus Aegine= *scatur mœa*
 ta ex debilitate utriusq; uirilis īquam & fœminei semi= *la.*
 nis, generari perhibent; uel ex bonorum seminum cor=
 ruptione, quæ circa primum conceptus tempus conti=
 gat. Alij uero hanc ex menstruorum generari copia di=
 cunt, quia propter magnum matricis calorē interdum

coagulentur, & in informem carnis massam redigantur. Qui uero penitus rerum rimatur naturas, hanc copiosiori muliebri semini tribuunt, in libidinosioribus potissimum fœminis, quæ ex siccioribus natura maritis minus concipientes fœminis, matricis appetitu copiosius suum ipsarum semen cieant, quod menstruis auctum matricis calore coaguletur, & propter defectum uirilis seminis legitimi opificis, in talem massam concrescat. Non enim sine uirili semine quicquam generari potest, ut nec ex fœmineo solo quicquam. Muliebre enim semen in utero conceptum uirile concludit tantum, unde tunicae quæ in secundas postea transeunt, ex illo solummodo generari possunt. Et ut in ouo, ita hic quoque res habere cernitur. Vt enim ex albumine & uitello per se nihil generari potest nisi galli semen inspersum sit, licet multo maior horum præ hoc semine existat copia: ita ex muliebri quoque solo nihil, nisi uirile semen accesserit. Quod si autem hoc paucius, mulieris uero copiosius fuerit, tunc menstruis aucta molam generare solent, quam quædam quinto, sexto aut septimo demum anno, quamquam nunquam eniti possunt.

Falsi & ui- Multæ præterea aliæ quoque falsæ & uitiosæ conce-
tio*n*i*c*on*ec*re*s*** ptiones sunt, ex quibus non tantum molæ, sed aliæ quædam informes etiam figuræ, mancæ & mutilæ ex defectu utriusque seminis itidem generari solent. Fiteriam ut uitio seminis noxia quædam in matrice cum infantibus generentur animalia aut animalium formæ: taceo alienas formas ex brutis, uti non semel factum, conceptas. Sæpius etiam obseruamus quasdam quasi imprægnatas turgere, et tamen infantem nunquam eniti: eò quod tantopere liquida utraque simul concepta semina fuerint, ut ex defectu caloris matricis coagulari nequierint:
unde

unde sit ut ex tam diuersis conclusis humoribus postea sequatur hydrops.

Molæ autem generatio præ omnibus alijs tumoribus certa quædam quibus agnoscatur habet indicia. Et primo quidem quò ad corporis cōstitutionem, molam gerenti tabescunt & mollescunt membra, torpor quidam inest, turgent cum oculis labia, pallidior est facies, durior tactu uenter tumidus, punctiones & tormina uenstris plurima, retinetur menses, oculorum uertigo & cæligatio molestat, pulsus cordis continuus, membrorum tremor, cibi nausea, uomitus frequens & copiosus, maculae in facie frequentiores, pupillæ oculorum eminentes, aspectus toruus. Quia autē ex his signis uero etiam cōceptui multa sunt communia, certum hīc discriamen est constitendum. Tot igitur modis molam à uero conceptu differre tenendum.

Primo, ubi menstrua comparuerint, mola in utero generari nequit, quia ex retentis menstruis & debiliōri uirili semine nascitur tantum.

2. Quando ante tertium mēsem post conceptum magna in utero motio contigerit, molæ indicium est. Tam citus enim motus in uero conceptu esse nequit.

3. In molæ generatione uterus tumet citius ac magis.

4. Alia quoq; infantis, alia uero molæ motus forma est. Infans enim ex latere in latus mouetur, mola nō itē.

5. Mola manu compressa, statim loco cedit, sed mox in eundem remota manu locum recurrit. Infans autem ut non cedit, sic neq; recurrit.

6. In molæ conceptu multò durior prægnātibus uenter existit, quam ijs quæ infantem gestauerint.

7. Multo tardior est, magisq; torpida, quæ molam quam quæ infantem conceperit.

8. Vbera in molæ conceptu non tam tumescunt ac durescunt, quām in conceptu infantis.
9. Membra in molæ generatione tabescunt & mollescunt, quod in infantis conceptu non fit.
10. Infantis partus ultra undecimum mensem ad summum differri nequit, molæ autem partus aliquando in quintum aut sextum annum, interdum etiam ad finem usq; uitæ.

*Discrimen
mole ab
alijs uteri
cumoribus.*

Constituto tam certo inter molam & uerum conceputum discrimine, rursum eadem ab alijs quoq; falsis uteris discernenda est tumoribus. Fit enim ut multæ etiam tumescant, aut propter conclusum in utero aerem, unde tympanitis; aut propter diuersorum humorum reten torum copiam, unde hydrops oritur. Quæ autem ex concluso tumescunt aere, tumore ac duritie uteri eas superant quæ ex retentis turgent humoribus. Tympanitis etiam interdum cōcidit, recedit, & de loco mouetur in locum, nec sine doloribus sentitur: hydrops autem, id est, retentii humores, raro mouentur, sed continuo uen tris sonitu perstrepunt. Inter hos ipsos autem tumores & molam suum quoq; discriminem est. Nam in gestatione molæ multo durior existit uenter, quām in istis tumoribus. In hydrope tumescunt crura, in mola uero mi nuuntur ac tabescunt. In tympanite durior est uenter tympani instar resonans, in mola uero non item. Et hac ratione similium horum tumorum discriminatione obseruari possunt, & quām difficulter curari queant, intelligi.

C A P V T II.

De cura mole & aliorum falsorum tumorum uteri.

In cura molæ diæta ante omnia talis instituenda est, ut tota ad calidum & humidum declinet. Vbi etiam missione sanguinis opus fore videbitur,

uidebitur, malleoli uena aperiatur. Inde expurganda erit materia ea ratione quā deinceps in Retentione mensuorum traditam uidebis. His præmissis ea quæ interne purgant & curant, adhiberi quoq; externæ curæ possunt. In primis autem encathismo utendū, in quo quæ molam gestauerit singulis diebus mane & uesperi ^{Encathis-} _{ut.} cuo uentriculo desubtus ad umbilicum usq; insideat. Balneum autem hoc sic erit parandum.

R Bismaluæ cum radicibus M. vij.

Maluæ,

Brancae ursinæ, (aut quoniam ea caret regio nostra, herbæ uiolarum)

Parietariæ,

Chamæmelij,

Meliloti ana M. ij.

Fœnogræci,

Seminis lini ana $\frac{1}{2}$ ij.

Contritis his quæ conterenda sunt, facio omnia concludantur, & in aqua cui egra insidebit, bulliāt. Eum etiam saccum bene calidum pudendis & lumbis imponere perutile fuerit. Post balneum hoc calidis foueatur panis, & lecto decumbens, hoc circa pudenda & lumbos unguento ungatur.

Unguentum

R Olei amygdalarum dulcium 3 j. f.

De lilijs,

Pinguedinis gallinæ,

Muscilaginis sem. lini,

Fœnogræci ana 3. f.

Cerae albæ q. f.

Misce & fiat unguentum.

Electuario etiam sequente, magnitudine auellanæ nuncius singulis diebus mane & uesperi utetur.

Electuarium.

- R** Cinamomi 3 ij.
 Corticis aristolochiæ longæ,
 Cassiæ fistulæ, (uel eius loco potius
 cinamomi pondus augeatur) ana 3. j.
 Asari,
 Laccæ,
 Seminis rutæ,
 Fructus sylvestris fauinæ,
 Croci ana 3. f.
 Sacchari 1 lb. f.

Saccharum dissoluratur succo uel aqua rosmarini. Con-
 fectio in morsellis fiat. Electuarium hoc alia quoq; ratio
 ne illi præberi poterit, in offula inquam ex uino ueteri
 & duorum ouorum uitellis cum saccharo decocta, in-
 spersa conueniente huius Electuarij dosi.

Pilulæ. Pilulæ etiam sequentes mihi efficaces sunt, ex quibus
 sumat 3. f. uel 3. j.

- R** Nigellæ Romanæ,
 Aristolochiæ rotundæ,
 Dictamni Cretici,
 Seminis nasturtij,
 Sylvestris fructus fauinæ,
 Serapini,
 Seminis rutæ,
 Ammoniaci thymiamatis,
 Rubeæ tinctorum,
 Myrrhæ,
 Castorei, ana 3. j.

Fiant pilulæ cum succo sylvestris raphani & melle. q.f.
 Dosis sit 3. j. uel 3. ij.

His factis suppositoria quoq; matrici inferenda, quæ
 molam impellant, & ex interiori receptaculo matricis
 in

In exterius prouocent. Erunt autem eiusmodi,

- Rx Asphalti,
- Boracis,
- Castorei,
- Centaureæ maioris;
- Dictamni,
- Ellebori albi,
- Galbani,
- Gentianæ,
- Opopanaxis,
- Sauinæ,
- Serapini,
- Scammonij, ana 3. f.
- Croci 3 j.

Trita omnia excipe succo porri, & fiat suppositorium.

Vt licebit interdum etiam Trochiscis de myrrha, de quibus 3. capite libri 3. dictum est. Nam & molam pel-

lunt, & facilem exitum faciunt.

Cæterum in tumoribus qui ex concluso aere & reten-
tis contingunt humoribus, diæta ita instituenda est, ut
tota ad calidum & siccum declinet. Purgationes etiam
& phlebotomiæ fieri poterunt pro qualitatib[us] copia. Qui
bus præmissis, encathismus præscripta forma parari po-
terit, additis insuper sequentibus.

- Rx Calaminthæ,
- Rutæ,
- Pulegij,
- Foliorum lauri,
- Absinthij siccii,
- Anisi,
- Marathri,
- Cymini, æqua portione singula, Similia quoq[ue]

eiusdem naturæ sumi plura poterunt, pro tumoribus
minuendis ac reprimendis. Pars etiam modo dictarum
herbarum sacculo inserēda, & dum balneo īsidet, lum
bis imponenda erit. Post balneum ex confectione hac
nucis auellanę magnitudine, in uino albo ueteri sumat,
in quo asarum prius infusum sit, quod sic sit.

Rx Specierum Diacurcumæ,

Diacymini ana 3. iij.

Sacchari albī ℥ s.

Saccharum dissoluatur in aqua rute, & fiat confectio in
tabulis uel morsellis. Vel si placet, potionem hanc cali-
dam sic confectam post balneum præbere poteris.

Rx Persicorum nucleos xx.

nouiter excorticatos, quibus
cum duorum ouorum uitellis
contusis & mixtis addes pulue-
rem subscriptum.

Rx Galangæ,

Cinamomi,

Piperis longi,

Zingiberis,

Caryophyllorum,

Croci,

Nucis muscatæ ana 3. f. fiat puluis.

Horum omnium decoctio fiat cum uino optimo. Co-
lentur, & colaturæ addatur saccharum, fiatq; potio clá-
ra. Vel, quod magis placet, simplicium materia in de-
coctione maneat, & simul omnia calido potu sumātur.
Multum prosunt in hoc casu etiam species hieræ pīcræ
in potu aliquo uel pilulis sumptæ.

Quando autem ex refentis diuersis humoribus tu-
mor extiterit, tum materia talibus remedijis expurgāda
erit,

erit, qualibus in retentione menstruorum & ad urinam mouendam uti cōsueuimus, cuiusmodi hoc est. Rx Se mina apij, anisi, fœniculi, petroselini, cardamomi & fo lia rutæ. Singula æquali pondere trita, cum uino dulci bibantur. Probantur etiam hīc confectio Diagalange & Electuarīū de baccis lauri: nec non olea rutæ, hyoscyami & liliorum alborum, cum Trochiscis de agarico.

Emplastrum etiam tale confici uentriq; tumido im ^{Emplastrū} ponī poterit.

Rx Seminis rutæ,

Nasturtij,

Cumini,

Centaureæ minoris,

Majoranæ,

Anisi,

Mentasti, ana M. j.

Incidentur & conuassentur omnia, siatq; cum uino emplastrum.

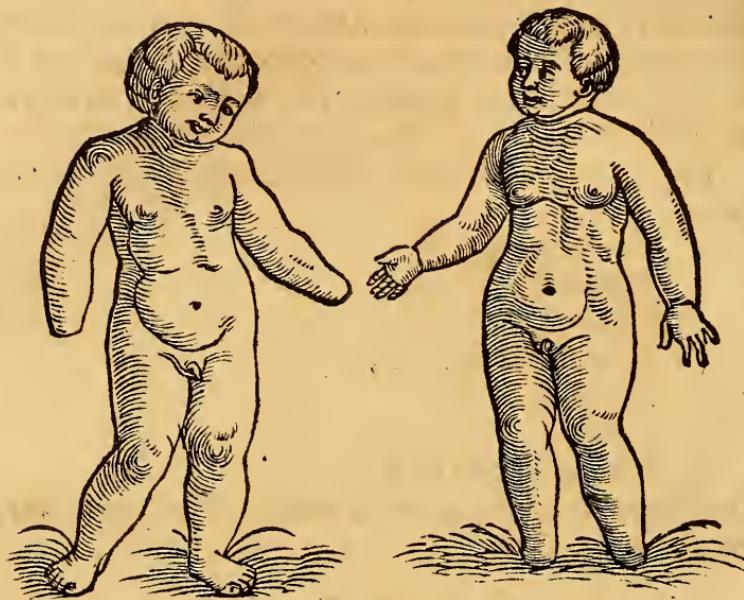
C A P V T III.

De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigious partibus.

VLTIFARIAM rerū experientia temporumq; testimonio fieri uidimus, monstra multa & im perfectos aut uarie figuratos infantes nasci. Id autem cum prīmis Dei iudicij est adscribendum, deinde uero et seminis uitium, unde hec enata, agnoscendū, utpote quod aut nimium abundans, aut nimis paucum, aut corruptum extiterit. Harum autem formarum dein ceps aliquot figuras dabimus, non ut omnia comprehendamus, sed ut ex paucis aliquam iudiciorū dei per uaria contra naturam monstra ueluti prognostica, co

gnitionem proponamus , & quantum referat semini us
tum inesse uideamus.

1. Natos infantes tales uidimus , defectu membrorum
mutilos , manibus inquam aut pedibus carentes , iusta
alioqui & perfecta totius corporis forma ; quod imper-
fecto semini tribuendum dicimus .

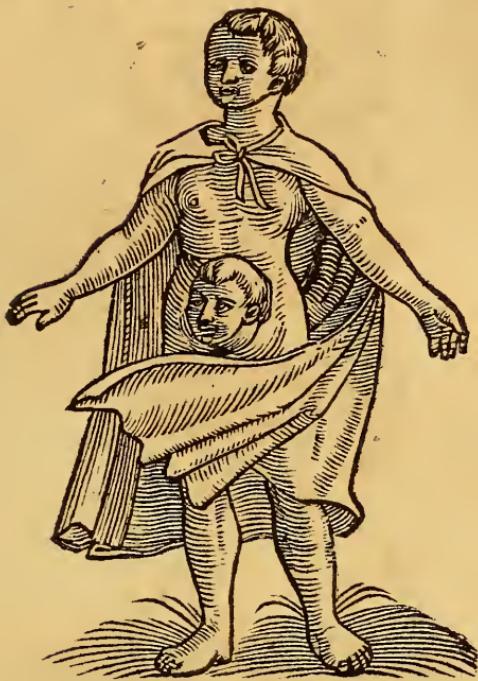
2. Natus

2. Natus est qui brachijs in uniuersum careret, reliqua corporis forma rectissime habens. Pedes huius manuum quoq; officio fungi uidimus, arripiendo, secādo, ori inserendo, nec non etiam alea & chartis ludendo. Quod & alter quidam ore & mento præstare potuit.

3. Natus est etiam quidam & ad perfectam uiri statu
ram excreuit, capite & humeris tantum geminus, ita ut
caput alterum ante alterum retro esset, mira inter se simi
litudine. Barbis etiam & oculis sese referebant mutuo.
Idem erat cibi appetitus, fames eadem, uox simillima,
idem uxor is quam habebat, & excernendi utriscq; capiti
bus erat desyderium. Annum excedebat trigesimum,
quando hunc uidere contigit.

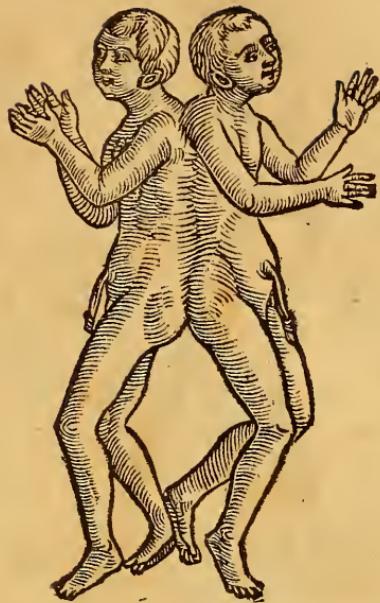

4. Natus est etiam & in uirum excreuit, qui caput
aliud umbilico exereret, quod pro more alterius quoq;
cibum caperet.

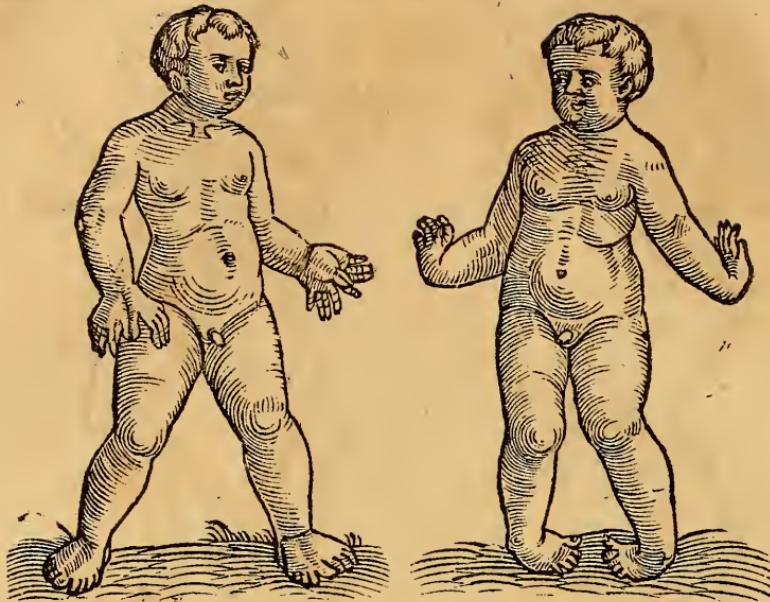
5. Scaphusiae Heluetiorum anno 1543. infantes duo nati sunt, coniuncto altero latere, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemq; pedibus, umbilico uno, fœminei sexus uterq;. Ex his alter mortuus in lucem prodijt, alter uero uiuus prodiens, continuo expirauit. His per omnia similes alij quoq; anno 1553. in Einsidlen nati sunt.

6. Nati

6. Nati sunt etiam gemini pectoribus sibi affixis, & mutuo obuersis faciebus, uno umbilici constricti uinculo; alij rursum, tergoribus annexis, singillatim umbilici uinculis propendentibus. Vtracq; autem harum formarum distinctis membris uisa est, nullo deficiens, nullo etiam superans.

m

7. Nati sunt etiam quidam abundantibus membrorum partibus, ut alij membris non rite formatis; alter quidē singulis pedibus manibusq̄ digitos habens duodecim, alter retrouersis manibus & in obliquum transuersis pedibus, recte aliās habentes.

8. Fit etiam interdum, ut aliquando duo uel tres, uel plures infantes, etiam uno tempore in matrice concipiantur, & suo tempore, simul etiam, puta, alter post alterum in lucem prodeant, aliquando uero non uno tempore omnes, sed dilato mense uno aut altero. Quorum prius ex copia & efficacia utriusq; seminis fieri tenendum est: alterum autem ex diuersi temporis conceptu (quem superfoetationem uocant) id quod aliquando fieri facile natura patitur.

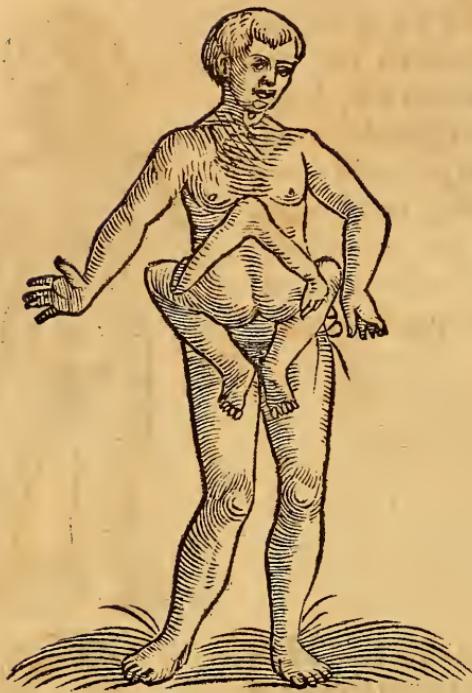
9. Anno

9. Anno 1519. Tiguri
Hermaphroditus uel an-
drogynos natus est, supra
umbilicum egregie forma-
tus, sed circa umbilicum
tubeam carnis massam ha-
bens, sub qua membrum
muliebre, & infra hoc, loco
conuenienti, uirile quoq.

10. Anno 1503. in Has-
sia infans quidam foeminei
sexus bene distinctis mem-
bris natus est, nisi quod au-
ribus, oculis & naribus in
uniuersum careret, & in fa-
cie solum os haberet.

II. Anno 1529. in quodam Hercyniae syluae superioris pago hac figura infans natus est, & in iustæ statuaræ virum excreuit, uniuersa corporis figura: mas recte habet, nisi quod ubera haberet, & ex ipsis pectore corpus alterius propenderet, sine capite & humeris, brachiorum informem figuram protendens, manibus plus ad pedum quam manuum formam accendentibus.

12. Anno

12. Anno 1552.
in Anglia non procul ab Oxonia informis quidam partus natus est, capitibus duobus, brachij quatuor, manibus totidem, uentre uno, membro muliebri, sede una. Ex una parte pedes transuersi duo erant, ex altero unius tatum, rite ex porrectus, forma duorum pedum, digitos habens decē. Horū alter diebus quindecim, alter uero uno superuixit. Lachrymarunt hoc tempore raro.

Alter ex his latus admodum, alter uero somniculosus & tristis extitit. Viginti digitos transuersos erat longitudo & latitudo ipsorum.

Quod si de causa eiusmodi conceptuum & partuum Causæ modi
quæratur, quales hactenus multos uidimus, scendum florum.
ante omnia hæc sine Dei Opt. Max. prouidentia nō fieri, sed pro puniendis & admonendis hominibus hæc saepe iusto iudicio permitti. Nimirum quoque libidinis studiū in causam trahimus, quo fit ut humana semina admodum debilia & imperfecta siant, unde debilē quoque & imperfectum fœtum sequi necesse est. Seminis enim defectu præcedente, consequens est fœtus quoque defec-

Etum consequi: et contra, si superfluum semē fuerit , ex superfluo superflua generari facile colligitur.

Quod si quando duo īfantes in utero cōcreuerint, aliquādo sit hoc ex líquido & corrupto semine; alíquando uero terroribus alijsq; aduersis casibus, quibus sit ut gemelli in utero iam ante concepti, collidātur, ruptisq; feminib; concrescant aliquatenus. Vt enim pīnguedo lactis, concreta līcet , facili tamen aliquo motu turbatur & corrumpitur, & arborum flores quoīs uento & īmbre deīciuntur cītius: ita concepta quoīs semina facili casu ut diffluant corrumpi possunt, ut diffluendo aut omnīo misceantur, aut saltem aliquatenus concrescant, unde informem aliquem partū sequi necesse est , quem primus author Deus sic formari ad pœnam & admonitionem hominū permittit.

13. Generantur etiam plurimi scissis labijs ad formam leporini oris, aut in una, aut utraq; labiorum parte, eoq; malo succrescent, quod ex terroribus aut subitaneis aspectibus leporum, porcorum aut aliarum pecudum fieri tenendum est, subito hoc terrore conceptum semen afficiente. Ex appetitu rursum & terroribus multi nascuntur qui uarias maculas & figurā corpori impressas habeant, puta, crīnū, murū, uariorum colorū, rācemorum, flamarum, fructū, rerumq; aliarum. Quae quia quotidiana & crebra sunt, noluimus ea singulari figura complecti.

14. Contingit etiam generari quosdam & aliquousq; adolescere, de quib; inspicienti non constet cuiusnam sexus sint . Imperitiores, illos utriusq; sexus esse autamant, sed longe falluntur. Sit enim casu aliquo, ut ex terroribus subitis etiam circa hæc membra semen aliquid uitij contrahat . Exempli gratia . Contigit nobis talem offerri

offerri infantem, de quo non satis constaret cuiusnam se xus esset. Prominebant quidem testiculi, membrū præterea nullum. Infra testiculos ruptura erat, unde urina efflueret. Sed quia propter virgæ prominētis defectum (nec enim tota aberat, sed intro conuersa ad modo dictam rupturam deflectebat) hanc natura urinæ uia dissiset, non pro fœmella nec androgyno, sed pro masculo hunc haberi & baptizari placuit. Fatebatur autem mater se ex uiso quodam adeo territam, ut hinc infantī hoc contractū esse coniiceret. Cæterum quia quæ talia sunt intellectu magis quam oculis percipiuntur, nec huic peculiarem figuram effingere uoluimus. Sed nunc ad figurā redeamus.

15. Anno 1547. Craco uiæ mirabile sane monstrū natum est, quod & triduo uixit. Caput erat humanæ formæ non absimile, nisi quod flammesceret oculi, nasus uero longus & aduncus tibiæ instar existeret. In membrorum iuncturis, ad ulnas, cubitos & genua, canina eminebant capita, manus pedesq; anserinis pedibus similes, oculi supra umbilicum duo. Cauda pecuina à tergo, hamū extremitate referens. Sexus erat masculus. Informis autem huius monstri causas soli Deo transcribimus, & tamen pro nostræ rationis captu Sodomiae quoq; pecca-

tum hoc monstro detestatum colligimus.

Quod ex brutis tam uariæ nascuntur formæ, minus mirum est, cum Plinius ideo in Africa tam uarias animalium tradat haberi formas, quod ex diuersis animalibus congressus & conceptus fiant.

13 In Saxonia circa initia prædicationis Lutheri, natum monstrum bouinis pedibus quatuor, oculis, ore naſoq; uitulum referens, supra caput carnem rubeam forma tonsuræ sacerdotalis habens, à tergo forma cucullæ monachicæ dependente. Vndiq; uero fissuris plenum uidebatur esse.

17. Ante

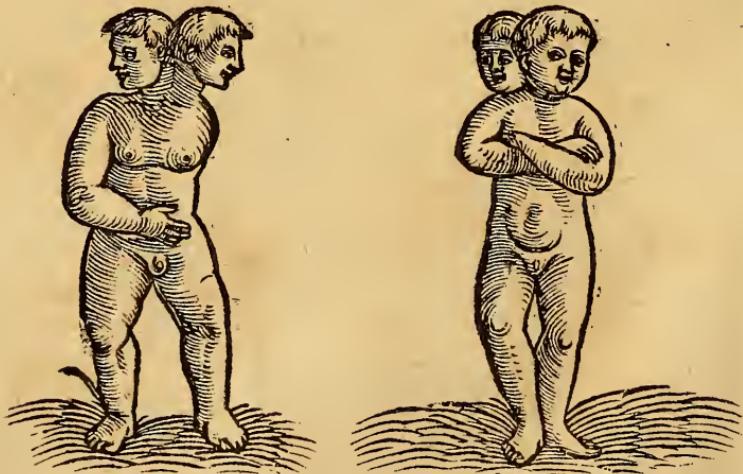
17. Ante annos aliquot
in ditione Vuerdenberga
monstrum fœminei sexus
natum est, capitibus duobus,
brachijs quatuor, pe-
ctore & uentre uno, pedi-
bus duobus.

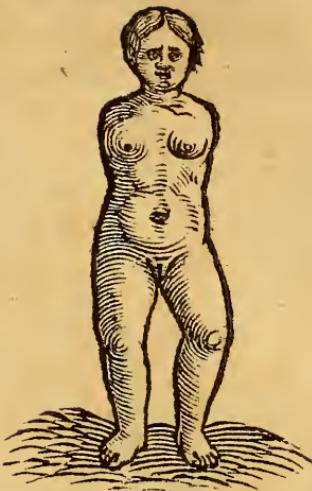
Natus est etiam alicubi infans masculini sexus capi-
te elephantis. Et eodem tempore androgynos quispiā.

18. Arimini sine oculis & naso puer natus est. In agro Piceno, infans sine pedibus atq; manibus.

19. In Veienti agro puer natus est unimanus & biceps. Frusinone autē alius, biceps & brachijs duobus.
20. Theani

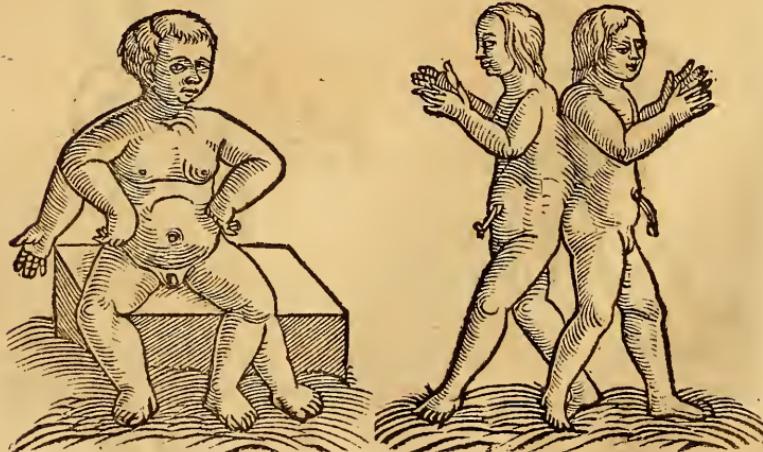
20. Theani Sidicini infans natus est manibus quatuor, pedibusq; totidem, capite & uentre uno, binoq; membro foemineo. Priuerni autem puella quædam si ne brachijs nata, reliqua corporis parte rectissime constituta.

21. Amiterni puer natus brachio uno, pedibus tribus.
Ibidem & alter quispiam, pedibus tribus, reliqua corpo-
ris forma recte habens.

22. Romæ puella quædā quatuor nata pedibus, Nur-
siæ autem puer quidam bene formatus, sed aperto uen-
tre, ita ut nudum intestinum conspiceretur, circa nates
uero solidus, qui mox emissâ uoce expirauit.

23. Venafri puer natus tribus manibus totidemque per dibus. Vulsonijs gemelli nativi, tergis sibi affixi, capitibus duobus, brachiis quatuor, totidemque pedibus, usque terque sexus foeminei.

24. Anno 1512. Rauen næ mōstrum natū est, quod habebat cornu in capite, alas duas, brachia nulla, pedem unum ut avis rapax, oculum in genu, sexum utruncque, in medio pectore ypsilon & crucis effigiem. Hoc aliqui sic interpretati sunt. Cornu portendere superbiā; alas, leuitatem & inconstantiā; parentiam brachiorum, defectum bonorum operum; pedem rapacem, rapinam, usuram et auaritiam omnimodam; oculum in genu, solum ad res terrenas respectum; sexum utruncque, Sodomiam. Propter hæc autē peccata Italiam sic eo tempore bellicis cōtritionibus affligi. Y uero uirutis & signum esse salutis: quare si uitijis his relictis, ad uitutes & ad Christi crucem, id est, unicūm eius recurrent meritum, respirationem & pacem denuo inuenturos esse. Fiebant autem hæc Lodouico Gallorum regre sub Iulio 2, pontifice Italiam uastante.

Rabi Moses in Aphorismis particula 23. sic scribit. In Sicilia accidit Eclipsis solis magna, & illo anno mulieres filios deformes ac bicipites peperere plurimos.

*En bruta
ab homini-
bus possint
concipere.*

Quærerit hic, Vtrum bruta concipere possint ab ho-
minibus, uel etiam uicissim homines à brutis . Hoc au-
tem fieri posse tribus affirmamus rationibus . Primo,
naturali appetitu . Secundo , prouocatione naturæ ex
delectatione . Tertio, uirtute attractiva matricis, quæ
in brutis & hominibus similis est . Exempla in promptu
sunt . Plutarchus enim in Parallelis minoribus hæc ha-
bet . Ariston Aristonymus Ephesius filius Demostra-
ti, cum odisset mulieres, cum asina rem habuit, quæ tem-
pore reuoluto puellam formosissimam peperit, Onosce-
lin nomine; author Aristoteles secundo Paradoxorum .
Et iterum, Fuluius Stellus mulieres cum haberet odio,
cū equa coiuít, quæ mensibus gestationis euolutis puel-
lam forma egregiam peperit, quam ille Eponam (forte
Hipponam) nominauit . Est autem huius nominis dea
quæ curam equorum gerit, ut scribit Agesilaus lib . 3. re-
rum Italicarum . Rursum ex Fulvio quodam & equa
Hippopuella nata fertur, ut apud Plutarchum legimus .

Quemadmodum uero natura in homine se alterare
potest, ita in brutis quoq; fieri experientia docet . Nam
in Heluetijs equa à tauro subacta, exacto tempore pul-
lum peperit, equinis tantum pedibus, forma uero, crini-
bus & cauda uaccæ similem . In Gallia uero equa à cer-
uo subacta, pullum peperit, posteriori parte ceruæ simi-
lem , quem nullus alias equus cursu æquare potuit, i-
psumq; Lodouicus rex à possessore dono accepit .

C A P V T I I I I .

De abortus causis & signis, nec non de abortientium omni-
nifaria cura .

*Causæ a/
abortus du-
plices.
Internæ.*

B O R T I R I mulieres, id est, immaturum pa-
rere foetum, internis & externis de causis con-
tingere tenendum est . Internæ, aut ex ipso fœ-

tu, aut ex ipsa matrice consyderantur. Si ex ipso fœtu
 contingat, propter cotyledones sit nimirum infirmas,
 quarum infirmitate sit ut acetabula hæc cito rumpātur,
 & abortus sequatur. Rursum si tunicae quoq; quibus
 infans in utero inuoluītur propter debilitatem rumpa-
 tur, retentiq; & conclusi humores diffluant, quo fluxu
 lubrica matrix sit & infirmatur, fœtusq; humido nutri-
 mento destitutus, deficit; nec non etiam si humiditates
 uirulentæ profluant & expulsiuam uim matrīcis stimu-
 lent. Est quando ex parte matrīcis interna de causa ab-
 ortus contingit; id fit, quando debilis est mulier, & tabe
 scens fœtui alimentum subtrahit, ut neq; augmentum,
 neq; generandis membris materiam habeat sufficientē.
 Porro etiam ex parte matrīcis abortui causam pr̄ebent,
 patula amplitudo orificij matrīcis, nimirū eiusdem hu-
 miditas, & mala qualitatū temperatura, uentositas item
 in matrice conclusa, & eiusdem ulcera & apostemata;
 nec non aliae etiam ægritudines, ut sunt, fluxus sanguini-
 nis nimirū, fluxus uentrīs immoderatus, tenesmus, tuf-
 sis, sternutatio assidua, & quæcunq; corpus nimirū con-
 cutiunt; imò & ægritudo acuta quælibet, quæ mulieris
 corpus ita afficit, ut fœtus nutrimenta dissipet. Externe
 næ autem causæ quæ extrinsecus accidunt & abortum
 promouent, itidem multæ sunt; qualia sunt, cadere, cur-
 rere, saltare, equitare, immodice exerceri & percuti. Re-
 rum etiam quæ extra corpus sunt inconueniens & ap-
 plicatio & usus, ueluti aeris aut nimirum frigidit; aut cali-
 di. Frigiditas enim ingens fœtum perimit. Caliditas au-
 tem nimirū aerem fœtui intercepit, & in utero suffocat.
 Hoc & calidiores thermæ pariunt, si primis post conce-
 ptum mensibus ijs mulieres utantur. Tetris etiam fœto-
 res abortū prouocant, ueluti lampadum & candelarum.

recens extinctarū, teste Aristotele. Inconueniēs quoque
cibī potusque ratio; uelutī appetitu impellente, sale, car-
bonibus, luto aut similibus uesti, quibus aut malī humo-
res, aut noxīa conciliatur siccitas. Esuries quoque magna
fœtui plurimum nocet; repletio autem nūmīa cītius uījs
alimenti obstructis, suffocat. Exercitūm porrò immodi-
cum, labores nīmīj, somnus immoderatus, torpor conti-
nuus, uigilīa quoque intēpestīua & immodica. Alia item
accidentia, qualia sunt, furor subitus, ira grandis, timor
ingens, mœror nīmīus, gaudium improuīsum, appeti-
tus īners, desyderium rerum non parabilium, coitus nī-
mīus, libido īnsatiabilis. Ethāc de causis.

Signa abor-
tus.

Signa autem futuri abortus, siue internis siue exter-
nis de causis proueniant, duplicita sunt. Primo ante con-
ceptum prognostica quædam sunt earum quæ abortiri
solent, uelutī, humiditas superflua, pinguedo repentina
& insolita, ut si contra suam ipsarum naturam repente
pinguescant quæ semper macro gracilique corpore esse
confueuerunt. Vel quæ circa renes & lumbos usque do-
lent, uel in alios periculosos morbos subito incidunt.
Deinde post conceptum his notis de abortu secuturo
certissimus esto, quādo mamillas primo turgidas & in-
duratas repente mollescere obseruaueris, si nīmī fluxus
contigerint, continuaque mestrua fluxerint. Porrò etiam
si horrores, frigora & dolores capitis cum oculorū uer-
tigine prægnantem repente corripuerint. Quæ omnia
prognostica mox secutri abortus existunt.

Quomodo
mortuus
fœtus ob-
seruandus.

Fœtum autem iam in utero mortuum esse hinc con-
stare potest, cum eius in utero motus nullus percipitur
amplius, cum prægnantis concidunt oculi, quando co-
lor in fuscam mutatur albedinem, cum tormina magna
circa umbilicum & lumbos accidūt, quò sit, ut propter
emortuum

mortuum fœtum inferiores partes comprimantur, nec non stranguria & tenesmos accidant. Rursum, quando aures, labia, nariumq; extremitas pallido frigore riget, & tumescit facies. Venter quoq; licet non concidat, mollescit tamen, ita ut in altero latere recumbentis duram quandam massam tactu possis percipere. Anhelitus si foeteat, certum indicium est iam quoq; cœpisse putrefieri.

Restat causis et signis cognitis, curam quoq; nouissime, ^{De cura} & certam abortus uel declinandi uel corrigitur ratione ^{abortuum.} nem. Et primo quidem ad declinandum abortus periculum etiam ante conceptum certa ratione opus est. Si enim propter debilitatem mulier abortiri consueverit, ante conceptum cibo potuq; conuenienti confortabitur, ut pinguisculo corpore melius habeat. Si amplitudo orificij matricis in causa fuerit, conuenienti medicina exhibita erit coarctandum, & superflui humores rite evacuandí. Si autem conclusa in matrice uentositas causa esse deprehendatur, ea supra dicto modo ubi de mola actum, minuenda atq; dissipanda. Deinde, licet iam multo ^{Post conce} lier conceperit, adhuc tamen abortus declinari certa cu ^{ptum.} ra poterit. Et primo quidem, temperatum aerem, que concepit, inhabitet, exercitum corporis tribus potissimum mensibus modicum sit, ne nimio exercitio debilia adhuc fœtus ligamenta rumpantur. Somnus non sit nimius. Ventrem non durum sed modice laxatum habeat; ^{Venter} si autem durior fuerit, clystere ex cassia extracta, faccha ^{quomodo} ro & oleo communí confecto, interdum soluatur. Periculi hoc nihil habet, nec ut imperitorum est iudicium, mors clysteribus acceleratur, sed induratæ alii functione reuocatur. Si qui tamen illis adhuc abhorrent, alijs rebus ventrem laxantibus uti poterunt, cassia inquam extracta, uel manna in iuscule sumpta, uel ad formam ele-

ctuarij uel boli deaurati parata . In primis uero hic ca-
tiendum, ne tribus aut quatuor primis gestationis men-
sibus ualidiora medicamina prægnantibus dentur, ne
debilia adhuc ligamenta fœtum remittant. Vbi uenæ se-
ctione opus fuerit, altera mediarum in brachijs aperien-
da. Hoc autem non amplius quam semel faciendum, ne
alimentum fœtui, diminutione sanguinis, subtrahatur.
Sed medio gestationis euoluto tempore hoc fecisse erit
tutius. Post conceptum etiam ab omni ira imprægna-
tæ sibi temperent, nimio gaudio abstineant, terrores &
pauores caueant, & quæcunq; animum subito commo-
uere possunt. Nimio item coitu in primis tribus priori-
bus, tenero adhuc fœtu, mensibus abstineant. Gemmas
& preciosos lapides gestare perutile est, ut sapphirum,
hyacinthum, corallium, corneolam, adamantem, thur-
chesum. Cibus potusq; temperatus sit; acuta, ut porru,
cepe, allium, sinapi, & his similia, uidentur omnia, & cū
his quæcunq; menses prouocant, quæcunq; aluum astrin-
gunt. Quicquid cibis appetunt, eo potiantur omnino; ap-
petitu enim explendo prohibere, abortum parit præsen-
tissimum. Ideoq; curandum ne coram prægnantibus ser-
mo fiat de cibis non parabilibus, uel si sponte appetitu
alieno ducantur, ab illo desiderio ratione cōmoda qua-
uis, quantum fieri potest, retrahantur.

A. Deinde quia sit ut in prægnatibus sœpe corrupta ma-
teria plurima sit, quæ si in uentriculum defluat, appeti-
tum corrumpat, et nauseam uomitumq; inducat, indeq;
exhalans, sursum ad caput tetros uapores summittat, un-
de uertigo cū alijs plurimis cerebri ægritudinibus con-
sequitur; ad cor autem si uergant, deliquia & syncopen
generant; si ad crura descendant, plurimum illa tume-
scere faciant. Ideo ad tot tantacq; declinanda pericula de-
uentri-

uentriculi cōfortatione ante omnia curam habere oportet. In prīmis autem hoc unguentum proderit.

Ventriculus quomodo confortandus.

℞ Olei spicæ odoriferæ 3 j.

Olei mastiches,

Olei de cydonijs ana 3 f.

Margaritarum,

Corallorum rubeorum præparat.

Mentæ nobilis,

Calami aromatici,

Galliae muscatae ana 3 f.

Muscī granum j.

Ceræ albæ q s.

Misce et fiat linimentum forma liquida. Hoc unguento singulis diebus ante prandium uentriculus perungens erit, calido fomento imposito. Quo facto, Diamargariton semper sumendum, uel sequens Electuarium hoc modo paratum.

℞ Conseruæ rosarum,

Borraginiis,

Buglossæ ana 3 f.

Specierum diamargariton 3 ij.

Corallij præparati,

Margaritarum præparat, ana 3 f.

Pulueris de gemmis 3 f.

Misce omnia, & cum syrupo rosarum fiat electuarium, quod puri aurii solio deauretur.

Quia etiam propter uentositates tribus primis mensibus abortus fiunt plurimi, imprægnatarum cibis his speciebus usq; erit condiendus.

Ventositas quomodo dissipanda.

℞ Cinamomi,

Nucis muscatae,

Cardamomi, ana 3 f.

Zingiberis 3 vj.

Piperis longi 3 j.

Croci 3 f.

Ex his puluis fiet, quo in omnibus cibis utilicebit. Vbi autem augeri coeperit uentositas, utendum erit confectis diagalangæ, diatrimonipereon, diacyminu, & similibus. Ventrem autem & ilia oleo-liliorum proderit per ungere. Ceterum pro reprimendis uaporibus in caput exhalantibus, semper post sumptum cibum fruges stypicæ sumenda sunt, putæ, pira, cydonia, mespila, corian drum saccharatum uel diacydonion, quod præ omnibus Auicennæ probatur. Salsamenta item aceto, aqua in qua aurum sit extinctum, cum cibo sumpta, probantur plurimum. Salubriss etiam fuerit assatis quam elixix uesci carnis & piscibus, aromatibus non medie crister conditis. Vinum clarum sit, salubre, & dilutum modice. In secunda mësa auellanam faccharo operam sumere utile est. Pro crurium autem inflatione remouenda caules brassicæ uel flores chamæmali uino & aceto decoquantur, & super his fomentatio fiat. Quidam lutum album aqua ferrata miscent, pauco insperso aceto, & fomenta eiusmodi, cruribus imponunt.

4.

Lumborum
& renorum
cura.

Quod si autem propter renum & lumborum ægritudines abortus timendus sit, magna accidente inflammatione, quæ ex urina obseruari potest, hoc unguento lumbi deungendi sunt.

Oleum myrtinum,

Rosarum,

Masticinum ana 3 j. f.

Succi plantaginis maioris,

Barbae Louis uel semperiuæ ana 3 f.

Boli Armeniæ,

Hordæ

Hordei cremati,
Terræ sigillatæ,
Sandali rubei,
Rosarum rubearum,
Succi acaciæ,
Myrobalanorum,
Hypocisthidos, ana 3. f.

Terenda terantur, & cum aceto, cera alba & terebinthina q. s. misceantur, & fiat unguentum. Huius unguenti usus si aliquot diebus præcesserit, sequens emplastrum postea renibus atq; lumbis erit imponendum.

Rx Mastiches 3. f.
Ladaní 3. iiiij.
Ceræ citrinæ 3. ij.
Bistortæ,
Nucum cupressi,
Myrobalanorum,
Hypocisthidos,
Acaciæ,
Terræ sigillatæ,
Rosarum rubearum,
Boli Armeniæ ana 3. j. f.

Addē his aliquantulum Olei Mirtillorum uel Terebinthinæ, & fiat Cerotum, quod super corium extendi queat.

Quod si ex frigida causa abortus fecuturus videbitur, unguento hoc abstinendum, & sequenti emplastro erit utendum.

Rx Mastiches 3. vij.
Ladaní 3. iiiij. f.
Ceræ citrinæ,
Colophoniæ,

Frigiditas
quomodo
auertenda.

Picis naualis,
 Styracis calamitæ ana 3. j. f.
 Nucum cupressi,
 Mentæ,
 Bistortæ,
 Galliæ muscatæ,
 Thuris,
 Galbani,
 Gummi Arabici,
 Myrræ ana 3. j. f.

Cum terebinthina emplastrum fiat. Sub hoc si pruritum mulier senserit, aliquot diebus tolli, deinde uero reponi debet, neq; in totum omitti, quia renes & lumbi hoc confirmantur plurimum.

6. Quod si nimium soluta prægnantis aluus fuerit, restringenda erit electuariο sic confecto,

*Quomodo
aluus re-
stringen-
da.*

Ex Diamarinaton, (id est, cerasorum acidorum conditorum,) Diacydoniten, Elect. de cornis, Conseruæ roscarum ana 3 j. Capitum glandium, Terræ sigillatæ ana 3. j.

Misce cum syrupo de granatis, & fiat Electuarium in forma liquida, hoc mane & uesperi & ante cibum sumptum, probatur plurimum. Laudantur hic Hippocrati cancri ex riuis & fluminibus collecti. Omnes item cibi aqua ferrata cocti, uel succo acaciæ temperati. Vinum quoq; ea aqua dilutum. Cibus non tenuis & humidus, sed siccus & crassus. Daftyli, id est, palmæ fructus cum iure coquantur. Si hæc aluum non astrinxerint, clysteribus astrictiuis uti conueniet.

Quod

Quod si tenesmo laborauerit, ita ut abortus timēdus sit, omnia ea usurpanda de quibus supra dictum, quibus alius laxari possit, nec non clysteres & suppositoria quoq;. Diæta etiam secundum tum præscriptā formam erit instituenda.

Si noxijs humoribus imprægnata abundauerit, unde plures sequi morbi possint, ueluti tertiana, quartana & synocha, quæ propter dīminutionem alimenti, Hippocrate monente, facile abortum pariunt, uel paroxysmi grandes sint, cum magnis capitis doloribus æstuq; nimio, tunc contra æstum sic occurrendum.

R Aquæ rosarum,

Betonicæ,

Saluïæ,

Aceti,

Solaniana 3 j.

Omnium sandalorum ana 3. f.

Boli Armeniæ 3 j.

Terræ sigillatæ,

Croci ana 3 f.

Misce cum albumine ouï & fiat epithemum super tempora. Ut licebit etiam cōfortationis loco Diatriasandali, Conseruis, roſarum, borraginis & buglossæ. Quod si matricem quoq; inflammari cōtigerit, lumbrici terendi sunt, ex quibus mixto aceto, succo rutæ & oleo communis, fiat epithema. Vel emplastrum de Sandalo uel cōctum album erit imponendum.

Quod si secundo aut tertio gestationis mēse propter abundantes humores phlegmaticos alba menstrua flueri incipiunt, quibus cotyledones afficiuntur, & orificiū matris nimis sit lubricum, ideoq; mulierem abortum facturam timendum sit, omnino procedēdum eo modo

ut de Ventositate discutienda supra diximus.

Varia ex- Præterea tamen & alia experimenta probantur. Ossi
perimenta culum, quod saltum (astragalum) leporis vocant, gestan
abortum dum, & ex illo quotidie īeūno adhuc uentrīculo bīben
prohibētia. dum. Lapis item stellatus, auro uel argento ita inclusus,
 ut nudum corpus queat contingere. Gestant nonnullæ
 unguem ex ursi pede. Cīnis etiam ex erinaceo combu-
 sto collectus & oleo subactus, unguentum præbet huic
 affectioni ualde accommodum. Sub oleribus uermiculi
 inueniuntur, qui si uiui à collo mulieris suspendantur,
 nunquam abortum faciet, neq; ante tempus pariet, ut
 quidam pollicerī audent, penes quos rei fides esto. Tan-
 tam enim uim partum impediendi habere aiunt, ut nisi
 remoueantur, prægnans enī nequeat. Quare in tem-
 pore semper esse remouēdos. Lapis aetites probatur
 etiam contra abortus & partus præproperos, qui rursus
 partum nīmis tardum quoq; promouere fertur.

10. Sunt porrò & alia quædam externa, quæ extrinsecus
 accidūt, & tamen naturali causa mulieribus etiam abor-
 tum conciliant, uelut si prægnans calcet serpentem, ui-
 peram, ouī coruum, (ut quidam scribunt,) uel mortuum
 amphisbænam. Hoc quidam & castoreo in sinu gestato
 tribuunt.

11. Quod si contigerit post conceptum fluere menstrua,
 continuo restringenda nō sunt, nisi horum diffluxu in-
 firmior fiat mulier. Si mediocriter fluxerint, permitten-
 dum hoc, quia multam viscositatem & confusos humo-
 res, & abundantem sanguinem retētum in utero porten-
 dunt. Si largius, mediocriter restringendi erunt, acacia,
 hypocisthide & semine līni aqua decoctis, per encathis-
 mum adhibitis. Si crura tumuerint, quod plerūq; tri-
 bus prioribus mensibus contingit, hepatis & uentrīculi
 ratio

ratio habenda est, ut superfluis alleuentur humoribus, cibisq; diuersæ præbeantur qualitatis. Si hepar prægnantibus indurescat, difficile est hoc corrigerre, quia, Galeno teste, in hoc affectu ferendis ualidioribus medicaminibus sunt impares. Quapropter leuissima quæq; illis erunt adhibenda.

Quoniam uero fit ut fœtus mortui tardius aliquando, interdum uero nunquam in lucē edantur, sicut & secundæ, maxima mulieribus pericula simul & ægritudines, syncopas & deliquia plurima, fieri tenēdum est, æstiuo in prīmis tempore, propter diros ex putrescente fœtu uapores sursum halates, & cor cū cerebro adeò infestantes, ut sæpius mentis compotes porro non sint. Itaq; omnis adhibenda cura, ut mortui fœtus mature expellan- tur, miseræq; fœminæ tantis liberentur periculis, quod quomodo fiat, in superioribus librīs prolīxa tractatione docuimus.

C A P . V T . V .

De signis conceptus.

ERVM mulierum conceptum licet cognosce-
re sit difficile, tamen multis signis coniectari li-
cet, & argumentis quib; dam experiētia con-
firmatis assequi. Certum signum creditur, si mulier deci-
mo aut proximiore post concubitum die propter humo-
res alba aut rubea menstrua senserit. Retentio quoq;
mensiū pro signo habetur, fallit tamen, quia præter con-
ceptum quoq; contingit sæpius. Omissō ergo hoc, alias
persequemur notas, & ueri conceptus prognostica ex
ipsius mulieris petita corpore, singulis membris exami-
natis, initioq; primum à capite facta.

Capitis dolores, uertigo & oculorum caligatio, si si-

mul concurrant, conceptum portendunt.
 Pupillæ oculorum minuuntur.
 Oculi tument, & in fuscum colorem transeunt.
 Venulæ oculorum rubescunt & tumescunt sanguine.
 Oculi multum concidunt.
 Palpebræ remissæ fiunt.
 Varij colores conspicuntur in oculis, & in speculo
 obseruantur.
 In facie rubeæ suboruntur pustulæ.
 Venulæ intra nasum & oculos sitæ tument sanguine,
 & cernuntur clarius.
 Vena sub lingua subvividis sit.
 Ceruix est calida, spina dorsi frigida.
 Venæ & arteriæ turgidæ sunt, pulsus obseruantur fa-
 cilius.
 Venæ in pectore sitæ, primo nigrescunt, postea flave-
 scunt aut coloris coerulei fiunt.
 Vbera tumescunt, & cum doloribus indurescunt.
 Papillæ rubescunt.
 Si frigida bibatur, frigus sentitur in uberibus.
 Fastidium cibi potusq; obrepit.
 Varij suboruntur appetitus.
 Naturalis appetitus sit destructio.
 Vomitus continuus, uentriculi debilitas.
 Ructus acerbi & inertes.
 Fastidium uini.
 Pulsus cordis inordinatus.
 Gaudia cita, post hæc dolores subiti.
 Tormina circa umbilicum.
 Lumborum ægritudo.
 Infima pars uentris affecta tumoribus.
 Interiores compunctiones in corpore.

Post

Post concubitum septem diebus retenta genitura.

Post coitum frigus & horror exteriorū membrorū.

Vīs attractiua matrīcis augetur.

Matrix siccatur statim.

Magna in coitu delectatio, post conceptum autē Venēris fastidium.

Restringitur matrix. Sed quia alijs quoq; de causis sit hoc, certo discrimine obseruari potest quando conceptum portendet. Tum enim gracilis est & mollis; si autem alia de causa restricta sit, ueluti nīmio calore aut tumore, tunc existit durior.

Genitalia mulieris usq; ad septimum mensēm corrugantur.

Vterus rotundus sit & tumescit.

Circa conceptus initium sentiuntur dolores uentris & dorsi, quasi pulsatiles.

Retinentur menstrua, uenae enim, unde ea effluunt, per acetabula sanguinem alendo per umbilicum foeti deferūt; & partim sursum ad ubera ea materia hauritur, ubi in lac mutatur. Sic autem & Hippocrates admonet, dicens, Quando retainentur menstrua, nec febres aut paroxysmi consequuntur, & simul fastidium cibi obrepit, omnino tenendum est mulierem esse grauidam.

Intumescunt cum doloribus crura.

Corpus debilitatur, & pallescit facies.

Pulsus primo acriter, mox sentitur leniter.

Alui excrementa difficilius, propter compressa intestina, excernuntur.

Vrina alba est, supernatante nubecula, multiq; in urina obseruantur ut in radijs solis atomi, in primis uero quando primo mense ad fundum multa eiusmodi subsidunt, motoq; in quo sunt uase, lanæ instar diducantur.

Posterioribus mēsibus urina rubea aut flava, tandem uero nigra sit, supernatante rubea nubecula.

Hippocrates melle aqua mixto conceptum experiri docet, ut si hoc sumpto mulier lecto decumbens uentris tormina senserit, conceperit; si uero non, nondum imprægnata sit.

Quod per suffimenta quidam hoc experiri uolunt, parum ad rem facit. Hippocrates enim, non conceptus, sed sterilitatis & fœcunditatis notas sic obseruari docet. Qui autem suffumigis pro conceptu indagando aliquid tribuunt, suffitum ex re supposita ne ad nares penetret detineri dicunt. Talem coniecturam etiam ex supposito allio & aristolochia adhibita sumi uolunt. Sed quam probabili ratione, ipsi uiderint.

Certius erit experimentum, urinam mulieris triduo in uitro conclusam obstruere, quo tempore exacto per sindonem puram destilletur, & si concepit, minuta animacula pedicularum instar comparebunt: hæc si rubea sint, masculum, si alba, fœmellam conceptam esse portendere dicunt.

Pro certo & hoc quidam afferunt. Si urinæ mulieris pelui ænea contentæ nocte una acus terfa imponatur, crastino, si mulier conceperit, ea acus rubeis erit variegata maculis; si non, nigra erit & æruginosa.

Succum cardui si sumat mulier, sumptumque euomuerit, certum conceptus signum esse creditur. Ethæc de promiscuis conceptus signis.

Vtrum autem masculus an fœmella concepta sit, signis his obseruari traditur,

Si masculus, Oculus dexter mouetur crebrius, & colore nativo sinistro oculo habet melius.

Dextra mamilla præ sinistra turget & indurescit: pillarsarum

*Masculi
conceptus
signa.*

pillarum color mutatur citius.

Lac nascitur citius, & si emulgeatur radijsc̄p̄ solis in uitro opponatur, coalescit in claram massulam, margari tæ pellucidæ non absimilem.

Silac prægnantis urinæ ipsius inspergatur, continuo ad fundum concidit; si sal adhibetur, non diffuit.

Dextra gena rubicundior est, totusq; faciei color, Hippocrate monente, habet melius.

Minus torporis sentitur.

Primus motus plærunc; die sexagesimo in dextro latere sentitur acrior. Nam sic & Hippocrates de situ docens admonet, in dextro latere masculos, in sinistro uero recumbere foemellas, eò quod maiori calore masculi opus habeant, quem ab hepate in eodem latere sito attractant.

Si circa quadragesimum diem post conceptum menstrua fluant.

Venter circa umbilicum fit acutior.

Iter ingressuræ mulieri pes dexter præponitur, & in assurgendo dextra se citius quam sinistra suffulcit & subleuat.

Pulsus in dextra magis uelox quam in sinistra.

Si uero foemellas conceperint, omnia his diuersa fiūt, *Fœmelleæ conceptus signa.*
& hæc plærunc; signa obseruantur.

Primus motus 90. die ut plurimū fit post conceptū.

Motus fit in sinistro latere.

Gestantur fœmelleæ magnis doloribus.

Tumescunt crura & membra genitalia,

Color est pallidior.

Appetitus uehementior.

Fastidium ediuerso celerius.

Circa diem 30. post conceptum fluunt menstrua.

Si puluis aristolochiae cum melle subigatur, & hoc ipso lumbi cum genitalibus perungantur, sexum continentem obseruare creditur esse facile; ut si prægnantis sputum dulce fuerit, masculum; si amarum, fœmellæ gestet.

Aetas quoque mulierum non parum refert. Quæ enim iuniores sunt fœminæ, cito masculos generant; quæ vero seniores, cito fœmellas, propter caloris defectum in matrice, ex ætate contractum.

Puellæ etiam magis generantur humidioribus & frigidioribus natura parentibus, ex semine plus sati humidio, frigido & liquido.

An autem infans in utero recte ualeat, certis signis obseruari potest. Si sana sit soboles, mamillæ Hippocrate teste, duriores sunt. Si sana non sit, aquosum lac sponte de uberibus promanat.

Rursum, si uterū gestantibus sæpius menstrua fluat, Plinio teste, non sanum & uiuacem, sed infirmum portendunt infantem.

Porro, obesiores fœminæ infirmiores plerunque gestant liberos.

Si hydrops prægnantem corripiat, eiusque nares, aures & labia rubescant, mortuam in utero sobolem portendunt.

Si geminos gestet mulier, ex quibus alter masculus sit, de fœmella magnum est periculum, Aristotele teste, quia impari alimento uegetatur in utero. Minus periculi est si fœmellæ sint. Nam sub Maximiliano Imperatore quædam tres puellas uno partu enixa est, quæ omnes ad iustos peruenere annos.

Si ante uel circa purgationem menstruam concipiatur, infecti & uenenati geniture humores miscentur, ex quibus leprosos ut plurimū generari compertū est. (Alioquin qui

qui conceptum non fieri nisi incipientibus aut desinen-
tibus mensibus doctiores tradunt.)

Si semel cōcipiat mulier, & post tempus aliquod con-^{superfici}
cipiat iterū, posterior in utero genitura ægre uiuet. Ari-^{tio}
stoteles enim perhibet quandā uno partu geminos puel-
los uiuos enixam, post quintum mensem adhuc aliū,
sed iam ante in utero mortuum.

Si post nonum mensem prodeat infans, plæruncq; in-
firmus & debilis existit.

Si uirgo iuuacula concipiatur ante primos flores, so-
bolem egregiam & perfectam generat.

His omnibus præmissis, & hoc tenendum, quod de
futura sobole obstetrices obseruare solent, an inquam
deinceps plures liberos mulier enixa sit. Quot enim
nodos in umbilico infantis recens nati obseruauerint,
tot adhuc deinceps masculos generari dicunt. Et hæc
de conceptus signis, omissis multis quæ perhibentur a-
lijs, dixisse sufficiat.

C A P V T VI.

An homines ex demonibus, et rursum demones ex homini-
bus infantes concipere possint.

AEMONIS imposturas infinitas esse, nemini
dubium est: inter quas & illud habet, ut (sacra
scriptura teste) in angelū lucis quoq; se trans-
formare, & hominum etiam figurās assumere, &, iusto
permittente Deo, referre possit, id quod uaria rerum te-
statur experientia. Quare hoc in quæstionem uocare
minime opus erit.

An uero cum hominibus rem habere: in primis ue-
ro, an mulieres imprægnare possit, quæstione non in-
diget. Coire posse, permittente Deo, forma hominum

sumpta, nemo negat. Nam & Diuus Augustinus idem testatur, dicens, Constantem esse famam ex eorum quibus hæc contigerunt testimonio petitam, esse sp̄iritus quosdam dæmones & syluanos, qui mulieres aliquoties sollicitauerint & compresserint. Id autem ueteribus non modo probatum, sed apud nos etiam multis exemplis est compertum. Superioribus enim annis scortum quoddam noctu à dæmonie forma hominis cōpressum, confessim in ægritudinem maximam incidit, ita ut breui uterus & genitalia ipsius tabe uel gangræna absimpta sint, & nullo prohibente medicamine, illa quoq; & inguina eius exciderint. Erat & cuiusdam lanij seruus, qui iter faciens & de libidine cogitans, mox obuium dæmonem egregia mulieris forma habuit, cum qua, ignarus se cum dæmonie rem habere, concubuit. Sed mox pudenda eius inflammata, citâ tabe exulcerata sunt. Sollet autem hæc Deus iustus pro puniendis sceleribus & admonendis hominibus iusto iudicio permittere.

Negat hunc actum Cassianus, dicens, impossibile esse sp̄iritualem creaturam cum hominibus rem habere posse, neq; hoc credi debere; quoniam, si actus prædat, aliquando & effectum sequi necesse est, id est, generari aliquid, quod tamen nulla constet experientia. Rursum, si hic actus possibilis dæmonibus esset, citius illos in se mutuo conuerti, quam cum hominibus commisce ri. Ergo quod res est, pro summa dæmonis impostura et peruersa persuasione hominum hæc habenda sunt, eatus, ut non credamus, dæmones, mulieres nec imprægnare, neq; uicissim dæmones mulierum forma sumpta à uiris imprægnari posse. Nam sine humano semine hominem unquam natum esse (excepto unico unius Dei æterno filio Iesu Christo domino & saluatore nostro unico,

unico, ex spiritu sancto concepto, & ex Maria semper uirgine nato) simpliciter uti rem uerissimam affirmamus.

Quare quod de Merlino quodam refertur ex dæmonе Merlinus.

nato, non aliter quam nominis ipsius respondentem nostra uulgata lingua fabula, recipimus. Huius historiam qui cognoscere cupiet, in Vincentij historialis Speculi lib. 21. cap. 30. prolixè inueniet. Naturæ quidem lege similis similibus generari certum est, ergo ex dæmonе homo nasci non potuit. Neque unquam tantum dæmonibus permisso Deum Opt. Max. cognouimus, ut illi liberos ex hominibus procreare, & suam quasi sobolem in homine ad Dei similitudinem condito, possent constitueret. Cæterum si saga & uenefica huius mater extitit, non pruduit hanc in dæmonis gratiam tantum proferre mendum, ad peruertendos falsa opinione hac multorum animos. Concubuisse potest, at non hominem ex illo concepisse. Si non concubuit, tamē præstigijs uterum illius inflare potuit, ut se ex illo grauidam esse putauerit. Exacto etiam tanto tempore, quanto uterum gestare solent mulieres, dolores quoque in utero graues concitare, & aliquando sublatum infantem dolose supponere: tumores etiam illos uentositate aliqua concitatos, continuo soletere & reprimere potuit. Nam & tale quiddam nostrorum quoque temporum experientia constat. Constantiae enim formosa quædam cuiusdam ciuis famula, Magdalena nomine, à dæmonе compressa, postquam in carcere coniecta illi (priorum uerbi Dei ministrorum consilio diuinis mota rationibus) per poenitentiam ualedixisset, tantos in utero ex eo tempore cruciatus sensit, ut in singulas ferè horas infantem sibi enitendum esse crederet. Sed saepius adhibitis obstetricibus, clavos ferreos, ligna, uitra contracta, crines, stupram, lapides, ossa, ferrum,

& huiusmodi per matricem excreuit innumera, quæ nō
mirum malus ille dæmon subdole & malitiose suppo-
suit & importauit omnia.

Alias quasdam huic quæstionī inseruientes historias
idem Vincētius naturalis speculi lib.3. cap.26. & 27. ci-
tat. Quendam inquam iuuenem sub crepusculū in ma-
rī lauantem, crinibus mulierem apprehēdisse, quam do-
mum perductam uxorem sibi duxerit, filiumq; ex ipsa
suscepserit. Ipsa uero usq; ne uerbum quidem loquente,
maritum aliorum instinctu qui spectrum ipsam esse di-
cerent, simulata pueri ex ipsa suscepti mactatione, nisi
suam referret originem, illam loqui compulisse. Illam
uero tristia prolocutam euanuisse, adulterumq; puerum
hunc in marī lauantem mersisse etiam ipsum uero nulli
bi ad littus maris deinceps inuentum esse expositum.
Itaq; non uerum fuisse hominem hunc, licet forma ueri
hominis natus & educatus fuerit. Phantasticam autem
*Succubus
dæmon.* mulierem hanc Succubum dæmonem fuisse, credidisse
multos. Non absimile est quod prædicto loco affert,
Coloniæ inquam Agrippinæ in palatio quodā ad Rhe-
ni littus multos primates quodam tempore con sedisse,
qui dum forte in aquas despiceret, uidisse militem quen-
dam parua nauicula uectum, nauiculam cygno præna-
tante, argentea collo iniecta catena, trahente, dimisso cū
nauicula cygno in littus exilijisse, ibidem uxorem duxis-
se, multosq; ex illa liberos procreasse. Aliquot autē an-
nis exactis renatante uacua nauicula, & prænatante ut
prius cygno, eundem in nauiculam se denuo recepisse,
*Incubus
dæmon.* neminiq; porrò apparuisse, liberos autem illius illic ad
multam æratem aduixisse. Hunc autem incubum dæ-
monem fuisse crediderunt multi, qui uiri forma tot an-
nis foemina cohabitans, tantis usus præstigijs, simulato-
uteri

uteri tumores, simulatosq; partus suppositis aliunde furto sublati infantibus ædiderit.

Quod autem multi hac persuasione laborant, dæmonem succubum ex uiro posse genituram concipere, & mox mutatum in incubum, eandem genituram in ute-
rum mulieris projcere, & ex ea hominem generare, ut est falsissimum, ita nullam prorsus fidem mereri debet. Nam & religioni & naturæ repugnat plurimū. Si enim hoc possibile esset, quot ferarum monstris humanum genus tanto tempore, seminum permutatione per dæ-
mones in brutis et hominibus facta, infestatum esse à tan-
to humani generis hoste uidissimus? Quare recte de his Conciliator in libro de Medicina, differentia 25. di-
cens, Sciendum testiculos uiri generatiuæ uirtutis esse príncipes, non solos tamen, quia ex his solis generandi non sit príncipium, neq; per se soli generationem pos-
sunt perficere. Primum enim ex corde príncipium est, propter uitalem in ipso uirtutem repositam, ita ut nū ui-
uum sine eius uirtutis adminiculo generari possit. Nam
uitali uirtute & naturali calore testiculorum uirtus tan-
dem constat. Quare dæmonem ut succubum ex homi-
nibus cōcipere, & in homines ut incubum conceptum
semen projcere & hominem generare posse, non fabu-
losum modo dictu, sed impium etiam creditu dicimus.

An autem infantes furandi, transferendi, supponen-
di & permutandi dæmon potestate habeat, multa quæ= supposi-
tione non indiget. Quod enim interdum tale quid sit, non illius potestate, sed Dei Opt. Max. permisso pro-
pter hominum peccata fieri tenendū est, in primis quan-
do impij parentes, nulla religiosa liberorum cura habi-
ta, illos non dei benedictione muniunt, sed dæmonis
maledictione obruunt. Omnes ergo, quia Dei sunt in-

LIBER
fantes, illos religiose tractare & Deo consecrare, nō dæmoniacis maledictionibus obijcere, addiscant.

LIBER SEXTVS.

DE STERILITATIS CAVSIS DI-
uersis, & de præcipuis matricis ægritudi-
bus, omniumq; horum curis uarijs.

C A P V T I.

De sterilitate uirorum & fœminarum, eiusq; causis &
signis.

Sterilitas
quid.

STERILITATEM, de qua in præsentiarū dicere instituimus, non modo pariendi in mulieribus, sed in uiris quoq; generandi & semen fœcundum emittendi, corrīgibili aliqua de causa cōtractam impotentiā & difficultatem dicimus. Hanc Aristoteles obesōribus uiris & fœminis in primis tribuit, propter genitallium membrorum malam proportionem & indispositam habitudinem, utpote in quib; semen prouocetur remotius, & uitalis sp̄ritus in illo cōclusus propter eam moram euanescat c̄tius. Cæterum non modo ea corporis habitudo, sed insuper multæ aliae quoq; eius difficultatis existunt causæ. Cum enim uideamus s̄epe coniuges coniunctos non generare, disiunctos autem genera re utrosq; & contra, eos qui coniuncti generant, disiunctos, fœcundos nō esse, aliquid certe causæ subesse oper tet. Quare de his quæ notiora sunt in medium afferre, non inutile fore existimamus; externæ enim & internæ

quæ

quæ h̄c concurrunt causæ multæ sunt.

Vt autem in multis externis habet sua adiumenta fœcunditas, uelut in diæta conuenienti, temperatura aeris consueta, thermis natura calidioribus, quales sunt Helueticæ & Vallesianæ, cum aquis Empfisiacis: ita sterilitas quoq; & generati difficultas plurimum ex illis opis habent, ueluti ex inconvienienti diæta, assueti aeris permutatione, & glacialis aquæ potu & balneis. Deinde ex habitudine genitalium membrorum sterilitas quoq; esti mari potest: fit enim ut his non paucæ ægritudines accidunt, propter quas non modo steriles & generandi impotentes, sed & coniugib; cohabitare inepti coniuges fiant. Quo loco restrictio orificij matricis plurimum incommo dat, qua fit, ut non modo retenti menses generationem impedian, sed insuper alia quoq; plurima mala pariant. Rursum, cum genitalia membra per se aut nimis patula aut restricta sunt, eoq; neq; cõceptui neq; generationi conueniunt. Retentio menstruorum idem facit, quæ matricem multum infestat, & semen in uterum projectum propter copiam malorum humorum suffocat. Ex mulierib; quoq; quæ plus nimium virágines, et ex viris qui plus sati effeminati sunt, generationi minus idonei sunt. Hæ enim purgationibus menstruis & humoribus nutritiis in universum ferè carent: illi autem nimis frigidæ & humidi generatiua virtute præditum semen projicere nequeunt. Huc pertinet & attractiua matricis virtus debilior, & eiusdem permutatio exterior. Nam attractiua & expulsiva matricis virtus aut robustior aut debilior, ex æquo difficultatem generandi paruit. Matricis quoq; ægritudines, tumores, inflammations, hulcera, apostemata, acetabula rupta, menses copiosi aut retenti, & quæ his sunt similia, eidē difficultas ex matrice.

tati multam causam præbent. Venas quoq; post aures si-
tas (utpote quæ uiam spiritibus præbent, quos semini ce-
rebrum cōmunicat) relectas, Hippocrate monēte, mul-
ti eidem causam esse dicūt. Vesicæ incisionem idem pa-
rere affirmant, quæ tamen per se letalís existit. Multa e-
tiam sunt quæ sumpta proprie sterilitatem inducant, ue-
luti camphora, cicuta, et his similes herbe & radices alie-
omniaq; quæ cerebrum, renes & testiculos, utpote prin-
cipalia generationis membra, offendunt.

*Externa
causæ.*

Huc etiam multa alia quoq; pertinent, ueluti nimia
repletio, inanitio, exercitia iñmodica, caliditas resoluens,
frigiditas mortificans. Peculiarem etiam quibusdam a-
quis sterilitatem inducendi uim Theophrastus tribuit.

Primum inter causas complexionum ferè diuersi-
tas obtinet, quando coniuges iusta qualitatum tempera-
tura careant. Vbi autem uel aliquantulum mixtae fue-
rint, facilius generare poterunt. Multa quoq; ætas per se
in uiris & foemini generationem propter humorū de-
fectū impedit, licet septuagenarios & octogenarios non
paucos generasse adhuc compertum sit. Postremo, ma-
gna etiam sterilitatis causa est, quæ per ueneficarū præ-
stigia contingit. Hæc de notioribus sterilitatis causis di-
xisse sufficiat.

*Signa steri-
litatis.*

Signa autem quibus hæc imprægnandi difficultas
obseruari potest, existunt plurima. Prima ex genitalium
membrorum constitutione & habitudine sumēda sunt,
ueluti si aliquo uitio laborent, nimis patula aut restricta
sint, generationi agnoscatur minus esse idonea. Semen
quoq; si nimis calidum aut frigidū existat, quod ipsum
ex urinæ non modo colore, sed substātia quoq; eiusdem
obseruari posse aiunt. Ex habitu & colore corporis de
sterilitate & fœcunditate multi etiam iudicant, ut quæ
pallidiores

pallidiores sunt fœminæ, humidiiores quoq; credantur esse. Si humidiores, ergo & retinendo & fouendo semi-
ni minus pares. Peculiare quorundam experimentum hoc est. Hordeo urinam cuiuspam, de cuius sterilitate
aut fœcunditate inquisituri sunt, affundunt. Hoc intra decimum diem si germinet, pro fœcunditatis nota: si non
germinet, pro sterilitatis certo argumento agnoscant. Alij autem siliquis uel furfuri urinam affundentes, steri-
litatis notam ex eo obseruant, si uermes in eo generari uideant. Hippocrates suffimentis hoc indagare monet,
ut suffitu inferius adhibito, superius per olfactum (infe-
rius pannis obstructa muliere) obseruato, fœcunditatis
nota credatur esse, eo quod genitalia membra restricta
non sint: si non deprehendatur, restrictæ matricis adeoq;
sterilitatis satis certa nota existat. Linimentis oculorum
nonnulli idem deprehendi posse uolunt, ut si linimenta
colorum quorundam oculis inspersa sputum non alte-
rent, certa constipatiōnis adeoq; sterilitatis signa sint, eo
quod semini confinia membra oculi existant, utpote
propter cuius emissionem immodicam ijdem cito con-
cidant. Habent & sua nonnullæ uetulæ signa, quibus
in utro coniugū maior sterilitas existat, obseruent. Mal-
uæ enim manipulos duos seorsim positos, alterum alte-
rius coniugis urina perfundunt, alterumq; alterius simi-
liter, prioremq; qui exaruerit, sterilitatis in eo cuius uri-
na perfusus est, testem esse perhibent. Eadem & per fa-
bas & hordeum experimenta sumunt, ut cuius pars ci-
tius germinat, in eo plus fœcunditatis esse credant.

Notandum porro hic quoq; est, mulieres fœcundas
& liberis generandis idoneas, citius quidem præ sterili-
bus habitu corporis senescere, macrescere & debiliores
fieri, senectam tamen multò saniorem ijs. quæ nunquam

generarunt, nancisci, utpote in quibus retentorum uariorum humorum copia peius aliquid pepererit, & sanitatem corporis bene constitutam infestandi maiorem occasionem dederit.

C A P V T II.

De cura sterilitatis à phlegmate profecte.

OGNITIS iam causis & signis difficultatis cōcipiendi in mulieribus, imprægnandi in uiris, & generandi in utriscq; consequens est nunc de horum quoq; cura dicere. Et primum quidem si ex humido & frigido phlegmate ea difficultas cōtracta fuerit, ante omnia superflua ea materia sequentí syrupo mihiuenda & expurganda erit.

Rx Radicum Rubeæ maioris, ʒ ij.

Rusci,

Asparagi,

Graminis, Cyperi ana ʒ j.

Artemisiæ,

Sauinæ,

Nepetæ,

Melissæ,

Balsamitæ,

Mentæ,

Scolopendriæ,

Capillorum Veneris,

Gallitrici,

Samsuci,

Origani,

Calamenti montani,

Pulegiij,

Radicum Valerianæ ana M. f.

Seminis

Seminis fefeleos 3. vj.

Anisi,

Carui,

Marathri,

Ameos,

Spicæ nardi ana 3. ij.

Xylobalsami,

Carpobalsami, ana 3. j.

Liquiritiæ,

Passicularum, ana 3 j.

Florum Anthos,

Stæchados Arabicæ ana 3 f.

Rasuræ eboris,

Calami aromatici,

Santali rubei, ana 3 f.

Conquassentur hæc omnia, & fiat decoctio cum aquæ fontanæ, & aceti ana 3 iiij. & sacchari ℥. iiij. colentur usq; ad medietatem, & colaturæ addantur

Cinamomi, 3. j.

Musci grana iiiij.

De hoc syrupo aromatizato singulis diebus mane uncas iiij. bene calidas bibere oportet. Vel syrupum huc magis dissoluere in aqua sambuci, pimpinellæ & artemisiæ, de singulis uncia una sumpta, & tres uncias mane bene calidas bibere licet. Vel alium syrupum hac forma parare poteris.

ix Artemisiæ,

Sauinæ,

Mentæ,

Origani,

Calamenti,

Hyslopi,

L I B E R

Pimpinellæ,
Chamædryos,
Polytrichi,
Florum sambuci,
Stichados, ana M. j.
Anisi,
Marathri,
Ameos,
Carui,
Seminis anethi,
Sefeleoſ ana 3 f.
Radicis asparagi,
Rusci,
Rubeæ maioris, ana 15. f.
Cicerum rub. pugillum j.
Spicæ Celticæ,
Spicæ nardi,
Cyperi,
Squianthi,
Calami aromatici ana 3. ij.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana, cum melle &
faccharo ana 15. j. f. & aromatizetur per colaturā cum
cīnamomo & musco, ut est prædictum. De hoc syru-
po tres haustus tribus diebus cōtinuis bene calidi ma-
ne sumendi sic parari poterunt.

℞ Oxymelitis squillitici,
Syrupi de radicibus acetosi,
Syrupi de artemisia, ana 3 j. f.
Aquarum pimpinellæ,
Fœniculi,
Artemisia ana 3 iiij.

Ex mixtura horum tres haustus fiant.

Deinde

Deinde materia hac per prædictos syrups sufficien-
ter ad purgationē emollita, si ualidioris naturæ uel com-
plexionis mulier hāc difficultatem passa extiterit, hasce
etiam pilulas sumere poterit.

℞ Pilularum fœtidarum 3 ij.

Specierum Diacastorei 3 j.

Diagridij grana ij.

Fiant cum syrupo de artemisia uel melle pilulæ xi.

Quod si autem pilularum usum horruerit, pro pilulis
hac potionē utatur.

℞ Diacassiae 3 f.

Electuarij diaphœnicon,

Electuarij Indi ana 3. ij.

Syrupi de radicibus sine aceto 3. j.

Misce cum aqua artemisiae uel melissæ 3 ij. & fiant hau-
stus.

Vel aliter.

℞ Electuarij diaphœnicon,

Elect. Indi,

Diacassiae ana 3. j.

Agarici electi 3. ij.

Zingiberis 3 j.

Salis gemmæ grana vij.

Infundantur omnia in aquam lactis caprarum & mel-
lis roſati 3 j. eaq̄ duodecim horis infusa exprimantur,
& prædictis mixta electuarij in potum redigantur.

Si uero Electarium ſiccum magis adlubuerit, tres
boli ſicci tali forma confiant.

℞ Elect. diaphœnicon,

Elect. Indi,

Diacassiae ana 3. ij.

Sacchari albi q. f. & fiant

tres boli deaurati.

Sin ec hoc placuerit, hanc in tabulis confectionem praeparare poteris.

Rosarum rubearum,

Cinamomi,

Zingiberis ana 3. j.

Santali albi & rubei ana 3. f.

Hermodactylorum,

Efulae ana 3. j. f.

Diagridij,

Turbit, ana 3. ij.

Mastiches 3 j.

Sacchari albi 4. f.

Dissoluantur omnia haec cum succo uel aqua artemisiæ, & aliquot infusa horis exprimatur, & confectio in mortellis uel tabulis fiat. Dosis sit 3. f. uel 3. v.

Vel si placet, de modo dictis pulueribus sumes, & saccharo albo trito æquali pondere miscebis, & trageam cœficies, de qua 3. j. f. singulis mane in iuscule cicerum bene calidam præbebis. Quidam folia sene trita 3. ij. f. ad hanc formam præbent. Cæterum solutiua huiusmodi, peritorum medicorum consilio pro eorum qualitatibus quibus haec tribuuntur, sunt temperanda.

Expurgata iam sufficiēter prædictis medicaminibus eiusmodi materia, proximum erit ut usus thermarum sequatur, ex quibus quoties mulier ascenderit, de theria- ca communi uel Mithridatio 3. j. in aqua artemisiæ sumat. Vel si magis placet, de sequenti confectione sumat aliquantulum.

R Specierum, Trypheræ magnæ sine opio,

Diapliris,

Diambræ,

Diamusci,

Diamusci,
Diasatyrij, ana 3. f.

Rasuræ eboris,
Seminiſ mercurialis ana 3 ij.

Coaguli leporis, & matricis eius, ana 3. f.
Siseleos 3 f.

Sacchari albi 4. f.

Dissoluantur cum aqua melissæ, & his rite coctis addantur, conseruæ corticum citri 3 j. & conseruæ anthos 3 f. fiat confectio crassiuscula in morsellis.

Primaria autem eius dum thermis utitur cura sit, ut certa & conuenienti diæta, frugaliq; uictu utatur, cuius præscriptio à perito medico semper petenda erit.

Quod si autem eiusmodi thermas mulier habere nequeat, balneum illi ex sequentibus herbis in aqua coctis parari poterit.

℞ Artemisiæ,
Betonicæ,
Chamæpityos,
Chamædryos,
Chelidoniæ,
Gallitrici,
Foliorum lauri,
Maluae,
Amaraci,
Melissæ,
Nepetæ,
Origani,
Ozimi,
Pulegij,
Rosmarini,
Sauinæ,

Meliloti,
 Hyperici,
 Hyssopi,
 Chamæmali, ana M. j.
 Carvi,
 Cumini,
 Sileris montani,
 Anisi,
 Anethi, ana ʒ iij.
 Seminis lini,
 Fœnogræci, ana ʒ ij.
 Radicum consolidæ maioris,
 Valerianæ,
 Petroselini, ana †. s. j.
 Sulphuris ʒ j. f.
 Salis ʒ ij.
 Aluminis ʒ j.

Mixta omnia faccio concludantur, & in aqua bulliant:
 Quarto autem die de nouo semper balneum hoc erit in-
 staurandum. Hoc balneum quoties reliquerit, de theria
 ca communi uel Mithridatio ut prædictum est, sumat,
 lecto decumbat, & si qua potest, sudore prouocet. Vel
 confectione præscripta eodem modo mane & uesperi
 utatur.

Vbi autem hoc balneo uti parum commodum fore
 uidebitur, selectæ quædam ex prædictis herbæ colligi,
 & ex his fomenta poterunt fieri.

Cæterum quando omnia hæc phlegmaticum humo-
 rem sufficiēter expurgare non potuerint, pessarium hoc
 modo paratum, singulis noctibus illi adhibere proderit;
 quo tandem utatur, donec phlegmaticis humoribus su-
 perfluis se liberatam esse senserit.

¶ Artemisia,
Sauinae,
Maioranæ,
Dictamni,
Absinthij; ana 3. f.

Anisi,
Ameos,
Rutæ,
Corticum thuris, ana 3 j.
Pulpæ colocynthidis 3 ij.

Fiat puluis, & subigatur cum succo Mercurialis uel Cha
mædryos, fiatq; pessarium.

Porro inter omnia medicamina matricem astringen
di uix aliud magis quam sequens illud probari putamus.

¶ Acaciæ,
Balaustiorum,
Capitum glandium,
Scoriae ferri,
Menta,
Lilij,
Corticis lentisci, id est, arboris mastiches,
Corticis olibani,
Antheræ,
Sumach,
Tartari,
Spicæ, ana 3. f.

Misce & fiat puluis, ex quo cum succo acetosæ uel uirge
pastoris seu millefolij siant pessaria.

Quoniam uero aliquando fit ut propter nimis frigi- Pætor ma
dum & humidum phlegma, matrix semen non modo tricis quo-
retinere nequeat, sed etiā diro foetore offendat, tunc se- modo cu-
quenti medicamine est utendum.

R Gallæ,
Nucis muscatæ, ana 3. iiij.
Caryophyllorum 3. j.
Musci 3 f.

Terantur, & cum uini rubei ℥. j. dissoluātur. His cum mulier uti uoluerit, bene calidis genitalia mēbra abluit, pannosq; immersos imponat, in prīmis autem hoc cubitum itura faciat.

Quod si magis efficax matricem astringendi medica men placuerit, hoc ipso uti licebit.

R Radicis consolidæ maioris,
Aluminis,
Balaustij,
Myrrhæ,
Olibani,
Masticæ,
Colophomiæ,
Boli Armeniæ,
Gallarum cupressi,
Cornu cerui ustæ, ana 3. j. f.

Terantur omnia, & in puluerem redigatur, cuius dīmī dia pars uel totum bulliat in uino rubeo austero, mixto aceto modico. Ea decoctione bene calida mulier genitalia abluit. Puluerem etiam siccum ījs inspergere poterit, pannumq; aliquoties complicatum ea decoctione madefactum imponere.

Quod si hoc quoq; nihil aut parū præstiterit, sequenti insuper pessario ad hunc modum parato utendū erit.

R Aluminis scissilis,
Myrrhæ,
Ligni aloes,
Pilorum leporis incisorum,

Rutæ,

Rutæ,
Baccarum lauri,
Doronici,
Nucum cupressi ana 3 f.
Storacis calamitæ 3. ij.
Ambræ 3. j. f.
Moschi 3 f.
Gallarum,
Masticæ,
Aluminis saccharini, ana 3. ij.

Mixta in puluerem redigantur, & cum oleo myrtilloru
fiat pessarium.

C A P V T . I I I .

De cura sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus oborte.

V A N D O à cholera imprægnandi difficultas
fuerit, ante omnia conueniens diæta instituen-
da erit, & mediocris usus omnium eorum quæ
hominum uitæ necessariò inferuiunt, puta, somni, uigila-
lia, motus, quietis, cibæ, potus, aeris & similium, ut ad fri-
gidum & humidum declinent omnia. Deinde post ali-
quandiu tentatum harum rerum conuenientem usum,
uenæ malleoli utriusq; pedis aperiendæ erunt, in primis
uero quando sanguine mulier abundauerit & hilarior
uisa fuerit. Nimirum tamen sanguinem non mittat, quo-
niam sanguis, ut uulgò dicunt, frenum est cholerae. Post
uenæ sectionem sequente syrupo cholericí humores e-
runt præparandi.

R² Syruporum acetosæ simplicis,
Oxyfacchari simplicis,
Endiuiæ, ana 3 j.
Aquarum Cichorij,

Lupulorum,
Buglossi, ana 3 ij.

Misce cum sandalo citrino, cinamomo & macis q. s. &
ut potus aromatizetur. De potu hoc singulis diebus ma-
ne uacuo adhuc uentriculo, & tribus ante cœnam ho-
ris, aut quotiescunq; hoc necessarium fore uidebitur, cer-
tam illi portionem propinabis. Velsi placet, pro potu
hoc decoctionem hanc potes illi præbere satis calidam.

℞ Florum buglossi,
Borraginis,

Rosarum rubearum, ana M. f.

Violarum,

Lactucæ,

Foliorum papaveris albi,

Endiuiaæ,

Scariolæ, ana M. j.

Seminis endiuiaæ,

Lactucæ, ana 3 f.

Quatuor seminum frigidorum 3. vj.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana q. s. uel cum ui-
ni granatorum 3 j. s. & aceti 3 iiiij. Addantur sacchari
t. ij. & aromatizetur cum santali citrini, cinamomi &
ambræ ana 3 j. Utatur hoc syrupo mane & uesperi do-
si unciarum trium.

Iam superflua materia humorum cholericorum ad
purgationē præparata, sequenti haustu erit expurgāda.

℞ Cassiae nouiter extractæ, uel

Mannæ electæ 3 j.

Temperentur decoctione sequenti.

℞ Capillorum Veneris,

Florum buglossi,

Violarum,

Prunorum,

Prunorum,

Tamarindarum,

Electuarij de succo rosatum, ana 3. ij.

Misce cum prædictæ decoctionis 3 iij. & fiat haustus unus.

Vel & Rhabarbari electi 3. ij. Spicæ nardi grana vj. infundantur in lac caprinum cum uino albo paucō, & x. horis infusione facta exprimantur. Eius autem co-laturæ & 3 iij. & Syrupi de rosis Persicis 3 j. s. & ex mixtis illis fiat haustus unus.

Sí potus hic non adlubescit, bolum illi sequentem sic confectum præbebis.

& Electuarij de succo rosarum,

Diamannæ, ana 3. iij.

Sacchari albi, q. s.

Bolus deauratus in tres partes diuisus fiat.

Quod si autem citrina uel uitellina Cholera hanc difficitatem matrici pepererit, sequentibus solutiuis mixtis erit utendum, certo pondere pro periti medici consilio sumpto, ex

Citrina uel
uitellina
Cholera
quomodo
purganda.

Electuario Diaphœniconis,

Electuario Indi,

Pilulis de rhabarbaro, &

Aggregatiis.

Expurgatis deinde sufficiēter superfluis humorib⁹, matricis natura & habitudo rursum sequenti erit confirmata medicamine.

& Specierum diatria sandali 3. ij.

Rasuræ eboris,

Visci quercini,

Pulueris genitalis tauri,

Matricis leporis, ana 3. ij.

Sacchari albi ℥. f.

Dissoluantur cum aqua rosarum, & confectio in morsel lis fiat, Vel aliter.

R Conseruæ rosarum ʒ. f.

Borraginis,

Florum nenufaris,

Buglossi ana ʒ. iiij.

Specierum Diarhodon Abbatis,

Diatria santali,

Aromatici rosati, ana ʒ. i.

Margaritarum,

Pulueris gemmæ,

Rasuræ eboris,

Visci quercini, ana ʒ. f.

Species omnes hæ dissoluantur cum syrupo rosarum q. f. & fiat mixtura & electuarium deauratum.

His omnibus rite expeditis, sequenti balneo lauet, quod hoc modo paretur.

R Vtriusq; malvae cum radicibus,

Matris uolarum,

Rosarum rubearum,

Nenufaris,

Foliorum cotoniana m. j.

Fœnogræci ℥. f.

Salis communis,

Aluminis rochæ ana ʒ. ij.

Incidentur herbae omnes minutatim, & sacco conclusa in aqua, in qua mulieri insidendum est, bulliant. Huius balnei usus singulis annis per tres aut quatuor continuas hebdomas esse poterit. E balneo autem quotiescumq; exiuerit, pondus quellanæ nucis de electuario confortatiuo præscripto sumere debet.

Suffitum

Suffitum etiam hunc interdum à balneo pro utero faciat.

R: Santalorum omnium, ana 3. j. f.

Styracis calamitæ 3 ij.

Ambræ granæ vj.

Rosarum rubearum,

Florum nenufaris,

Violarum, ana 3. j.

Conquassentur cum aqua rosarum, & trochisci fiant.

Vnguento item Galeni uel sandalino lumbos & matricem aliquoties perungere non inutile erit.

Pessarijs etiam sic paratis noctu uti poterit.

R: Medullæ cruris uituli,

Cerebri cerui,

Butyri uaccini,

Adipis caprinæ,

Seminis merculialis, ana 3 f.

Acaciæ,

Hypoquistidos,

Santali rubei,

Styracis liquidæ,

Cornu cerui usti, ana 3. f.

Incorporentur cum oleo rosarum & lana pura, fiantq; pessaria.

C A P V T I I I I .

De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus sup perfluis proueniat.

V O N I A M uero non ex phlegmate modo & cholera abundantibus sterilitas inducitur, sed ex nimio sanguine quoq; cōtrahitur, eidemq; interdum reliqui humores etiam nimij uel corrupti mi-

scetur, primum per urinæ iudicia dispiciendum erit, quis nam ex illis humoribus abundet. Si sanguinem solum abundare deprehenderis, tunc talis erit instituenda diæta, quæ sanguinē minuat, & modicum illi alimento ministrat. Si humorem cholericum inesse senseris, diætam ad frigidiores modum institues. Si phlegma in eo abundauerit, ad siccum diætę temperaturam diriges. Sic enim fiet, ut ad conuenientem purgationem ea superfluitas cuiuscunq; tādem humoris fuerit, sensim præparari possi. Quia uero sanguinem prædictis humoribus permixtum, ab ijsdem purgandi ratio uulgo nota non est, ea à peritioribus est petenda medicis: nos quod ad sanguineorum humorum minuendam copiam pertinet, hic prosequemur tantum.

Quando itaq; in mulieribus sanguinis abundantiam conceptum impedire constat, primum uenæ malleoli in utroq; pede aperiantur, & iusta sanguinis immunitio fiat. Quo facto balneum ex talibus herbis erit præparandum, quæ ad frigidum omnes declinent. Post balneum autem his tabulis uti debet mulier.

Rx Cinamomi,
Seminis mercurialis,
Rosarum rubearum,
Limaturæ eboris,
Margaritarum præparat, ana 3. j.
Corallí rubei præparati,
Pulueris de gemmis, ana 3 ij.
Santalorum omnium 3. f.
Sacchari 1*b.* f.

Dissoluatur saccharū in aqua rosarum, & decoquuntur omnia usq; ad consumptionem aquæ rosarum : quo facto, addatur conseruæ rosarum 3. j. mixtisq; omnibus

ut

ut decet tabulæ deauratae fiant.

Electuarium etiam huic usui ualde accommodum,
de quo ante cibum nucis auellanæ pondere semper sua-
mat, hoc modo præparari poterit.

℞ Conseruæ rosarum ʒ j.

Buglossi,

Borraginis ana ʒ. ij.

Specierum diatria santali,

Diarhodon abbatis, ana ʒ. iiij.

Misceantur species hæc cum syrupo rosarum, & incorpo-
rentur omnia simul, & deaurentur cum folijs aurí q. s.
& fiat electuarium.

Fomentari etiam utile erit super sequentium specie-
rum decoctione in aqua pluviali facta, uel in qua cha-
lybs extinctus sit.

℞ Rosarum rubearum,

Gallarum,

Sumach,

Semini plantaginis maioris cum folijs,

Consolidæ maioris, ana M. s.

Terræ sigillatae,

Boli Armeniæ,

Aluminis rochæ, ana ʒ s.

Ex præscriptis speciebus puluis quoq; fieri & in prædi-
cta aqua bullire poterit, qua mersus complicatus aliquo
ties pannus, lumbis & genitalibus bene calidus im-
poni debet.

Emplastrum quoq; sequens prædicto modo calidum
similiter imponi poterit.

℞ Musci grana vj.

Santali citrini,

Rosarum rubearum ana ʒ. s.

Olei rosarum ʒ j. f.
Misce, & fiat emplastrum.

C A P V T V.

De cura sterilitatis, ex melancholico humore natae.

I melancholicus humor abundans sterilitatis causa fuerit, diaeta ante omnia ad calidum & humidum declinans erit instituenda. Frons quoque exporrigenda, & quantum fieri potest indulgendum gaudijs, omittendī uero moerores, & fugienda omnis tristitia. Tum sequente syrupo superfluus humor ad purgationem præparandus & emolliendus erit.

R: Syrupi acetosi de radicibus ʒ ij.

Fumi terræ ʒ j.

Aquarum scolopendriæ &

Artemisiæ ana ʒ ij.

Misceantur hæc & aromatizentur cum cinamomo, & fiat syrupus clarus.

Vel aliter.

R: Aquarum buglossæ,

Pimpinellæ,

Fumi terræ,

Artemisiæ,

Scolopendriæ, ana ʒ iiij.

Aceti ʒ j.

Sacchari albi ʒ iiiij.

Hæc cum cinamomo aromatizata, Iuleb fiant, cuius dosis sit ʒ iiiij.

Vel aliter.

R: Calaminthæ,

Origani,

Stichadis,

Eupatorij,

Eupatorij,
 Florum borraginis,
 Artemisiae,
 Buglossi,
 Chamædryos ana M. f.
 Scolopendriæ M. j.
 Corticum genistæ,
 Fraxini, ana M. f.
 Passularum ʒ j.
 Misce & fiat decoctio cum
 Epithymi ʒ j.
 Sacchari ℥. j.
 Mellis despumati ℥. f.
 Aceti ʒ ij.

Aromatizetur decoctio hæc cum cinamomo. Dosis sit
 cum prædictis aquis ʒ j. f.

Præparata ad purgationem his syrups & emollita
 materia, consequens est eandem hoc medicamento ex-
 pellere.

℞ Cassia nouiter extractæ,
 Mannæ, ana ʒ f.
 Dissoluantur hæc sequenti decoctione.
 ℞ Capillorum Veneris,
 Florum borraginis,
 Buglossi,
 Violarum,
 Chamædryos,
 Linguæ ceruinæ, ana M. f.
 Passularum, ʒ f.
 Misce & fiat decoctio in aqua, cui adde
 Cinamomi, ʒ. j.
 Cassia extractæ,

Mannæ,
Confectionis hamech, ana 3. ij.
Syrupi uiolarum 3 j.

Misceantur omnia, & fiat medicamentum solutuum,
cuius dosis sit 3 j. f.

Vel aliter.

R Confectionis hamech 3. iiij. f.
Sacchari q. f. & fiat
deauratus bolus trifariam diuisus.

Pilulis Lazuli etiam uti licebit, quarum dosis sit 3 j.

Expurgata materia superflua, proximum est conuenientibus & ad rem pertinentibus uti balneis, quæ hoc modo paranda erunt,

R Chamæmali,
Meliloti,
Chamædryos,
Chamæpithyos,
Hyssopi,
Foliorum lauri,
Lauendulæ, ana. M. ij.
Artemisiae M. iiiij.
Maluauisci cum radicibus M. v.
Seminis lini,
Fœnogræci, ana tib. j.
Radicum ualerianæ tib. f.

Omnia hæc incidentur, & conclusa sacco bulliant, cui mulier deinde insideat.

Post balneum autem, uel singulis diebus marie & uesperi, certam particulâ de sequenti cōfectione comedat.

R Specierum de lapidibus pretiosis 3. ij.
Seminis Mercurialis,
Limaturæ eboris, ana 3. j.

Pudenda

Pudendi tauri,
 Coaguli leporis cum matrice, ana 3 ij.
 Sacchari albi 1*b.s.*
 Dissolue cum aqua
 Buglossi, & adde
 Conseruarum buglossi 3 s.
 Borraginis 3. iiij.
 Cinamomii 3.j.

Puluerisanda puluerizentur, & confection in mortellis
 fiat.

Quod si autem præscripti balnei usus accommodus
 non fuerit, fomenta tamen ex præscriptis speciebus sie-
 ri poterunt, semper adhibito precedentí hoc electuario.

Cæterum post balneum uel fomentationes, his quoque
 pessarijs uti noctu & quouis alio conuenienti tempore,
 non erit inutile,

- ¶ Costum puluerizatum & cum oleo ro-
 sarum & bombyce, pessarium confice.
 Vel cum fœnogræco & adipe anatis.
 Vel cum seminibus asparagi & adipe anseris.
 Vel cum oleo uiolarum, musco & se-
 minibus prædictis.

C A P V T VI.

De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate,
 & frigiditate profectæ.

 NTER alia concipiendi & generandi impedi-
 menta, non minima causa est, nimia matricis
 siccitas. Ea autem causa obseruata rerum om-
 nium usus ad humidiorem temperaturam dirigendus
 est, ita tamen, ne corpus per hæc debilitetur, sed confir-
 metur. Itaque his tabulis frequentius uti perutile erit.

R Sacchari albi ℥. j. f.

Amyli ʒ iij.

Saccharum dissoluatur cum aqua rosarū, mixtoq; amylo fiat decoctio cum amygdalorū dulcium ʒ iij. & oleo paucō, fiantq; morseli.

Mire utile est etiam lac caprinum recens mulgendo extractum cum melle aut saccharo mixto bibere.

Balneum quoq; hoc mire conueniet. **R** Capita ueruecum, quæ bulliant in alieno aqua pleno eousq; donec ab ossibus caro resoluatur penitus: quo facto, insuper **R**

Foliorum uitis muscatellæ,

Salicis,

Violarum,

Chamænali,

Meliloti, ana M. ij.

Maluæuisci cum radicibus M. vj.

Fœnogræci,

Seminis lini, ana ℥. ij.

Radicum ualerianæ ℥. j. f.

Misce omnia, & ex sufficienter bullitis fiat balneum. Poterit autem & encathismi uice instrui, ut uel in illo mulier insideat, aut ut fomenta ex eo faciat. Post balneum autem uel fomenta de hac confectione proximis ante cibum horis buccellam sumere licet.

R Specierum diarhodon abbatis 3. ij.

Seminis merculialis,

Rasuræ eboris, ana ʒ ij.

Matricis leporis 3. ij.

Seminis bombacis,

Tragacanthæ,

Gumi Arabici ana ʒ. f.

Sacchari albi ℥. f. in aqua bu-

glossi

glossi dissoluti,

Conseruarum buglossi,

Borraginis, ana 3 j.

Misce & fiat deaurata confectio.

In primis uero opus erit matricē humectare, quod partim fiet per somenta inferius in concluso sedili adhibita, partim autem per pessaria sic præparanda.

Rx Medullæ cruris uaccæ,

Adipis gallinæ, ana 3 f.

Styracis liquidæ 3. iiij.

Possunt insuper addi, olei amygdalorum dulciū 3 iiiij.
fiantq; cum lana pessaria.

Quod si autem propter nimiam caliditatem conceptus impediatur, ut aut corpus complexionis nimis calidæ, aut genitalia ipsa infestata sint, tunc ante omnia convenienti uenarum incisione facta, malleoli in sinistro, & hepaticæ in dextro pede, hic calor minuendus erit. Deinde etiam purgationibus quantum sat is est, erit utendum, quibus tamen pro præparandis calidis humoribus, hæc potio erit præmittenda.

Rx Herbarum plantaginis maioris,

Endiuixæ,

Capillorum Veneris,

Polypodiij,

Fumi terræ, ana M. f.

Rosarum rubearum,

Florum uolarum,

Buglossi,

Nenufaris,

Borraginis, ana p. j.

Passularum 3 f.

Mixta omnia cum aqua fontana q. f. ad medietatem

usq; decoquantur, colentur, & colatur& addatur faccha
ti albi q. s. & aromatizetur cum

Cinamomi,
Rasur& eboris,
Corallorum rubeorum præparatorum,
Santali rubei, ana 3. s.

Ex prædicta decoctione sumatur 3 iiij. & misceatur cu
Rhabarbari electi puluerizati 3 ij.

Serapij de epithymo 3 s.

Cassia nouiter extract& 3. j. s.
uel mannae 3. j.

Vel aliter.

Elect. de succorosarum 3. iiij.

Cassia nouiter extract& ,

Diasene, ana 3. ij.

Misce cum prædict& decoctionis uel
aqua endiuia 3 j. s. fiat potus.

Vel aliter.

Syrupi de rosis persicis 3 j.

Syrupi de floribus persici 3 s.

Trochiscorum de agarico 3. j.

Cassia nouiter extract& 3. iiij.

Aquarum bugloss&

Borraginis, ana 3 j.

Misce & fiat haustus unus.

Pessaria quoq; rari & supponi poserunt, cum succo
mandri, astyche, myrrha, camphora & gumii A-
rabico præparata.

Si uero caliditas non excedat, sed temperatio fuerit,
tunc emplastris umbilico & pudendis impositis, quod
abundat, adhuc imminendum erit, ueluti unguento
santalino formaliquida & crassa decocto. Breuisbus, eo
modo

modo procedi potest, ut supra de cholera uel bile & sanguine præscripsimus.

At si frigiditas & humiditas genitalia membra nimis infestauerint, eorum superfluitas primum ad purgationem emollienda & præparanda erit, per remedia ad calidum et siccum declinantia, pro sequentis syrapi præscripto.

R Herbarum artemisiæ,

Betonicæ,

Melissæ,

Pulegij,

Maioranæ, ana M. j.

Radicum enulae campanæ,

Cyperi,

Satyrif,

Apif,

Fœniculi,

Afari, ana 3. ij.

Seminis anisi,

Artemisi,

Liquiritiæ,

Rubeæ tinctorum,

Pastinacæ,

Sileris montani,

Cumini, ana 3. j.

Passularum 3 j.

Aquaæ fontanæ q. f.

Sacchari uel mellis despumati q. f.

Misceantur omnia, & post colaturam aromatizentur cinnamomo, & oxymel squilliticum adiiciatur. Dosis huius sunt 3. iij.

Vel aliter;

R Elect. Indi 3 j.

Cathartici imperialis 3 f.

Aquarum buglossi &

Borraginis, ana 3 j.

Misce & fiat haustus. Vel dissolue cum prædictæ decoctionis 3 ij. & fiat itidem haustus unus.

Pilularum foetidarum & ex rhabarbaro cōfectorum itidem hīc usus esse potest.

Sufficienter purgatione facta, pilulis hoc modo paratis 3. j. sumpta, cubitum ituræ utantur.

R Ligni aloes,

Xylobalsami,

Sileris montani,

Asari,

Masticæ,

Nucis muscatæ,

Seminis anisi,

Fœniculi, ana 3. j.

Spicæ nardi,

Calami aromatici,

Galbani, ana 3. f.

Myrobalanorum chebolorum,

Belliricorum, ana 3. vj.

Aloes 3 ij.

Misce cum syrupo de rosis Persicis, & fiat massa pilularum, quarum dosis sit 3. j. Breuibus, eo modo procedi potest, ut supra in cura phlegmatis monuimus.

C A P V T VII.

De generalibus quibusdam præceptis, virorum & foeminarum sterilitati curandæ inservientibus.

IRORVM & foeminarum sterilitatis curæ magna pars in usu rerum externarū sita est, quem tamen

tamē ita moderatum esse iubemus, ne corpus ad obesio-
rem habitudinem propellat, quia & pinguedo plurimū
fœcunditati officit. Horrida macies etiam multo in hac
causa uitio carere nequit. Quare in utrisq; his, alimentis
temperatoribus, quibus minus inflādi natura insit, erit
utendum. Vīno modico, cibo autem frugalī & tempera-
to. Prīncipaliter uero mulieres complexionem & habi-
tudinem matricis obseruent, & mensibus suis caute in-
tendant, ne his fluentibus, aut purgatæ iam, uictu ufan-
tur inconuenienti, sed talibus fruātur potissimum, qui-
bus expulsuam uim inesse constat, qualia sunt, apium,
petroselinum, fœniculū, pīmpinella uulgò Germanis di-
cta, cum similibus herbis & eiusdem naturæ radicibus.
Cæterum ut ad omnem casum bene instructæ quælibet
esse possint, contrariam cuiuī corruptæ matricis com-
plexionī dabimus antidotum.

Et primum quidem quando matrix nimia frigidita-
te infestata fuerit, mensium sit retentio, ex male disposi-
ta cibi potusq; ratione cōtracta, unde dolores circa lum-
bos, renes, genitalia, per tergū reliquaq; corporis mem-
bra sentiuntur continui, frigoraq; subinde infestant hor-
rida. His autem sic habentibus seruunt quæcunq; cali-
dioris naturæ existunt, in primis uero thermæ sulphure
abundantes, quales Heluetiorum præcipue existunt Ba-
denses dictæ. Syrupo autem uel potionē pro præpara-
tione expurgandæ huius materiæ, primum uti perutile
erit huiusmodi.

R Syrupi de artemisia 3 j.

Oxymelitis compositi 3 s.

Aquarum artemisiae &

Melissæ, ana 3 j.

Miscendo siat haustus unus.

Pro expurgatione autem hoc potu utendum.

- ¶ Benedictæ laxatiuæ,
- Cassiæ nouiter extractæ, ana 3. iiij.
- Aquarum pulegij &
- Artemisiæ 3. j. f.
- Miscendo fiat haustus unus.

Diacastoreum etiam ad hunc usum probatur.

Omnis quoq; cibi earum aromatibus quæ calefaciendi naturam habent, condiendi sunt, puta pipere, zingibere & similibus. Breuibus, eo modo procedendum ut supra in curanda sterilitate phlegmatica docuimus.

Deinde, si nimia caliditate & siccitate matrix infesta ta fuerit, fluent sæpius menses, acuti tamen, ita ut pudenda quoq; afficiantur & exulceretur sæpius. In hoc casu, & diæta, & medicamina, omniumq; externalium rerum usus ad frigidum & humidum reuocandus erit, ut & su præ dictum in cura sterilitatis ex biliis abundantia.

Quia uero & à conclusa uentositate sæpe conceptus impeditur, cibo potuq; non inflante sed uentositatem dissipante, erit utendum, eoq; procedendum ordine ut supra de mola uentosa curanda docuimus. Et hæc de his quæ sterilitatem rectificant, sufficienter dicta sint.

Administratio facundi tatis. Nunc quæ fecunditatem promouent & inducunt, in hac tractatione omittēda non sunt. Multa hic eximiē utilia à ueteribus & recentioribus sunt prodita medicis, quorum quæ delectissima sunt, colligere, & in medium afferre, nō sine multorum fructu, perutile esse duximus.

Suffuum. Suffimenta primum prunæ iniecta, & ad matricem directa plurimis hæc placent.

- ¶ Nucum cupressi,
- Nucis muscatæ,
- Masticæ,

Thuris,

Thuri,
 Ladani,
 Myrrhae,
 Galbani,
 Bdellij,
 Baccarum lauri, ana 3. j.
 Styracis calamitae,
 Styracis liquidii, ana 3 ij.
 Caryophyllorum,
 Carui ana 3. f.
 Ambræ grana ij.
 Croci 3 j.
 Musci grana v.

Misceatur omnia haec cum oleo spicæ odoriferæ, fiant
 trochisci, quibus mane adhuc ieunæ & uesperi cubitu
 ituræ mulieres suffiantur. Hinc & pessaria cōmoda con
 fici quoq; poterunt.

Vnguento etiam sequenti genitalia perungere pro-
 derit. *Vnguentum*

Rx Styracis calamitæ 3. j.
 Croci,
 Mastiches,
 Ladani,
 Myrrhae, ana 3. j. Misce cum
 oleo spicæ
 Rosarum &
 cera alba q. s.
 Et fiat linimentum,

Profundit in hoc casu & leporum affata cerebra.

Nonnulli autem utuntur adipe anatum, anserum, galli
 narum, ceruorum & similibus, quibus præscriptas miscet
 species, & trochisci faciunt suffitui faciendo idoneos.

Suffumis
g. 4.

L I B E R
Suffumigis etiam sequentibus praescripto modo ut
licebit.

R^z Ladani puri 3 j.
Styracis calamitæ,
Olibanis ana 3. j.
Ligni aloes,
Sauinæ siccæ, ana 3. j. f.
Ambræ grana iij.
Musci grana vj.

Misceatur et teratur omnia, et fiant pistillo calido trochi
sci, ex quibus supra prunas injectis per embotū suffumi
gatio fiat. Ex massa horum & pessaria confici poterunt.

Vel aliter.

R^z Ladani 3. j.
Styracis calamitæ 3 f.
Caryophyllorum,
Ligni aloes,
Rosarum rubearum, ana 3. ij.
Ambræ 3 f.
Musci grana vj.

Terantur omnia hæc, & trochisci prædicto modo fiant.
Nonnulli horum etiam aqua rosarum dissoluī poterunt,
eaq; os matricis ablui. Hinc & pessaria parari possunt.

Aliud mirè utile,

R^z Rosarum rubearum 3. f.
Thuris,
Masticæ,
Myrrhæ,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ,
Myrtillorum, ana 3. ij.
Styracis calamitæ 3 j.

Ladani

Ladani ȝ f.

Ambræ,

Musci,

Ligni aloes,

Caryophyllorum,

Balsami artificialis,

Spicæ nardiana ȝ f.

Terenda teratur; & predicto modo trochisci fiant, quo-
rum per embotum ȝ. f. sufficiatur.

Veteribus quibusdam pro uero quasi receptum erat,
mulieres quæ radicibus aristolochiæ cum assata uitulina
carne sæpius uescerentur, certò ferè masculam sobolem
concipere posse.

Sed ex recentioribus plures talia pessaria septimo die *Pessaria*
post mensium diffluxum pro cõceptu rectificando sup-
ponere admonent.

℞ Radicis gentianæ,

Croci,

Myrtillorum,

Aloes, ana ȝ. ij.

Olei lini q. f.

Et fiat pessarium, cuius usum

paucis diebus conceptum sequi perhibent.

Galenus autem castoreum recens & piper quodus xij.
granorum hordei pôdere sumptum, succo pulegij mix-
ta, in uino cretico uel maluatico bibere consulit. Idem
ille matricem leporis siccatam & tritam in uino maluati-
co sumptam, probari quibusdam refert. Sed recentiori-
bus nonnullis medicis præscripta suffumigia plurimum
probari certum est. Horum etiam dum mentionem faci-
mus, nihil nobis cum uetularum quarundam præstigij,
& dæmoniacis circa hanc rem artibus ref esse, omnibus

notum esse cupimus. Sed hactenus de ijs quib[us] externe sterilitas auerti, & fœcunditas iuuari potest, dixisse sufficiat.

Interna fœcunditatis adiuncta. Restat & de ijs paucula dicere quæ interne adhiberi possunt. Quia enim coniugum fœcunditas, Veneris fastidio, & imprægnandi impotentia, seminumq[ue] infirmitate, uel naturæ uitio, uel malarum artium præstigij contracta, plurimum impediri potest, omnia hæc quomodo corrigenda sint sequentium medicamentorum præscriptis formulis exponemus.

Puluīs. Puluīs autem huic rei accommodus primū talis fiat.

℞ Testiculorum uulpis,
Castorei,
Matricis leporis aridae, ana 3. ij.
Zingiberis ʒ s.
Galangæ,
Piperis longi, ana 3. ij.
Sacchari pro pondere omnium.

Misce & fiat puluīs, de quo plenum cochleare unū singulis diebus mane & uesperi cum uino maluatico sumendum.

Electuarium. Electuarium etiam multum probatum, uiris foeminiq[ue] perutile, singulis diebus mane iejunis uesperi q[ue]cabitum ituris pondere auellanæ nucis sumendum, hoc modo erit parandum.

℞ Testiculorum uulpis mundatorum ʒ vj.
Cicerum rubeorum,
Menthæ,
Satureiæ,
Erucæ sylvestris,
Radicis acori,
Pastinacæ sylvestris,

Radicis gladioli,
Melissæ,
Nasturcij,
Ozimi,
Pulegij,
Vrticæ,
Fœniculi, ana 3 ij.

Omnia bene mundetur, et in ouino lacte decocta quam
optime pistentur, & ad præparationem huius electuarij
conferuentur. Deinde

¶ Ex cerebris columbarum,
Gallinarum,
Gallorum,
Passerum,
Anatum,
Fasianorum,
Testiculorum tauri,
Hirci salacis,
Gallorum,
Aprorum, ana 3 iij.

Similiter ouino lacte decoquantur, & decocta, modico
butyro recenti cum duorum ouorū uitellis subigantur,
& in patellis successiue assentur. Quo facto

¶ Amygdalarum dulcium,
Nucum auellanæ,
Nucleorum communium,
Nucum pinearum, omnium mundatarum
& aliquantulum affatarum, ana 3 j.
Medullæ nucis Indicæ,
Dactylorum pinguium, ana 3 j. f.

Omnia hæc incidentur, & ultima contritione conteran-
tur. Tandem

- Rx Priapi tauri siccii,
 Seminis erucæ, ana 3. f.
 Seminum anisi,
 Baucisæ,
 Asparagi,
 Fraxini,
 Appij,
 Petroselini,
 Raphani, ana 3. ij.
 Piperis longi,
 Zingiberis, ana 3. iiij.
 Radicum satyrii utriusq; ana 3. f.
 Caudæ scincorum 3. v.
 Caudæ lacerti 3. j. f.

Terantur omnia hæc in puluerem subtilissimum. Præparatis autem omnibus elecuariūm cōfice cum sacchari ℥. viij. de pasta prædictorum ℥. ij. sumptis uel cum mellis despumati ℥. iiiij. & prædictæ pasta ℥. ij. f.

Vnguentū Vnguentum in eundem usum quo genitalia & lumbi perungi possint, tale parari poterit.

- Rx Olei de ouis formicarum,
 Castorei,
 Vulpini,
 Costini,
 Galangæ,
 Sambuci, ana 3. f.
 Petrolei,
 Olei Spicæ odoriferæ, ana 3. ij.
 Radicum piperis,
 Pyretri,
 Euphorbij,
 Castorei, ana 3. f.

Seminis

Semínis erucæ,

Cepæ, ana 3. j.

Mixta omnia cum cera alba & adipe gallinarum q. f.
decoque, & unguentum ex illis confice.

Aqua ad eundem usum talis fiat.

Aqua.

℞ Ouorum formicarum 3 v.

Nucis Indicæ,

Scincí transmaríni,

Caudæ lacerti,

Amygdalarum dulcium,

Pínearum,

Semínis erucæ, ana 3 j.

Vrticæ,

Radícis satyrīj utriusq;

Hermodactylorum,

Piperis longi & nigrī, ana 3 ij.

Muscī 3 j.

Vini optimi albi,

Vini sublimati ana mens. j.

Misceantur & infundantur hæc omnia, & xiiij. diebus
ad solem exposita destillentur. Hac aqua si uti uolueris,
℞ 3 f. cum electuario Diasatyrion 3 j. mixtaq; mane
& uesperi bībito bene calida.

Probantur & hæ pilulæ uesperi sumptæ.

Pilula.

℞ Semínis erucæ,

Raphani,

Petroselini,

Vrticæ,

Satureiæ, ana 3. j.

Testiculorum uulpis,

Príapi tauri, ana 3. ij.

Caudæ scincorum,

L I B E R

Lacertorum, ana 3. j.
Cerebrorum passerum,
Anatum,
Gallorum,
Columbarum, ana 3. f.
Piperis,
Galangæ,
Piperis longi, ana 3. j. f.
Radicum satyrii utriusq; 3. f.
Euphorbiæ,
Castorei, ana 3. j.

Terantur omnia in puluerem, subigantur cum melle,
fiantq; pilulæ quarum dosis sit 3. ij. uel 3. j.

**E lectuarium aliud ad idem mane & uesperi quantitate
nucis castaneæ sumendum, hoc modo parabitur,**

℞ Radicum satyrii ℥. f.
Dactylorum 3 iiiij.
Menthæ,
Zingiberis conditi,
Iniubarum, ana 3 iiij.

Misceantur omnia, lacte ouino decoquantur, & solito
more pistentur. Quo facto, deinde

℞ Testiculorum gallorum,
Verris uel tauri,
Hirci salacis.

Eadem hæc lacte ouino decoquantur, modico butyro
recenti & duorum ouorum uitellis subigantur, & successi
sive in patella assentur. Post quæ

℞ Mellis despumati ℥. ij. f.
Sacchari tabarzeth q. f.

Coquantur hæc omnia successiue, & bene coctis sequen
tes misceantur pulueres.

℞ Pudendi

Pudendi tauri,
 Hirci,
 Seminis erucæ, ana ʒ j. f.
 Galangæ,
 Zedoariæ, ana ʒ j.
 Cinamomi,
 Zingiberis,
 Piperis longi,
 Seminis fraxini, ana ʒ. vj.
 Seminis mercurialis,
 Seminis maluæ, ana ʒ f.
 Medullæ nucis Indicæ,
 Pinearum mundatarum,
 Amygdalorum dulcium, ana ʒ j.

Omnia hæc in puluerem redigantur, & præscriptæ decoctioni misceantur, siatq; electuarium. Iam & hæc de intro recipiendis sterilitatis medicaminibus sufficienter dicta sint.

C A P V T . V I I I .

De suffocatione matricis, eiusq; causa, signis & cura.

RESTAT de potissimum matricis ægritudinibus, quæ sterilitatem inducendi, conceptumq; & generationem prohibēdi uitam præsentissimam habent, deinceps pauca quoq; dicere, quales in primis sunt, matricis suffocatio & præcipitatio, mensiumq; fluxus nimius, eorundemq; retentio. Sed de prima primo dicendum erit.

Suffocationem matricis, non naturalem, sed uentosis varijsq; uaporibus corrupta materia natis, coactū ipsius ^{Suffocatio} ^{matricis} ascensum uersus diaphragma dicimus, quo fit ^{quid.} ut pulmone arterijsq; cordis compressis, aeris meatus

int̄ercludātur, pulmoq; debita & solita dilatatione prohibetur. Hac ipsa autem ægritudine, anhelitus rarescit, cerebrum infestatur, cor constringitur, pulmo comprimitur, sensus motusq; cessant, intercipiuntur sp̄iritus, negant officium membrā corporis, unde sit ut syncopæ euéniant, deliquia repentina obruant, & nonnunquam uita corde suffocato spolient: à quo effectu nomen hoc Latinis accepisse creditur.

Cause.

Causas huius nisi præter naturam detentos menses, corruptumue semē, uel alios in matrice deprauatos humores conclusos in uento sitatem dissolutos, eoq; matrem sursum impellentes, alias dicere non possumus.

Signa.

Præsentis paroxysmi signa. Signa eius ægritudinis duplicita sunt, præsentis quidem ex præsentī paroxysmo; futuri autem, ex futuri paroxysmi petita notis. Præsentis autem ægritudinis præsentem paroxysmum notæ, signa hæc sunt. Anhelitus mulierum rarus, pulsus arteriarum paucus, manus illarum uentri supra umbilicum pro deprimenda sursum tendente matrice continuè affixæ, curua habitudo corporis, color palidus, responsum nullum, intellectus sine uoce uiuidus, motus corporis nullus, similitudo mortis præsentissimæ.

An uero uita in tali ægritudine præsentis paroxysmi, adhuc in corpore superfit, his experimentis licebit assequi. Plumæ uel lana pura eius quæ paroxysmū patitur ori imponantur, quæ si diffrentur aut saltem moueātur, uitam adhuc inesse certum erit. Certius autem erit, uitrum aqua plenum pectori eius imponere, reliqua enim adhuc uita, pectus dilatari necesse est, & aquæ motum cōsequi. Vel, speculum purum politumq; ori naribusq; eius imponendum, & præfenti adhuc uita speculum propter calidum halitum infici uidebis: quod experimentum

mentum ex omnibus uidetur esse probatissimum. Perhibent autem quidam, quandam tribus cōtinuis dīebus noctībusq; hoc paroxysmo laborasse, mortuamq; credī tam post tātum tempus tandem ad se rediſſe. Nos uno naturali die, horis inquam 24. contiguis, idem in quībusdam mulieribus propter suffocationē matricis, euerū nisse uidimus.

Futurum autem paroxysmum signa hæc præcedunt, scilicet, dolores capitīs, oculorum uertigo, pulsus cor= dīs cōtinui, anhelitus difficiles, rationis propter uapo= res spiritibus mixtos perturbatio, membrorū omnium debilitas, sudores frigidi, dolor in utero cōtinuus. Omnia autem hæc retenti & conclusi in matrice malī humo res pariunt, partim proxima, partim uero remota, ut cerebrum aliaq; infestatē corporis membra, intercluden do uitalem à corde profectum calorem, donec omnes sensus simul & uires suffocent atq; perimant.

Cæterū in cura præsentis ex ægritudine paroxysmī, Cura præ-
primum salem aceto miscelbis, & membrorum extremi sentis paro-
tates ea mixtura fricabīs, pedum inquam soleas, & ma- xy smi in
nuum palmas, brachiorumq; pulsus. Deinde ligamentis suffocatio-
circa pectinem, coxas & poplites adstrīctis, uentosas si- ne matris
ne scarificatione iuxta adhibebis. Postea quæcunq; tertiī
fœtoris sunt incensa naribus eius applicabīs, ueluti ca-
storeum, assam fœtidam, plumas, crines, coriūm, cornu,
ungulas, & quæ his sunt similia. Hæc enim animalem spi-
ritum sopitum, impellunt & commouent, qui mox tan-
to fœtore impulsus, per neruos & organa ad cerebrum
festinans, motuam uitutem in eo excitat. Hic autem
tanto fœtoris impetu motus, ad cor cum animali spíritu
se recipit, ubi utriq; simul retentam sopitamq; uitalem
uitutem in eo reparant. Omnes tandem coniuncti, ma-

trici ad diaphragma ascendentis se opponunt, eiusque uim expulsuam stimulant, ut expulsis qui in ea sunt corruptis humoribus, matrix se demittat, & superioribus uitalibus organis locum patulum praebeat. In hoc casu merda caballi auena nutriti uino optimo decocta, bene calida pota, multum probatur. Diacastorei quoque 3. f. in iusculo ex gallina decocta, sumpta.

Vnguentū Vnguentum etiam quo genitalia eius quæ hanc synopen patitur interius perungī possint, tale præparari potest.

Rx Musci 3 j.

Galliae muscatæ 3. j.

Olei liliorum 3 ij.

Misce & fiat unguentum.

Suffumigia Suffumigia quoque ex quibus suffitus ad nares dimittatur sic parata proderunt.

Rx Castorei,

Galbanii in aceto soluti ana 3 f.

Sulphuris 3 j.

Afæ foetidæ 3. j.

Si suffumigia uel trochiscos parare uolueris, cum oleo de castoreo conficies. Si autem cum aceto uti uolueris, lanam puram aceto in quo hi pulueres dissoluti sint, mercenariis, naribus eius inseres uel applicabis exterius.

Quod si autem ægritudo hæc uel à retentis mestibus, uel corrupto semine prouenerit, curari eo modo poterit quem sequentibus capitibus exponemus.

Quod si ex nimia frigiditate huius ægritudinis causa extiterit, consultissimum erit post debitam expurgationem factam thermis calidioribus uti, quales in primis Helueticæ existunt, certa diæta lauandis ratione à perito medico præscripta. Quia enim multo sulphure & nonnullo

nōnnullo ea aqua constat alumīne, facilius resoluit, frigiditatem dispellit, matrīcē calefacit, reliquaq; muliebria membra confortat.

C A P V T I X.

De Præcipitatione matricis, eiusq; causis & cura.

ATRICIS præcipitatio est ipsius matricis à suo naturali loco in aliū quempiam locum discessus & digressio, uel per genitale membrū progreßus & eminentia. Contingit hęc, aut propter casum, percussione m uel aliam ləſionem uehementem aliquā, aut propter conclusam in ea uentositatē uel humores corruptos, aut propter humiditatē nimiam ligamenta ipsius putrefacientem, uel propter abortus & partus difficultatem obstetricumq; negligentiam, uel uiolēta secundarum extractionem, qua fit ut ipsius ligamenta rumpantur, & ad exitum matrix præcipitetur. Variè hęc di- motio fit, in latus inquam dextrū aut sinistrum, aut inferius, & in anteriorem posterioremq; corporis partē.

Causæ autem huīus egritudinis licet ex præmissis his facile aſtimentur, adhuc tamen in externas & internas diuidi possunt. Externæ sunt, casus, percussio, ləſio, magni ponderis eleuatio, cursus uelox, saltatio, equitatio intempestiva, exercitium omne nimirū, & quæ his sunt similia. Item, super terram gelidam uel pauimentum frigidum diuturna sessio, in frigida aqua mora longior, frigidæ potus nimius & frequentior. Impetuosa quoq; infantis proruptio, partus difficilis, obstetricum importunitas, secundarum uiolēta extractio, tussis frequens, clamor ingens, sternutatio uehemens, tenesmus constringens; quæ omnia præcipitandæ matrici facile admīnicū la præbent. Internæ sunt, menstruorum longa retētio;

^{Internæ}
^{causa.}

^{Præcipita-}
^{tio matris}
^{cis quid sit.}

^{Externæ}
^{causa.}

quorum pōdere matrix degrauata, ruptis sāpe ligamen-
tis in praeceps descendit; conclusi humores, uentositas
impellens illamq; suo loco dimouens. Ipsa quoq; matri-
cis nīmia humiditas, ligamenta putrefaciens, & ad exi-
tum ea tabe impellens.

Signa.

Causis non absimilia huius ægritudinis signa sunt.
Externarum causarum signa quæcunq; hanc ægritudi-
nem patitur facile referet. Interna uero se pro ratione
dimotionis matricis habent. Si enim sine præfocatione
sursum diaphragma uersus uergat, dolores & grauedi-
nes supra umbilicum sentire, massam rotundam globi
instar in uentre tangere, & cīta suspīria singultusq; qua-
si intestīna eius uelociter manu compressa sint, in mulie-
re obseruare licebit, uertigine oculorum, capitīs dolori-
bus, cībī fastidio & eructationibus frequentibus præce-
dentibus & concomitantibus: interdum & sonitu uen-
tris auditu, maximē cum à conclusa uentositate ea dimo-
tio orta fuerit. Ad inferiora autem si se præcipitem de-
derit, tūc dolores plurimi circa renes, lumbos & pudendā
erunt, massaq; rotunda in collo matricis tactu obser-
uabitur, qua uesica & rectum intestinū ita comprimum-
tur, ut & urinam & excrementa difficile sit excernere:
urina quoq; alba & spissa erit, lurida in fundo uel nigra
collecta fece: pulsus ferè nullus, mollis, tenuis, crassus &
inordinatus. Quod si matricis humiditate nīmia, ligamen-
ta eius putrefacta sint, ita ut ea causa ad exitum ipsa
præcipitata sit, hoc nullo dolore fieri tenendum est: cum
autem ita habet, foetida putridaq; tabes continue ē ma-
trice profluit. Difficultate partus si contigerit, per pu-
denda quidem in uniuersum se non exeret, sed labcri-
bus maioribusq; exercitijs impulsa procurret, et inter la-
bia compressa magnos dolores mouebit. Omnes autem
ha-

hæ ægritudinîs huius conditiones diligenter obseruan-
dæ sunt, ut eo commodior in cura adhibenda progres-
sus fiat.

Superest iam de cura quoq; quantum cognoscere & *Cura suff.*
ex alijs utiliter colligere licuit, admonere diligentius, *focationis*
Quod si sursum matrix sine prefocatione dimota fuerit, *matricie.*
faciliter in suum locum, embotis, fomentis, rebusq; alijs
repellendi uim habentibus, reduci poterit, ut ex tracta-
tione superioris capitî de suffocatione matricis luculen-
ter patuit. In latus uero dextrum si concesserit, ex op-
posito latere uentosę sine scarificatione apponendæ sunt.
Ligaturæ quoq; ex panno aliquoties complicato fiant,
inserto fasciculo ex talibus rebus medici alicuius dicta-
mine composito, quæ matrîcē impellendi uim habeant.
Ea ligaturis inclusa, ei in quod matrix dimota est lateri
alligentur, & super ea hañc infirmitatē passa mulier de-
cumbat, eiusq; repellendæ periculum faciat. Ea autem
erunt, melissa, chamæmala, artemisia, melilotus, ruta, &
quæ his sunt similia.

De sequenti autem puluere uacuo adhuc uentriculo *Puluis.*
singulis diebus mane cochlear unum plenum cum ui-
no bene calidum sumere debet.

℞ Florum & baccarum lauri,
Cornu cerui ustī, ana 3. ij.
Myrtillorum 3 ij.
Aristolochiae rotundæ 3. j.
Misce & fiat puluis.

Vel aliter.

℞ Nucleorum persicorum numero XII.
Dissolute cum uitellis ouorum trium, Deinde
℞ Cinamomi,
Baccarum lauri,

Aristolochiæ rotundæ, ana 3. j.

Dictamni 3. f.

Nucis muscatæ 3 j.

Croci 3 f.

Misce cum uino & saccharo q. f. offa autem hinc decoquatur, quam uacuo adhuc uentriculo bene calidâ mulier comedat. Mire enim restituëdæ matrìci seruit, eiusq; dolores mitigat.

Balneum. Quod si autem deorsum præcipitata sit & per pudenda promineat, primum clystere cōuenienter alui excrementa prouocanda, exonerandaq; uesica similiter, uterus autem balneo sequenti emolliendus, ut facilior matrici regressus fiat.

℞ Artemisiæ,

Chamæmali,

Maluæ utriusq; cum radicibus,

Fœnogræci,

Baccarum lauri, ana M. j.

Misce, & fiat balneum.

Balneo quotiescunq; exierit ; matrix calidis foueatur pannis, & uiscositate ex granis cydoniorum aqua acacie molitis confecta perungatur, ut lubrica sit in recursu. Asperso deinde sequenti puluere, calido panno fota in uterum remittatur.

℞ Succi acaciæ 3. ij.

Myrtillorum,

Balaustiorum,

Rosarum rubearum ana 3. j. f.

Misce & fiat puluis.

In cura autem huius ægritudinis, mulier supina decumbat, natibus mediocriter surrectis, ut præcipitata matrix eo commodius in uterum repellatur. Reducta illa, exorrectis

orrectis cruribus faceat, uitrum autem amplius uel uen
tosæ plures iacentis uentri adstringantur, & quæcunq;
boni iucundiæ odoris sunt, ueluti ambra & similia, nari
bus eius adhibeantur, ut percepti odoris suauitate ma
trix sursum trahatur. Iacenti etiam suffitum facies, qui *suffitum*
solum ad matricem eius, ad nares uero nequaquam per
ueniat.

- ℞ Succi acaciæ,
Ossis sepiæ,
Balaustiorum,
Radicum bistortæ,
Gallarum,
Nucum cupressi,
Myrtillorum uel foliorum eius ana 3 f.
Masticæ,
Olibani, ana 3. iiij.
Assæ foetidæ 3 j.
Misce, & fiat puluis.

Post suffitum hunc matrix spongij calidis sequenti de
coctione mersis & successiue applicatis fouenda erit.

- ℞ Myrtillorum, M. j.
Rosarum rubearum,
Glandium,
Balaustiorum,
Acaciæ, ana M. f.

Misce & fiat decoctio cum uino rubeo usq; ad partem
tertiam.

Postea hoc pessario uti proderit.

Pessarium.

- ℞ Assæ foetidæ 3 j.
Masticæ 3. ij.
Myrtillorum,
Thuris,

Gallarum,

Nucuum cypressi ana 3. j. f.

Misce cum oleo myrtillino, & fiat pessarium ex pura lana, longitudine & crassitudine unius dñiti, serico obducum.

Experimentum etiam ualde utile hoc probatur. Alium contusum in aqua ita dissolue ut nihil spissitudinis reliquum sit, ea aqua prominens matrix lauetur, sequentiq; conspersa puluere in uterus remittatur.

Rx. Pinearum combustarum,

Cornu cerui usq;

Thuris,

Masticis ana 3. f.

Misce & fiat puluis.

Quomodo retinenda matrix re-pulsa in uterum. Reducta iam in uterus matrice & in locum suum reposita, uentosis utendum, & quæcunq; ipsam trahendire tentiuam vim habent. Pro certo experimento quidam hoc agnoscunt; urticas bene contusas emplastris uice uentri imponere, necq; cito inde dimouere, sic enim matricem & retrahi, & reductam usq; retineri.

Sed ut in uterus reducta maneat, necq; statim in præceps iterum ruat, sequentibus præceptis confirmari debet. Primo, toto die post restitucionem matris mulier supina recumbat. Postridie uero balneo his herbis cocto circiter horæ unius spacio insideat.

Rx. Rosarum rubearum,

Myrtillorum,

Seminis sumach,

Foliorum mespili,

Sorbellorum,

Corticis quercus,

Glandium,

Origanum,

Origani,

Saluiæ,

Rutæ,

Consolidæ maioris ana M. j.

Miscantur & conquassentur omnia, & in aqua pluia. Ii uel in qua ferrum candens extinctum sit, decoctio uel balneum fiat.

Balneo egressa hunc puluerem uino bullitum bene cali- *Puluīs.* dum bibat.

Ruta,

Artemisia ana M. f.

Castorei 3. ij.

Misce & fiat puluīs. Tunc

R Viñi albi optimi q. f.

Cola, & colaturæ adde

Methridatis 3. ij.

Et fiat potus calidus.

Postea genitalia nouem continuis diebus fomentanda, iuxtaq; utendum pessarijs.

Decimo autem die emplastrum sequēs super coriū al *Emplastrū* bum dīductū infimē uentrī parti imponendum, continueq; aliquot septimanis illūc relinquendum. Cerotum autem uel emplastrum sic fiat.

R Thuri,

Masticæ,

Opopanacis,

Terebinthinae,

Galbani,

Serapini,

Resinæ pīnus,

Syracis liquidæ,

Colophonia ana 3. ij.

Ceræ citrinæ 3. iij.
Misce & fiat cerotum.

Vel aliter.

- R** Galbani 3. f.
Gallæ muscatæ 3. j.
Caryophyllorum 3. f.
Resinæ pini &
Colophoniae q. f.
Misce & fiat cerotum.

Præterimus hic de industria nec sine magna causa, quid
dam quod solis doctioribus & peritioribus in hac cura
notum est, quod ab illis quotiescumq; opus fuerit, peti
poterit.

Notabis porrò, quod quando prædicta ægritudo à fri
giditate, uiscositate, uentositate uel nimia matricis humi
ditate orta fuerit, eo modo omnino procedi debere quæ
supra de mola uentosa & aquosa, tympaniti inquam &
hydropo differentes, præscripsimus.

C A P V T X.

De superfluitatibus menstruorum, & eorundem cura.

Fluxus me
sum non
naturalis.

VE MADMODVM præter naturam menses re
tineri possunt, ita præter naturam quoq; fluë
re nimium; & ut ex retentis, ita ex abundanti
bus quoq; ægritudines mulieribus, Hippocrate monen
te, possunt cœciliari plurimæ. Ut autem naturalis men
struum fluxus, quem menstruam purgationem alias díci
mus, in mulieribus bene corpore & ætate dispositis na
turaliter lunatione quavis fluere debet, à tertio inquam
aut quarto post nouilunium die ad octauum usq; circi
ter (licet & hic multa sint discrimina ætatū, complexioz
num & habitudinis corporum;) ita non naturalem flu
xum

xum dicimus, si modo dictum tempus excesserit. Hunc autem duplicitate contingere, id est, externis & internis de causis evenire uideamus.

Extrinsecæ causæ hæ sunt, ueluti si uenula aliqua rum ^{externæ} patur in orificio aut collo matricis propter nimium ali= ^{causæ.} quod exercitium uel lesionem subeunte, puta subleua tionem nimiam, percussione, casum, impetu aut exul cerationem. Ex abortu quoq; partuq; difficulti & matri cis hulceribus tale quid potest contrahi. Cōtingit tamen aliquando tales fluxus in prægnantibus obseruari singu lis mensibus, quibus tamen neq; debiliores fiant, neq; ul lum infantil alimentum subtrahant.

Intrinsecæ causæ aut ex natura ipsa aut sanguine æsti mantur. Ex natura, cum ea robustior sanguinem expel lit, debilior autē, retinere nequit. Ex sanguine ipso, cum aut nimium calidus & acutus, aut nimium frigidus & tenuis existit: rursum quando otio nimioq; cibo & po tu, nimia sanguini alimenta præbentur.

Signa autē certa occurrit, qbus an externa uel inter= ^{Signa causa} na de causa, pueniant, certò deprehendi possit. Si externa ^{serum.} de causa, ueluti ex uena rupta, propter nimium aliquod exercitiū, lesionem aut casum contigerit, sanguinis co lor primo rubens, mox uero niger & luridus erit. Si sta tim diffluat, nativo colore apparebit; retetus aut aliquan diu in matrice, tetro crassoq; colore prodibit; si diutius illuc manserit, totus saniosus erit. Si autē propter hulcera matricis sanguis fluxerit, primum clarus & tenuis, mox uero sine omni dolore saniosus erit. Si naturæ virtus ro bustior expellat, tam sine dolore fiet, ut corpus etiam alleuetur insuper, eò quod natura non plus excernit nisi quod in qualitate aut quantitate abundat. Si propter defectum retentiæ virtutis contigerit, guttatim, paula

tim & inordinate sine intermissione fluet, ea uero quæ hunc fluxum patitur pallida, macilenta, membrisq; penitus dissoluta fiet, ipse autem sanguis natuū colorem retinet, diffluensq; non urit, mordet aut doloribus infestat. Huius autē causæ fluxus mulieribus ut plurimum annum iam 50. superantibus accidit, quādo menses ipsa ruin recedunt in uniuersum. Iunioribus cum accidit, ex uehementibus paroxysmis tertianæ, quartanæ & cephalæ plœrunq; contingit. Hæc enim naturam uirtutem dissipant, talemq; fluxum faciliter inducunt. Si à caliditate aut acrimonia sanguinis prouenit, ipse fluxus officium matricis mordet, urit, inflamat & corrodit. Hunc fluxum patiens, sitim patitur maximam, labiaq; eius fissuris infestantur, ex acutissimis & calidissimis sanguinis uaporibus sursum halantibus, enatis. In papillis mamillarum dolores sentiuntur maximi, propter earum cum matrice affinitatem. Sanguis croceus & niger est, nec copiose fluit, licet impellatur uehemētius. Si propter subtilitatem & tenuitatem sanguinis oriatur, sanguis ipse purus & clarus est, fluxus uero modicus. Si mixtus calor fuerit, in matrice alijsq; notis obseruabitur facile: si mixtum frigus, obseruabitur itidem. Si propter liquiditatem fluidus extiterit, causa huius est male disposita habitudo corporis, & concoctionum debilitas, ex abundantia multarum humiditatum & uentositatum in matrice conclusarum contracta. Quod si autem de humore fluxum impellēte certam cupis tenere notitiam, panum ligneum leuiter sanguini menstruo intinctum resipe. Huius color si ad rubedinem deflectat, à sanguine; si ad citrinitatem à bile; si ad albedinem, à phlegmate; si ue-

*Qui fluxus restrin-
gendi.* ro ad nigrum, à melancholia, fluxus causam esse scias. Notabis porro, ubi fluxus tolerabilis extiterit, qui corpus

corpus non emaciatur nec debilitet, sed alleuet agiliusq; reddat, uirtute naturali hunc impelli, hoc tantum quod in sanguine nimium est excernente, eoq; fluxum hunc restringi non debere. Si uero contrarium fiat, omnino restringendus est, ne ad febres biliosas & cholericas propellat, eò quod euacuato sanguine bilis dominatur & exultat, & freno suo liberata, indomita molestat. San-,, guis enim, ut uulgo dicitur, cholerae frenū existit. Quia,, uero etiam naturalis calor sanguine nutritur atq; fouetur, eo diffluente, necessariū est caloris quoq; defectum sequi, eoq; omnia membra frigescere, totum corpus debilitari, appetitum uniuersum tolli, concoctiones impediri, tabem & hydrope, nec non alios quoq; miserrimos morbos tandem consequi.

Quia uero non sufficit ægritudinis tantum diuersitates nouisse, nisi & de conuenienti cura repellendi constet, deinceps de cura quoq; horum, quæ delectissima uidentur esse, pauca ex multis, afferemus. Quemadmodum autem internæ & externæ horum fluxuum causæ sunt, ita etiam interna & externa cura erit.

Et primum quidem, si externa aliqua de causa fluxus contigerit, ante omnia diæta omniumq; rerum externarum usus ad frigidum & siccum pro minuendo sanguine instituendus erit. Multum itaq; proderit lacte uel aqua, in qua chalybs extinctus sit, omnes conuenientes cibos decoquere, & caulisbus cum lentibus aut fabis decoctis uesci. Velsi placet, talis decoctio qua reliqui deinceps cibi decoquentur, primum parari poterit.

- R** Foliorum plantaginis,
Florum uerbasci cum folijs, ana M. j.
Radicum symphyti, id est
Consolidæ maioris 3. j.

Interna cura fluxuum non naturæ lium.

Misce, & cum aqua uel lacte ferro extinto decoque, colla & exprime. Ex hac decoctione omnes alij cibi parari poterunt, uelut amygdala, lentes, fabæ, milium, oryza, amyolum & similia. Ex carnibus assatæ præ elixis proderunt. Embammata quoq; ex succo de ribes, acetosæ & berberis parari, reliquisq; cibis misceri poterūt. Aroma tibus, omnibusq; quæ calidioris naturæ sunt, in primis uero croco abstineat. Vinum rubeum crassum bibat, aqua chalybeata lymphatum. In eo uino aurum quoq; sae pius extingui proderit. Exercitum nullum sit, quiæs uero altissima. Somno multo utatur, Venere in uniuersum, uti præsentissimo ueneno abstineat. Constipata ex diutino fluxu aluus, modico clystere laxari poterit. Fluxum autem, nisi debilitatem aliquam induixerit, nullo modo restringes, ne naturæ superflua sponte excurrenti te malo molimine opponas.

Quando Cæterum quando necessitas postulauerit, tū demum **& quomo-** fluxum hunc astringere proderit. Primum autem hoc **dorestrin-** puluere uteris, de quo 3. j. cum aqua in qua aurum ex- **gendus flu-** tintum sit, una dosi ehibendam dabis. Puluis autem sic **xus.** parabitur.

- R² Terræ sigillatæ,
Carabe,
Succi acaciæ, ana 3 f.
Hypocistidos,
Cornu cerui loti & usti,
Coaguli hoëdi uel leporis, ana 3. ij.
Corallij rubei præparati &
triti 3. j.
Gummi Arabici,
Costi,
Sanguinis draconis.

Boli Armeniae præparatæ, ana 3. j. f.
 Consolidæ maioris,
 Florum cydoniorum,
 Corticum granatorum, ana 3. j.
 Margaritarum præparatarum 3 j.
 Mumiae 3. f.
 Myrtillorum,
 Olibani, ana 3. j.
 Lapidis hæmatitæ,
 Radicum nenufaris, ana 3. j. f.
 Misce omnia, & fiat puluis.

Sequentem etiam hunc puluerem in ouo comedendum
 non inutiliter dabis.

Ez Boli Armeniae præparatæ,
 Terræ sigillatæ,
 Sandali rubei,
 Antheræ, ana 3 j. f.
 Corticum granatorum,
 Capitum glandium,
 Nucis muscatæ, ana 3. f.
 Misce & fiat puluis.

Vel electuario hoc mane & uesperi utatur.

Ez Antidotæ Athanasiae,
 Micletæ, ana 3 j.
 Conseruæ rosarum ueteris 3 j. f.
 Corticum granatorum,
 Capitum glandium,
 Nucis muscatæ,
 Corallij rubei & præparati ana 3 j. f.
 Margaritarum præparatarum 3 f.
 Terræ sigillatæ, 3. f.
 Sanguinis draconis,

Boli Armeniæ præparatæ,
Lapidis hæmatitæ, ana 3 j. Misce
cum syrupo granatorum q. s. &
fiat electuarium. Adde si opus sit
philonij persicæ 3. j.

Contra fistulam autem aqua chalybeata syrupo cydoniorum
& granatorum, & succo de ribes & acetosæ simplicis
mixta, pro potu erit præparanda.

*Composita
medicamina=na.*

Quia uero in restringendo hoc fluxu ut plurimum
compositis ueteres medici non sine laude uti consueuerunt,
deinceps ex his quoque nonnulla afferemus.

Electuarium.

Electuarium ante omnia parabis, de quo 3 s. singulis
diesbus mane iuacuo adhuc uentriculo mulieri hunc
fluxum patienti in uino rubeo chalybeato dissolutam
præbebis;

℞ Radicum consolidæ maioris &
plantaginis q. s.

Hæc bene cocta persistuntur, & per pannum equinæ setis
confectum colentur, deinde

℞ Pastæ consolidæ 3 ij. s.
Radicum plantaginis 3 j. s.
Sacchari ℥. j.

Saccharum in aqua pluviâ uel ferrata dissolute, uel in
aqua plantaginis in qua hæmatites lapis ad rubedinem
usque dissolutus sit subige, mixtus omnia paruo lentoque
igni decoque, decoctis autem & infrigidatis parumper
subscriptas species adiace.

℞ Sanguinis draconis,
Succi acaciæ,
Seminis sumach,
Terræ sigillatæ,
Carabe,

Cornu

Cornu cervi usci & loti ana 3. j.

Margaritarum præparat. 3 iiij.

Corallij rubei præparati 3. j. s.

Spodij,

Lapidis hæmatitæ,

Seminis apij, ana 3 ij. Trita

misce, & in forma solida electuarium in buccellas diuis-
dendum confice.

Vel aliud electuarium hoc modo præpara.

Ez Conseruæ rosarum antiquæ 3 j.

Diacydonion cum saccharo sine
speciebus 3 iiij.

Diarhodon specierum albat

Coralliorum rubeorum præparatorum

& tritorum 3 iiij.

Margaritarum præparat. 3. j.

Trochiscorum de carabe,

de terra sigillata, ana 3 ij.

Spodij,

Lapidis hæmatitæ,

Mumiæ ana 3. s.

Misce cum syrupo granatorum, & fiat electuarium de-
auratum, de quo singulis diebus mane & uesperi portio
nucis castaneæ quantitate sumatur, & euino rubeo cha-
lybeato dissoluta bibatur.

Pilulas etiam sequentes singulis diebus iejuno adhuc *Pilulae.*
uentriculo septem semper una dosi acceptis, sumere
licebit.

Ez Mumiæ,

Thuris,

Masticæ,

Cornu cervi usci & loti, ana 3. s.

Coaguli leporis uel hœdi 3 iiij.

Misce cum aqua plantaginis in qua dissolutum sit gummi Arabicum, & formentur pilulæ ad modum cicerum.

Laudat in hoc casu Mesue etiam pilulas de bdellio maiores & minores dosi 3. j. sumendas. Prolunt tamen et haec sequentes pilulæ.

P. Terra sigillata,

Boli Armeniæ præparata,

Gallarum,

Sanguinis draconis,

Coaguli hœdi, ana 3. j.

Camphoræ 3 ij.

Misce & cum syrupo myrtino pilulæ fiant, quarum dosis sit 3. j.

Externa cura. Non minus iam externæ quoq; curæ foris adhibendæ quam internæ hactenus pertractatae ratio habenda est. Multa enim sunt quæ externe adhibita mire fluxibus his curandis inseruant. Primum autem encathismus talis est parandus.

P. Caudæ equinæ,

Foliorum mori,

Pirorum,

Prunellorum,

Sarborum,

Mespilorum,

Corticum interiorum quercus,

Resarum rubearum,

Virgæ pastoris, ana M. ij.

Gallarum,

Myrtillorum, ana H. j.

Mespilorum,

Sorborum,

Capitum

Capitum glandium, ana $\frac{1}{2}$. ij.

Misce, & ex omnibus aqua ferro extincta decoctis encathismus fiat.

Si encathismo hoc uti commodum non sit, suffitum ^{Pomorum} talem per embotum recipiendum præparabis.

℞ Colophoniae $\frac{3}{4}$ l.

Spodijs,

Boli Armeniae,

Blattæ Byzantinæ,

Papaveris nigri,

Hyoscyami, ana $\frac{3}{4}$. ij.

Misce & fiat puluis crassus.

Vel hoc ualde probato experimento utendū. ℞ Corticum piceæ tritorum à coriarijs, qui ad opus suum ijs iam usi fuerint, $\frac{1}{2}$. j. gallarum partes seu nucleos interiores racemos uel scapos uuarū aridos; hæc simul mixta bulliant in aqua chalybeata, illudq; fomentum per embotum mulier in matricem dirigat: eoq; facto, pro confortatione ex prescripto electuario bucellam comedat.

Mire probatur etiam unguentum comitissæ, quod ^{unguentum} quia myropolis notum, nō fuit opus hoc adscribere. Id autem si comparari non possit, unguento sequenti sic parato uti licebit utiliter.

℞ Olei myrtillorum $\frac{3}{4}$ iiiij.

Succi plantaginis maioris ana $\frac{3}{4}$ ij.

Pulueris mastiches $\frac{3}{4}$. ij.

Seminis sumach,

Succi acaciæ,

Hypocisthidos,

Myrtillorum,

Terræ sigillatae,

Boli Armeniae ana $\frac{3}{4}$. ij. s.

- B L I T Z E R
- Spodij,
Hordel usti,
Rosarum rubearum, ana 3. j.
Misce cum cera q.s. & fiat unguentum.
- Epihema.** Epithema quoq; utile tale fiat.
Rx Succi consolidæ maioris,
Plantaginis utriusq;
Pentaphylli, ana partes æquales.
Aceti parum.
Misce omnia, ijsq; madefacta linteamina uentri & lumbis imponito.
Vel aliud hac forma parabis.
Rx Succi acaciæ,
Hypocisthidos,
Psidiae,
Terræ sigillatæ,
Trochisorum de carabe,
Colophomiæ, ana 3 f.
- Misce & fiat puluis, quem cum succo plantaginis subactum cataplasmati modo ante & retro adhibebis.
- Emplastrū** Emplastrum quoq; non inutile tale fiat.
Rx Pulueris cornu cerui usti,
Chartæ combustæ,
Squamæ ferri ana 3 j.
Capitum glandium 3 ij.
- Misce & fiat puluis, qui cum albumine oui, paucō aceto & aqua plantaginis subactus, fiat emplastrum.
- Aliud quoddam hoc modo parabitur.
- Rx Mastiches,
Olibani,
Mumiæ,
Sanguinis draconis, ana 3 j.

Psylli

Psyllij usti,

Aluminis,

Radicum symphyti,

Psidiæ,

Balaustiorum, ana partes æquales

omnium puluerisatorum 3 s.

Lumbricorum tritorum,

Thuris, ana 3. ij.

Misce, & cum albumine ouï, paucō aceto & aqua planataginis fiat emplastrum.

Aliud emplastrum epithematis modo utendum, rursum sic fiat. Rx Succum plantaginis aceto mixtum, in ea mixtura corium uaccinum liquefacito, deinde coquito, pannumq; aliquoties complicatū ei decoctioni mergito, & ut epithema prò more imponito.

Quod si omnibus his frustra usus fueris, tandem his Pessaria. pessarijs, miram astringendi uim habētibus, uti poteris.

Rx Trypheræ magnæ,

Micletæ,

Athanasiæ, ana 3 j.

Hypocisthidos,

Succi acaciæ,

Boli Armeniae,

Sanguinis draconis,

Radicum consolidæ maioris,

Arnoglossi,

Gallarum,

Psidiæ, ana 3. j.

Misceantur & incorporentur omnia cum succo plantaginis & rutæ, fiantq; pessaria.

Vel aliter.

Rx Gallarum immaturarum combustarum

A

aceto extictarum 3. ij.
 Gummi Arabici 3. f.
 Sanguinis draconis,
 Pulueris radicum symphyti,
 Sumach,
 Mastiches,
 Capitum glandium,
 Hypocisthidos,
 Acaciæ,
 Cornu cerui usci,
 Colophomiæ,
 Myrrhæ,
 Scoriæ ferri, ana 3. j.
 Camphoræ 3 j.

Misce & incorpora omnia simul cum succis sanguinariæ, semperiuæ, solani, vermicularis & plantaginis q. f. siatque pessarium. Vel aliter.

12 Cineris testarum ouorum combustarum,
 Testarum de cancris,
 Sanguinis draconis,
 Boli Armeniæ,
 Stercoris bouini siccii, ana 3. ij.
 Marchasitæ argenti uel auri diligenter
 tissime triti 3. j.
 Pilorum hircorum,
 Leporum,
 Bombacis, omnium combustorum, ana 3. f.

Si fluxus & caliditas sanguinis sit, quomodo currandus. Misce cum succo rutæ & plataninis q. f. & siat pessarium. Quod si autem nimia sanguinis caliditas fluxum impulerit, magnamque sitim pepererit, diæta ad frigidum & siccum declinanda erit, ususque rerum externarum omnium talis instituendus est qui corpus confirmet & ueget.

getet. Potus esto, aqua chalybeata, syrupo granatorum mixta. Electuarium autem tale primum parari poterit, de quo mane & uesperi & post cibum sumptum buccellam quantitate nucis castaneæ comedat.

Ez Conseruæ rosarum antiquæ 3 j.

Diaolibani 3 ij.

Corallij rubei & præparati 3. j.

Margarit. præparat. 3 j.

Seminis cumini in aceto per diem infusi 3. j. f.

Menthæ siccæ 3 iiiij.

Olibani 3 ij.

Mastiches,

Nucis cupressi,

Radicis bistortæ, ana 3. f.

Spicæ Indicæ 3 j.

Terenda terantur, omnia cum syrupo de granatis q. f. subacta siant electuarium deauratum.

Pilulis sequentibus etiā utendū erit quinq; ex illis mane, uel tribus ante cœnā horis drachmę pōdere sumptis.

Ez Thuris,

Mastiches,

Mumiæ,

Aluminis,

Cornu cerui usq; & loti,

Nucuum cupressi,

Coaguli leporis uel hœdi, ana 3. j.

Gummi Arabici 3. j.

Misce & cum succo cardui Mariæ siat massa pilularum.

Laudantur hic & pilulae de bdellio cum succo porri præparatae.

Emplastrum hoc, uel solida, uel liquida forma ungueti

modo paratum, multam ante & retro perungendo mu-
lierem uim habebit.

R Olei mastiches 3 ij.

Myrtini,
Succi menthæ,
Rosarum rubearum, ana 3 j.
Pulueris mastiches 3 ij.
Nucum cupressi,
Mumiæ,
Bistortæ,
Olibani,
Myrtillorum,
Rosarum rubearum, ana 3. ij.
Gypsi usci,
Aluminis,
Gallarum,
Capitum glandium, ana 3. j.
Boli Armeniæ,
Terræ sigillatæ, ana 3. f.
Ceræ albæ q. s.
Misce & fiat emplastrum.

Hoc unguento uncta sequens cerotum ante retroq[ue] im-
positum usq[ue] gestare poterit.

R Mastiches 3 j. f.

Ladani,
Olibani, ana 3. ij.
Gallarum,
Nucum cupressi,
Bistortæ,
Mumiæ, ana 3. j.
Myrrhæ,
Galbani,
Terræ sigillatæ, ana 3 ij.

Misce

Misce cum oleo mastichino & cera q. s. siatq; cerottum, quod supra corium album linitum ante retroq; mulieri fluxum patienti imponatur. Prosum in hoc casu thermæ, non sulphureæ, sed cupro & alumine constantes.

Quod si autem ex sola frigiditate sanguinis fluxus ortus fuerit, tum eo omnino modo procedendum ut supra in curanda sterilitate phlegmatica præscripsum.

C A P V T X I.

De retentionis menstruorum causis & cura.

VIA uero de nimis mensium fluxibus eorumdemq; cura priori capite docuimus, proximum est de retentione ipsorum aliquatum quoq; uero tacere. Inde enim plurimæ ægritudines contrahuntur, si contra naturam detineantur, nec singulis lutationibus in mulieribus ætate & habitudine corporis bene dispositis tanto fluxu quanto oportebat, alleuentur. Hanc autem externis & internis de causis contingere tenendum est.

Externæ causæ sunt, aer nimis calidus, frigidus & sic causæ re- cūs, cibi nimis calidi & stypticī, quibus humores adu-tentionis runtur, corpus exiccatur & concoctiones impediuntur: menstruo- cibi item nimis frigidi, propter frigus nimis reliquos rum. corporis humores congelantes, & restringendo ab exi-
tu prohibentes. Ad has causas & hæ pertinent: uigilia ni-
mia, ieunium immodicum, intempestiva & subitanea
quaëdis corporis commotio, uelut ira grandis, furor su-
bitus, mœstitia grauis, luctus ingens, sollicitudo nimia,
labor magnus, morbi maiores quiuis, paroxysmi acuti,
febris quartana, cephalæa, hectica, pinguedo nimia, flu-
xus sanguinis narium uel membrí alicuius alterius, hula
cera & apostemata grandia.

*Internæ
causæ.*

Internæ causæ sunt, partim ex humoris uitio, partim vero sine humoris uitio contractæ. Sine humoris uitio causæ sunt, nimia caliditas, frigiditas & siccitas. Biliosis enim propter caliditatem nimiam humores exiccatur, eoq; menstrua retinentur. Melancholicis autem propter nimiam frigiditatem & siccitatem idem contingit. Quando autem sine humoris uitio contingunt, qualitates in causam trahere oportet, licetq; certis signis obseruare ex quanam qualitate, rursumq; an ex simplici uel cōposita profecta sint. Si ex frigiditate & siccitate, menses fluent paucissimi, color erit pallidus, desyderiū Veneris nullum, urina tenuis, alba & sine debita in fundo subsistentia. Si ex caliditate & siccitate, menstrua erunt paucula, color eorum rubicundior. Veneris appetitus maior, urina tenuis, rubicunda, subsistētia in fundo eius fere nulla. Ut plurimum autem humoris uitio isthac retentio contingit, puta phlegmatis, cholerae & melanocholia, sanguinis uero nequaquam, quia illi propter dominantes humores reliquos in sanguine retinētur tantū.

Signa autem communia quibus obseruatur humoris uitio retentionem hanc contractam esse, hæc sunt, dolores inquam ab umbilico ad pudenda usq; maximis, & circa renes, lumbos & coxas cōtinui, capitis uero plurimi, nec non sudores frigidiores oculorum ægritudines propter ipsorum cum matrice affinitatem multæ, palpebrarum tristis grauitas, color pallidus, mœrores multi, frequens fastidium cibi, appetitus inertes, membrorum debilitas, & grauedo totius corporis. Sed pro humorum qualitate hic quoq; maxima obseruantur discrimina, uti sequenti tractatione manifestum fiet.

*Si à phle-
gmate ue-
niat, que
signa &
que cura.* Si à phlegmate causa sit, mulieres pallescunt, oculi lisenescunt, supercilia tument, frigus in fundo matricis sentitur,

titur, crassi & foetidi humores interdum diffluent, albi menses stillant, urina pallida, lactea, spissa crassaq[ue] in fundo obseruatur subsistentia. Vbi autem hæc causa obseruata fueri, primum diæta ad calidum & siccum dirigen- da erit; deinde frigida isth[ic]e materia sequenti syrupo ad *Syrupus purgationis* erit emollienda & præparanda.

¶ Chamæpityos,
 Chamædryos,
 Origani,
 Rosmarini,
 Pulegij,
 Salviæ,
 Sifymbrij,
 Calamenti,
 Mentastris,
 Origani,
 Thymi ana m. j.
 Foliorum senæ 3 j.
 Radicum rufci,
 Asparagi,
 Apij,
 Petroselini,
 Raphani sylvestris,
 Rubeæ maioris,
 Valerianæ ana 3 j. f.
 Granorum iuniperi 3 iiij.
 Agarici 3. ij.
 Seminis urticæ,
 Dauci,
 Ameos,
 Anisi,
 Maratri,

Costi, ana 3 f.

Misceantur & conquaſſentur omnia, atq; decoquantur
in aquæ fontanæ tib. iij. ad medietatem colentur, & co-
laturæ addatur ſacchari q. f. aromatizetur cum cinamo-
mi 3. ij. & fiat ſyrupus, cuius doſis ſint 3 iij.

Vel aliud digestuum tale fiat.

R Rx Oximelitis compositi 3 iij.

Syrupi de artemiſia 3 ij.

Aquarum artemiſiae &

Meliſſæ, ana 3 iiiij. f.

Aromatizetur cum cinamomi 3. j.

Fiat potio tribus haufribus ſumenda.

Præparata ad purgationem hoc modo materia, tum ſe-
quenti potionē erit expurganda.

R Rx Cassiæ bene pinguis & extractæ
cum decoctione chamædryos 3 j.

Cuſcutæ,

Liquiritiæ,

Polypodij,

Passularum,

Capillorum Veneris ana M. f.

Cassiæ extractæ,

Electuarij Indi, ana 3. iiij.

Syrupi de radicibus ſine aceto 3 j.

Misce & cum iuſculo cicerum rubeorum fiat potus, cu-
ius doſis ſit 3 ij.

Pilulae.

Si pro potu pilule magis adlibuerint, his erit utendū.

R Rx Maſſarum pilularum foetidarum,

Aggregatiuarum, ana 3. f.

Diagridij grana iiij.

Misce cum ſyrupo de artemiſia, fiantq; pilulae, quarum
una uice IX. erunt ſumenda.

Vel

Vel puluis hic in iuscule cicerum uel aqua lactis sua
mendus, sic parabitur.

- R** Turbit electi 3. j. uel 3 iiiij.
Zingiberis 3. f.
Salis gemmæ grana vj.
Croci grana ij.
Cinamomi grana iiij.
Sacchari 3. ij.
Misce & fiat puluis.

Vel potionē sequenti utendum.

- R** Benedictæ laxatiuæ,
Electuarij Indi, ana 3. ij.
Diacassiae 3. iiij.
Misce cum aqua
Melissæ &
Artemisiæ q. s.
Et fiat haustus.

Vel morselli purgantes tales fiant.

Morselli.

- R** Rosarum rubearum,
Zingiberis,
Cinamomi, ana 3. ij.
Sandali albi & rubei, ana 3. j.
Hermodactylorum,
Eculæ, ana 3. iiij.
Turbit 3. iiij.
Diagridij 3. ij.
Mastiches 3 j.
Sacchari albi 4. j.

Dissoluantur omnia hæc in aqua artemisiæ, & fiat con-
fectio in morsellis, cuius dosis sit 3. iiij.

Infusio.

Vel infusionē sequenti utendum.

- R** Agarici 3 f.

B

Zingiberis 3 ij.

Salis gemmæ 3 f.

Infundantur in aquæ artemisiae 3 iiij.

Adde oxymelitis squillitici 3 j.

Infundatur omnia hæc horis XII. deinde colentur, ex primantur & aromatizentur cum cinamomo & saccharo q. f. fiatq; potus.

Balneum. Expurgata iã sufficiēter superflua materia, proximū est ut tale balneum cui expurgata insideat, præparetur.

¶ Sauinæ,
Calamenti,
Origani,
Melissæ,
Matricariæ,
Mentastræ,
Pulegij,
Meliloti,
Chamæmali, ana M. ij.
Chelidoniæ,
Peucedani,
Prassij,
Absinthij, ana M. j.
Foliorum lauri,
Lauendulæ,
Mercurialis,
Rosmarini,
Ozimi,
Florum sambuci, ana M. iiij.
Althææ cum radicibus M. iiiij.
Artemisia M. vj.
Radicum valerianæ †b. ij.

Omnia hæc excepta artemisia conquassentur, & facio conclusa.

conclusa in aqua bulliant, fiatque balneum.

Balneo egressa lecto decumbat, & sequenti unguen-^{Vnguentū}
to infra umbilicum & circa lumbos ungatur.

℞ Olei liliorum,
Amygdalorum dulcium,
Medullæ cruris uituli, ana ʒ j.
Muscelaginis althææ,
Fœnogræci,
Seminis lini, ana ʒ j.
Cerae q. s.
Misce trita, & fiat unguentum.

Hoc facto, de sequenti puluere cochleare unum plenum ^{Puluere},
cum iusta prioris decoctionis parte sumptum, bene cali-
dum ebibat, & deinde lecto decumbens quiescat.

℞ Cinamomi electi,
Corticum cassiæ fistulæ, ana ʒ s.
Cassiæ ligneæ ʒ. iiij.
Croci ʒ. j. s.
Aristolochiæ rotundæ,
Asari,
Calami aromatici,
Corticum radicum capparis,
Costi,
Dictamni,
Radicis tormentillæ,
Eryngij,
Laccæ, ana ʒ iiij.
Chamæpityos,
Chamædryos,
Foliorum lauri,
Origani,
Pulegij,

Zingiberis,
 Calamenti,
 Thymi,
 Seminum leuisticī,
 Rutæ agrestis,
 Dauci,
 Nasturtij agrestis,
 Hyssopi,
 Cubebarum,
 Nigellæ,
 Ameos,
 Anisi,
 Marathri,
 Baccharum lauri,
 Serapini, ana 3. f.
 Sacchari ad pondus omnium.
 Misce & fiat puluis.

Si puluerem hunc modo sumere fastidierit, confessio in morsellis, de quibus semper post balneum comedat, hoc modo fiat. *R* Prædicti pulueris sine saccharo 3 j. sacchari uero albii 1*lb.* f. Dissoluatur saccharum in decoctione priori uel aqua artemisiae q. f. & confectio in morsellis fiat.

Probantur in hac causa à phlegmate profecta omnes calidores thermæ multo sulphure constantes, quales sunt Badenses nostræ.

Fomentū. Quod si autem præscripto balneo uti mulier non potuerit, *iiiij. M.* ex prædictis speciebus collectis sumat, cum uino optimo decoquiat, & fumum illarum per embotum recipiat.

Sufficiens. Si & hoc ferendo impar fuerit, tamen sequenti suffitu sufficiatur.

R Amo-

R Amomi,
Galbani, ana 3. ij.
Assæ fœtidæ,
Castorei,
Spodij, ana 3. j.

Misce & fiat puluis, de quo una uice 3. j. prunæ iniecta
suffitus in matricem tantum recipiendus fiat.

Post suffitum factum his pilulis utatur, vij. una dosi *Pilulae*.
sumptis.

R Fructus sauinæ 3. ij.
Rutæ siccæ 3. j.
Seminis rutæ agrestis 3. f.
Assæ fœtidæ,
Lachrymæ Ammoniacæ,
Rubeæ tinctorum, ana 3 j.
Myrrhæ,
Castorei, ana 3 ij.
Cinamomi,
Piperis nigri, ana 3. f.

Misceantur omnia fiantq; puluis, & aqua artemisiae subi-
gantur, & pilulæ ad modum cicerum formentur.

His omnibus peractis utræq; saphenæ in utroq; pede
descendente luna aperiendæ erunt.

Deinceps his pessarijs uti licebit.

Pessaria.

R Theriacæ,
Mithridatij, ana 3. f.
Castorei,
Lachrymæ Ammoniacæ ana 3. j.

Misce cum bombace in succo mercuriali tincto, & fac
pessarium. Vel aliter.

R Succi rutæ,
Absinthij, ana partes æquales.

Myrrhæ,
Euphorbij,
Castorei,
Seminis sauinæ, ana 3. j. f.
Misce & fiat pessarium.

Aliud pro mulieribus natura robustioribus sic para-
ti poterit.

℞ Ellebori albi,
Pyretri, ana 3. iiij.
Nigellæ,
Diagridij, ana 3. j.
Misce cum succo mercurialis, &
fiat pessarium.

Aliud, maioris efficaciam tale fiat.

℞ Nigellæ,
Staphisagriæ,
Centaureæ minoris, ana 3. ij.
Ellebori albi,
Vitri,
Salis gemmæ,
Piperis nigri,
Diagridij, ana 3 ij.
Aloes,
Ladani,
Galbani,
Terebinthinæ claræ,
Styracis calamitæ, ana 3. iiij.
Ambræ 3 j.

Misceantur omnia, & calido pistillo propter gummi in-
corponentur, & inclusa panno in mercuriali succo made-
facto, fiant pessaria. Vel aliter.

℞ Gentianæ 3. ij.

Sauinæ

Sauinæ,
Staphisagriæ,
Colocynthidis,
Nigellæ, ana 3. j. f.

Incorporentur hæc omnia cum succo cucumeris asini-
ni, id est, elaterij, uel succo mercurialis, & fiant pessaria,

Priora hæc si parum prodesse uidentur, alia pessaria
hoc modo paranda erunt.

℞ Succi mercurialis,
Absinthij,
Matricariæ,
Artemisiæ, ana 3 iij.
Myrrhæ,
Euphorbij,
Castorei, ana 3. ij.
Seminis sauinæ,
Nigellæ, ana 3. j.
Ladani,
Galbani, ana 3. j. f.

Terenda terantur, succi autem ad spissitudinem deco-
quantur, fiant pessaria lōgitudine & crassitudine unius
digiti.

Cæterum si à bile menstruorum retentio proueniat, Si à bile re-
in fundo matricis calor, siccitas, coarctatio & duricies tentio men-
quædam non sine doloribus & puncturis obseruabitur. sium sit,
Comitantur has notas, desiderium Veneris, palpebra- quomodo
rum color citrinus, urina rubea, menses pauci coloris ci- curanda.
trini semper. Ea autem causa cognita, unitersa diaeta
ad frigidum & siccum declinanda erit. Deinde superflua
materia sequenti decoctione ad purgationem erit præ-
paranda.

℞ Foliorum sene 3. j.

L I B R

Artemisiæ, M. ij.
Capillorum Veneris,
Acetosæ,
Endiuiæ,
Scolopendriæ,
Betonicæ,
Eupatorij,
Melissæ,
Mercurialis, ana M. j.
Seminum quatuor frigidorum,
Agnis casti,
Dauci sylvestris,
Pæoniæ,
Asparagi,
Abrotoni,
Endiuiæ,
Basilici,
Milij solis, ana 3 f.
Rosarum rubearum,
Florum borraginis,
Violarum, ana p. j.
Radicum rhabarbari electi 3. j.
Valerianæ,
Rusci,
Asparagi,
Petroselini,
Apij, ana 3 j.
Cyperi,
Spicæ, ana 3 j. f.
Cicerum,
Faseolorum rubeorum,
Granorum iuniperi,

Fœno.

Fœnograci, ana p. j.

Misceantur & quassentur hæc omnia, & cum aquæ fontanæ tib. iiij. decoquantur ad medietatem usq; colentur & colaturæ addatur sacchari q. s. & cū cinamomi ʒ. j. s. aromatizetur. Huius decoctionis ʒ iiij. quatuor continuis diebus mane uacuo adhuc uentriculo, uel uesperi tribus ante coenam horis bene calidas bibendas præbebis.

Si autem decoctionem hanc horruerit, sequenti syru Syrupus. po utatur.

℞ Syrupi acetosæ simplicis ʒ j.

Oxymelitis simplicis ʒ s.

Misce cum aquarum cichoreæ & endiuiae ana ʒ j. & fiat haustus unus. Vel aliter.

℞ Syrupi de rosis persicis ʒ j.

de Endiuia ʒ s.

Misce cum prædictæ decoctionis uel aquæ endiuiae ʒ ij. & fiat haustus unus.

Vel talia solutuia parare poteris.

℞ Mannæ ʒ s.

Elect. de succo rosarum,

Confectionis hamech,

Diacassisæ, ana ʒ. j.

Syrupi uiolarum ʒ s.

Aquarum cichoreæ &

Endiuiae, ana ʒ j.

Miscendo fiat haustus unus.

Vel aliter.

℞ Rhabarbari electi ʒ. ij.

Spicæ nardi grana vj.

Vino optimo conspersa, in aqua lactis horis XII. infundito, deinde cola, & colaturæ addē

Mannæ,
Cassia nouiter extractæ ana 3 f.

Syrupi uiolarum 3 j.

Aromatizetur cum cīnamomo q. f.
& siat potus 3 iij. .

Balneum. Materia superflua his solutius iam sufficienter expurgata , balneum mox cui insideat tale est decoquendum.

R^o Althææ cum radicibus M. iij.

Artemisiæ M. ij.

Florum sambuci,

Foliorum salicis,

Matris uiolarum,

Polytrichi, ana M. j.

Valerianæ tib. f.

Fœnogræci,

Seminis lini, ana 3 iij.

Salis communis 3.ij

Aluminis rochæ 3 f.

Sulphuris 3. j.

Conquassentur, misceantur & faccio concludantur omnia, siatq; coquendo balneum, cui mulier insideat. Pro-

sunt in hoc casu omnes aquæ alumine & cupro tēperate.

Vnguentū Balneo egressa semper circa lumbos & infra umbilicū cum hoc unguento perungatur.

R^o Olei rosarum,

Amygdalorum dulcium,

Violarum, ana 3 j.

Medullæ cruris uituli 3 f. 3. ij.

Butyri sine sale,

Pinguédinis gallinæ,

Muscilaginis fœnogræci,

Muscilaginis seminis lini, ana 3 f.

Ceræ

Ceræ q. f.

Et siat unguentum forma líquida.

Post unctionem factam de sequenti puluere cochleare ^{Puluis.}
unum plenum in decoctionis adscripte modico potu su-
mat, & lecto decumbens quiescat.

℞ Herbarum acetosæ,

Melissæ,

Mercurialis,

Artemisiæ,

Cicerum rubeorum,

Faseolorum rubeorum,

Fœnogræci,

Radicis imperatoriaæ,

Valerianæ, ana m. f.

Misce cum uino q. f. siatq; decoctio, coletur & colaturæ
addantur sequentis pulueris 3 ij. simulq; bibantur be-
ne calida.

℞ Corticum cassiæ fistulæ,

Cyperi, ana 3. j.

Radicis tormentillæ,

Pæoniæ à superiori cortice mundataæ,

Cinamomi, ana 3. ij.

Croci,

Seminis dauci sylvestris,

Granorum pæoniæ ana 3. j. f.

Seminum agni casti,

Apij,

Basilici,

Petroselinij,

Mercurialis,

Asparagi,

Milij solis, ana 3. f.

Capillorum Veneris,
 Polytrichi,
 Chamæmali,
 Betonicæ,
 Eupatorij,
 Spicæ nardi,
 Squínthi,
 Lupulorum,
 Endiuia ana 3 j.
 Sacchari tantundem,
 Misce & fiat puluis.

Tabulæ. Si puluere hoc prædicto modo uti non uoluerit, confe-
 ctio in tabulis fiat, quas balneo egressa aut solas come-
 dat, aut præscripto decocto dissolutas sumat. Harum au-
 tem confectio talis sit. Rx præscripti pulueris sine sac-
 charo 3 j. sacchari albi 1*lb*. s. saccharum dissoluatur a-
 qua rosarū, subigatur puluis, fiantq; tabulæ in morsellis.

Fomentū. Si balneo hoc uti non placuerit, tamen fomento hoc
 utatur.

Rx Abrotoni,
 Aneti,
 Artemisiæ,
 Chamæmeli,
 Gallítrici,
 Melissæ,
 Mercurialis,
 Florum sambuci,
 Rosarum rubearum, ana M. j.
 Fœnogræci,
 Seminis lini, ana 1*lb*. s.

Misce omnia, fiatq; decoctio cum uino q. s. qua souea-
 tur mulier.

Vel

Vel sequentem hunc suffitum per embotū recipiat. *Suffitum.*

R Seminis agni casti 3 j.

Aneti M. j.

Carui,

Costi, ana 3 j.

Misce & fiat decoctio cum uino q. s.

Omnibus his peractis post diem quintum aut sextum
uenæ malleoli uel saphenæ utriusq; pedis aperiēdæ sunt,
uel uno die tantum una, altero uero etiam altera. Prode
rit & in balneo sudare, nec non circa coxas uentosis cu-
tem scarificare.

Deinde & pessarijs his uti licebit.

Pessaria.

R Boracis,

Amomi,

Myrrhæ,

Arīstolochiæ rotundæ,

Calami aromatici,

Caryophyllorum,

Maïoranæ ana 3. j. f.

Diagridij grana x.

Misce cuin succis artemisiæ, absynthijs & mentastri q. s.
fiatq; nasalē quo utendum erit continue.

Vel aliter.

R Trypheræ magnæ sine opio 3 s.

Myrrhæ,

Calamenti montani, ana 3. ij.

Rutæ recentis 3. iiij.

Sauinæ,

Radicum abrotoni, ana 3. iiiij.

Ladani,

Galbani,

Serapini,

Aſſæ fœtidæ ana 3. j. f.

Radicum rubeæ maioris,

Cyperi ana 3. j.

Misce & fiat puluis, sed cum felle tauri & oleo liliorum
fiat pessarium.

Vel sequenti pessario erit utendum.

℞ Succi mercurialis,

Absinthij,

Majoranae,

Artemisiae,

Gallitrici,

Menthastris ana 3. f.

His succis preſcriptos pulueres misce, & pessarium de-
bita quantitate confice.

Quando ex melan-
cholia fue-
rit, quomo-
do curada. Quando autem ex melancholia menstruorum reten-
tio prouenerit, dolores & sonitus in fundo matricis ob-
feruantur, propter uentositates simul mixtas & conclu-
tinas. Vrina tenuis, liuida & remissa erit; pannus eo fluxu
tinctus colore lurido comparebit. Hac autem cauſa co-
gnita, ante omnia diæta ad calidum & humidum eſt de-
clinanda. Deinde ſuperans materia ſequenti decoctione
uel digestiō emollienda & ad purgationem erit præpa-
randa.

℞ Foliorum ſene 3 j.

Herbarum calamenti,

Origani,

Artemisiae,

Stachados,

Scolopendriæ,

Eupatorij, ana M. f.

Florum borraginis,

Buglossi,

Violarum,

Violarum,
 Capillorum Veneris,
 Chamædryos, ana p. j.
 Radicum apij,
 Asparagi,
 Foeniculi,
 Corticum rad. capparum, ana 3. ij.
 Liquiritiae,
 Passularum, ana 3. f.
 Rhabarbari electi,
 Agarici ana 3. j.

Misce cum aqua fontana, & decoquatur usq; ad medietatem:cola deinde, & colaturæ additæ sacchari albī q. f. & aromatizetur cum cinamomī 3. j. Ex decocto hoc toties infirmæ præbendum, donec materia satís emollita videatur esse.

Vel aliud digestuum parabis hoc modo.

Rx Oxymelitis simplicis 3 j.
 Syrupi de radicibus 3 f.
 Aquarum asparagi &
 Sambuci, ana 3 j.
 Aromatizetur cum cinamomo q. f.
 & fiat haustus unus.

Materia autem satís emollita sequenti potione erit expurganda,

Rx Capillorum Veneris,
 Florum borraginis,
 Buglossi,
 Violarum,
 Lupulorum,
 Stachados,
 Chamædryos ana M. f.

Polypodiij 3. iiij.

Liquiritiae,

Passularum, ana 3 f.

Misceantur & cōquassentur omnia, fiatq; decoctio cum
aqua fontana q. s. ad medietatem usq; : cola deinde, &
colatur& adde,

Syrupi de epithymo,

Violarum,

Cassiæ nouiter extractæ,

Mannæ, ana 3. iiij.

Electuarij hamech,

Diafiniconis, ana 3. j. f.

Misce & fiat minoratuum,

Vel si placet hoc modo fiat.

R: Myrobalanorum Indorum 3 f.

Citrinorum 3. ij.

Infundantur in aqua lactis per horas XII. deinde expri-
mantur & colatur& addantur,

Cassiæ extractæ,

Mannæ, ana 3 f.

Pulueris epithymi 3 ij.

Zingiberis grana vj.

Sacchari q. s.

Misce & fiat potus.

In hoc casu & pilulæ Indæ probantur maxime.

Expurgata autem sufficienter abundâte materia, bal-
nea quoq; , fomenta, suffitius, unguenta, pulueres , pessa-
ria instrui poterunt eo modo uti de phlegmate & chole-
ra modo diximus , sed non sine peritorum medicorum
consilio . Iam enim de retentione menstruorum certa
de causa plura dicendi finem facimus.

HAEC

HAEC sunt, Lector humanissime, quæ p*ro* instituta breuitate, de seminīs & humanæ genitūre origine, natura, conceptu, alteratione, incremento & perfectione: nec non de matricis habitu, dispositione, natura, partibus, partuumq*ue* naturalium & non naturalium diuersis formis, infantibus uiuis & mortuis & secundis quoq*ue* impellendis & extrahendis: rursumq*ue* de falsis cōceptibus uterīq*ue* tumoribus primarijs, ueluti mola, tympaniti & hydrope, cum multa illorum curandorum doctrina, simulq*ue* de genitūræ defectibus, infantibus imperfectis & monstrosis partubus, conceptusq*ue* dignoscendi & agnoscendi rationibus: sterilitatis item, cōceptum generacionemq*ue* impedientis, diuersissimis ex causis ortæ signa & curas, cum uarijs sterilitatis corrigendæ & fœcunditatis adiuuandæ præceptis, unà cum potissimis matricis ægritudinibus, suffocatione, præcipitatione, nimio mensium fluxu eorundemq*ue* retentione, quæ & ipsæ conceptum prohibent, generandiq*ue* uirtutem impediunt, simul adhibitis earum curis uarijs ac diuersis, dare uoluimus: quæ si grata tibi fore uidebimus, aliquando & de puerarum infantiumq*ue* recens natorum uarijs ægritudinibus curandis, quæ hinc inde à multis utiliter prodita sunt colligemus, & uolente Domino publicæ utilitatis gratia in lucem dabimus.

F I N I S.

E R R A T A Q V AE=

dam paucula.

Folio 9. a. arteriam cordis. Lege arteriarum cordis. Folio 14. b. natura=
lis sibi humoris. Sibi, abundat. Folio 27. b. incurabilis moribus. Lege in=
curabilis morbus. Fol. 53. a. tribus mensibus. Omissum est, primis. Fol.
54. b. renorum. Lege renum, ad marginem. Fol. 46. b. syrupo minuen=
da & expurganda. Lege syrupo præparanda & digerenda. Fol. 65. a.
cum aquæ fontanæ & acetiana 3 iiij. Lege cum aqua fontana q.s. & ace=
ti 3 iiij. Fol. 91. a. Diarhodon specierum albath. Lege abbatis.

